T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

36–72 AYLIK ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ TEKNOLOJİ KULLANIM DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİN MEDYA ARACILIK ROLLERİNİN İNCELENMESİ

FİDAN GÜLTEKİN
22711022

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. REMZİYE CEYLAN

2026

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

36–72 AYLIK ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ TEKNOLOJİ KULLANIM DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİN MEDYA ARACILIK ROLLERİNİN İNCELENMESİ

FİDAN GÜLTEKİN
22711022
ORCID NO: 0009-0009-5591-8605

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. REMZİYE CEYLAN

ŞUBAT 2026

Fidan GÜLTEKİN tarafından hazırlanan "36–72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi" başlıklı çalışma, **[04/02/2026]** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman	**İmza**
Prof. Dr. Remziye CEYLAN	……

Jüri Üyeleri	**İmza**
Doç. Dr. Mehmet Nur TUĞLUK	……
Dr. Öğr. Üyesi Erdem TÜFEKÇİ	……

ÖZET

36–72 AYLIK ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ TEKNOLOJİ KULLANIM DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİN MEDYA ARACILIK ROLLERİNİN İNCELENMESİ

Yaşamın erken yıllarında teknoloji kullanımı, sağladığı gelişimsel yararların yanı sıra çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu süreçte ebeveynlerin medya aracılık stratejileri, çocukların teknoloji kullanım alışkanlıklarının şekillenmesinde temel bir belirleyicidir. Bu araştırmada, 36–72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin medya aracılık rollerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. Çalışma grubu, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Örneklem grubunu, 2024–2025 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 11 okul öncesi eğitimi kurumuna devam eden 36–72 aylık çocuklar ve onların ebeveynlerinden oluşan toplam 350 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, katılımcılar tarafından doldurulan; araştırmacı tarafından geliştirilen "Demografik Genel Bilgi Formu," Konca vd. (2022) tarafından geliştirilen "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği" ve Şen vd. (2020) tarafından geliştirilen "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 25 programı kullanılarak öncelikle uç değer ve normallik incelemeleri yapılmış; elde edilen veriler betimsel istatistikler ile uygun parametrik ve parametrik olmayan testler kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde korelasyon analizi, yordayıcı etkilerin incelenmesinde ise regresyon analizinden yararlanılmıştır.

Araştırmada, katılımcı çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerinin düşük-orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin öğrenim durumu, ailedeki çocuk sayısı, aileyle birlikte geçirilen süre, çocukların yaş grubu, çocukların doğum sırası, çocukların günlük teknolojik cihaz kullanım süresi ve çocukların teknolojik cihaz kullanım şekline (birlikte/yalnız) göre anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin medya aracılık düzeyleri ile ebeveynin yaşı, ebeveynin öğrenim durumu, ebeveynin günlük çalışma süresi, gelir düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, aileyle birlikte geçirilen süre, çocuğun doğum sırası, çocuğun günlük teknolojik cihaz kullanım süresi ve çocuğun teknolojik cihaz kullanım şekline (birlikte/yalnız) göre anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Bunların yanında korelasyon analizi sonucuna göre, ebeveynlerin genel medya aracılık düzeyi ile çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Regresyon analizi sonuçları, ebeveyn medya aracılık rollerinin çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerindeki toplam varyansın %13,4'ünü açıkladığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Problemli Teknoloji Kullanımı, Okul Öncesi Dönem, Ebeveynler, Medya Aracılık Rolleri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF PROBLEMATIC TECHNOLOGY USE LEVELS IN CHILDREN AGED 36–72 MONTHS AND THE MEDIA MEDIATION ROLES OF PARENTS

While technology use in early childhood offers various developmental benefits, it also brings along several risks. In this process, parental mediation strategies are identified as a fundamental determinant in shaping children's technology usage habits. The aim of this study was to investigate the problematic technology use levels of children aged 36–72 months and the media mediation roles of their parents. The study was conducted using a quantitative research method based on the relational survey model. The study group was formed using a non-random convenience sampling method. The study group consists of 350 volunteer participants, including children aged 36–72 months and their parents, enrolled in 11 preschool education institutions affiliated with the Ministry of National Education in Istanbul during the 2024–2025 academic year. Data were obtained through the Demographic Information Form developed by the researcher, the "Problematic Technology Use Scale for Young Children" developed by Konca et al. (2022), and the "Early Childhood Parental Media Mediation Scale" developed by Şen et al. (2020). Data analysis was carried out using SPSS 25. Outlier and normality analyses were conducted first, followed by descriptive statistics and appropriate parametric and non-parametric tests. Correlation analysis was used to determine relationships between variables, and regression analysis was used to examine predictive effects.

The findings indicated that children's problematic technology use levels were at a low to moderate level. The results indicated significant differences in children's problematic technology use levels according to parents' educational level, number of children in the family, time spent with the family, children's age group, birth order, daily technology use duration, and mode of technology use (with others/alone). In addition, significant differences were found in parental media mediation levels according to parents' age, educational level, daily working hours, income level, number of children in the family, time spent with the family, child's birth order, daily duration of technology use, and mode of technology use. Furthermore, correlation analysis revealed a significant negative relationship between parents' overall level of media mediation and children's problematic technology use levels. Regression analysis results indicated that parental media mediation roles explained 13.4% of the total variance in children's problematic technology use levels.

Keywords: Technology, Problematic Technology Use, Preschool Period, Parents, Media Mediation Roles

ÖN SÖZ

Günümüzde teknolojik araçlar, çocukların gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Televizyon, tablet, akıllı telefon vb. dijital medya araçları, erken çocukluk döneminden itibaren çocukların oyun, öğrenme ve iletişim süreçlerinde giderek daha fazla yer almaktadır. Teknolojinin sunduğu bu olanaklar çocukların gelişimlerine çeşitli katkılar sağlamakla birlikte; kullanım süresinin, içeriğin ve kullanım biçiminin denetlenmemesi durumunda bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde çocukların teknolojiyle kurdukları ilişkinin niteliği, büyük ölçüde ebeveynlerin yönlendirme ve rehberlik düzeyiyle şekillenmektedir. Bu noktadan hareketle, çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin medya aracılık rollerinin birlikte ele alınmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Bu araştırmanın, okul öncesi dönemde çocukların teknoloji kullanımına yönelik farkındalığın artırılmasına ve ebeveynlere rehberlik edecek bilimsel verilerin sunulmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Tez sürecim boyunca sabırla yanımda olarak bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve tamamlanması sürecinde bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, her aşamada değerli katkılar sunan danışmanım Prof. Dr. Remziye Ceylan'a; tez savunma sürecinde değerli görüş ve önerileriyle çalışmamın gelişmesine katkı sağlayan jüri üyelerinden Doç. Dr. Mehmet Nur Tuğluk ve Dr. Öğr. Üyesi Erdem Tüfekçi'ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Lisansüstü eğitimim boyunca verdikleri dersler, paylaştıkları bilgi ve deneyimler ile akademik gelişimime önemli katkılar sunan; farklı bakış açıları kazanmamı sağlayarak araştırma sürecine yön veren Prof. Dr. Remziye Ceylan, Prof. Dr. Özkan Sapsağlam, Doç. Dr. Mehmet Nur Tuğluk, Doç. Dr. Ümmühan Yeşil Dağlı ve Dr. Öğr. Üyesi Feride Gök Çolak'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Veri toplama sürecinde gösterdikleri anlayış ve iş birliği için okul yöneticilerine, öğretmenlere ve çalışmaya gönüllü olarak katılan ebeveynlere şükranlarımı sunarım.

Tez sürecinde fikir alışverişleri, paylaşımları ve manevi destekleri için sınıf arkadaşlarım Eda Güldür, Duru Duygu Coşgun, Zeynep Çetin, Ebru Nisa Koç ve Büşra Tuna Reis'e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her koşulda yanımda olan, sevgileri, sabırları ve maddi-manevi destekleriyle bu süreci daha güçlü bir şekilde tamamlamamı sağlayan annem Hatice Gültekin, babam Mehmet Gültekin ve kardeşim Muhammet Emin Gültekin'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Hayata bakışımı şekillendiren, değerleriyle bana yol gösteren ve anısıyla her zaman yanımda olacağına inandığım, bu yıl kaybettiğim kıymetli dedem Satılmış Akkaya'ya bu çalışmayı ithaf ediyorum.

Fidan GÜLTEKİN

Şubat, 2026; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii
ABSTRACT iv
ÖN SÖZ v
İÇİNDEKİLER v
TABLOLAR LİSTESİ viii
KISALTMALAR LİSTESİ ix

1. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 4
1.3. Araştırmanın Önemi 5
1.4. Araştırmanın Varsayımları 10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 10
1.6. Tanımlar 11

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 12
2.1. Teknoloji ve Medya Kavramları 12
2.1.1. Teknoloji ve Medya Kavramlarının Tanımı 12
2.2. Okul Öncesi Dönemde Kullanılan Teknolojik Araçlar 14
2.2.1. Televizyon 14
2.2.2. Bilgisayar 15
2.2.3. Akıllı Telefon 15
2.2.4. Tablet 16
2.3. Çocuklarda Teknoloji Kullanımının Etkileri 16
2.3.1. Çocuklarda Teknoloji Kullanımının Olumlu Etkileri 17
2.3.2. Çocuklarda Teknoloji Kullanımının Olumsuz Etkileri 18
2.4. Problemli Teknoloji Kullanımı 20
2.4.1. Problemli Teknoloji Kullanımı Kavramı 20
2.4.2. Problemli Teknoloji Kullanımını Etkileyen Faktörler 21
2.5. Ebeveynlik ve Medya Aracılık Rolleri 23
2.5.1. Ebeveynlerin Medyaya Yaklaşımları ve Dijital Ebeveynlik 23
2.5.2. Ebeveyn Medya Aracılığı 25
2.6. İlgili Kuramlar 28
2.6.1. Medya Aracılık Yaklaşımı 28
2.6.2. Ekolojik Sistemler Kuramı 30
2.6.3. Sosyal Bilişsel Kuram 32
2.6.4. Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı 34
2.7. İlgili Çalışmalar 35
2.7.1. Problemli Teknoloji Kullanımı ile İlgili Çalışmalar 35
2.7.2. Ebeveynlerin Medya Aracılığı ile İlgili Çalışmalar 41

3. YÖNTEM 49

3.1. Araştırmanın Deseni....49
3.2. Evren ve Örneklem....49
3.3. Veri Toplama Araçları....52
3.3.1. Demografik Genel Bilgi Formu....52
3.3.2. Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği....53
3.3.3. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ)....54
3.4. Veri Toplama Süreci....54
3.5. Veri Analizi....55

4. BULGULAR....58
4.1. Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistiklere İlişkin Bulguları....58
4.2. Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveyn Medya Aracılık Rollerinin Ebeveynlerin Demografik Değişkenleri Açısından İncelenmesi....59
4.2.1. Ebeveynlerin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular....60
4.2.2. Ebeveynlerin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular....62
4.2.3. Ebeveynlerin Çalışma Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular....64
4.2.4. Ebeveynlerin Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular....66
4.2.5. Ebeveynlerin Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular....68
4.2.6. Ebeveynlerin Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular....70
4.2.7. Ebeveynlerin Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular....72
4.2.8. Ebeveynlerin Aileyle Birlikte Geçirdiği Süre Değişkenine İlişkin Bulgular....74
4.3. Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveyn Medya Aracılık Rollerinin Çocukların Demografik Değişkenleri Açısından İncelenmesi 76
4.3.1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular....77
4.3.2. Çocukların Yaş Grupları Değişkenine İlişkin Bulgular....78
4.3.3. Çocukların Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular....80
4.3.4. Çocukların Teknolojik Aletlere Sahiplik Durumları Değişkenine İlişkin Bulgular....82
4.3.5. Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular....84
4.3.6. Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanım Şekli Değişkenine İlişkin Bulgular....86
4.4. 36-72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveynlerin Medya Aracılık Rolleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ...88
4.5. Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerinin 36-72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi....90

5. SONUÇ....92
5.1. Sonuç ve Tartışma....92
5.2. Öneriler....120

KAYNAKÇA....122
EKLER....145

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler 50
Tablo 2 Ebeveynlere İlişkin Demografik Bilgiler 51
Tablo 3 Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistiklere İlişkin Sonuçlar 58
Tablo 4 Ebeveyn Yaş Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarının ANOVA Sonuçları.....60
Tablo 5 Ebeveyn Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları 62
Tablo 6 Çalışma Süresi Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları.....64
Tablo 7 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının ANOVA Sonuçları.....66
Tablo 8 Aile Yapısına Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları 68
Tablo 9 Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları.....70
Tablo 10 Ebeveynlerin Teknolojik Cihaz Kullanım Süresine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının ANOVA Sonuçları 72
Tablo 11 Ailenin Birlikte Geçirdiği Süreye Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının ANOVA Sonuçları 74
Tablo 12 Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları.....77
Tablo 13 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları 78
Tablo 14 Çocuğun Doğum Sırasına Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları.....80
Tablo 15 Çocuğun Teknolojik Alete Sahiplik Durumuna Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları....82
Tablo 16 Çocuğun Teknolojik Cihaz Kullanım Süresine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları 84
Tablo 17 Çocuğun Teknolojik Cihazı Kullanım Şekline Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları....86
Tablo 18 Değişkenler Arası Korelasyon Sonuçları 88
Tablo 19 Ebeveyn Medya Aracılığı Alt Boyutlarının Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....90

KISALTMALAR LİSTESİ

AAP	: American Academy of Pediatrics (Amerikan Pediatri Akademisi)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADES	: Aktif–Destekleyici Aracılık
ASIN	: Aktif–Sınırlayıcı Aracılık
AYOR	: Aktif–Yorumlayıcı Aracılık
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
EÇEMAÖ	: Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği
ESA	: Entertainment Software Association (Eğlence Yazılımları Birliği)
JRC	: Joint Research Centre (Ortak Araştırma Merkezi)
KDES	: Kısıtlayıcı–Destekleyici Aracılık
KENG	: Kısıtlayıcı–Engelleyici Aracılık
KSIN	: Kısıtlayıcı–Sınırlayıcı Aracılık
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OFCOM	: Office of Communications (İletişim Kurumu)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümde araştırmaya dair problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Küresel ölçekte ivme kazanan teknolojik dönüşüm süreci, iletişim pratiklerini temelden değiştirerek internet kullanımını gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Bu süreçte, internet ağına bağlı olarak faaliyet gösteren bilgisayar, akıllı telefon vb. mobil cihazların kullanımında da ciddi bir artış söz konusudur. Öyle ki bireyler; teknolojik araçları birbirleriyle etkileşimde bulunmak, fotoğraf çekmek, eğlenmek, film izlemek, bilgi edinmek, alışveriş yapmak ve bankacılık işlemlerini gerçekleştirmek gibi yaşamlarının pek çok alanında sıklıkla kullanmaktadır (Bauer, 2018). Teknolojik araçların yaşamın her alanına nüfuz etmesi, beraberinde bireylerin dijital dünyadaki varlıklarını ve davranış örüntülerini de dönüştürmüştür.

Türkiye özelinde veriler incelendiğinde, dijitalleşme eğiliminin toplumsal bazda ne ölçüde yaygınlaştığı açıkça görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından paylaşılan 2023 yılı 'Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kulanım Araştırması' sonuçlarına göre, hanelerden internete ulaşma oranı %95,5'e yükselmiştir. 2025 yılı verileri ise dijitalleşmenin sadece erişimle sınırlı kalmadığını, kullanım yoğunluğunun da arttığı teyit edilmektedir. Nitekim 16-74 yaş aralığındaki bireylerde internet kullanım oranı %90,9'a ulaşırken; kamu hizmetlerinden yararlanma (%76,1) ve e-ticaret faaliyetleri (%55,7) gibi alanlarda da belirgin bir artış kaydedilmiştir. Sosyal etkileşim araçları bağlamında WhatsApp (%88,6), YouTube (%72,9) ve Instagram (%68,1) gibi platformların kullanım önceliği, bireylerin dijital mecraları birincil haberleşme ve vakit geçirme alanı olarak tercih ettiğini doğrulamaktadır. Ortaya çıkan bu tablo, bilişim teknolojilerinin ülkemizde hemen hemen her katmana yayıldığı ve toplumsal işleyişin vazgeçilmez bir unsuru haline geldiğini kanıtlamaktadır. Toplumsal yapının tüm katmanlarını etkisi altına alan bu dijitalleşme süreci, yetişkin bireylerle sınırlı kalmayıp; bilişsel ve sosyal gelişimleri

devam etmekte olan çocukların teknolojiyle kurduğu ilişkiyi de temelden dönüştürmüştür.

İçine doğdukları dijital ekosistem sebebiyle bilişim teknolojileriyle doğal bir etkileşim kuran günümüz çocukları, bu araçlara adaptasyon hızları nedeniyle literatürde 'dijital yerliler' olarak tanımlanmaktadır (Prensky, 2001). Teknolojik imkanların yaş sınırı gözetmeksizin bireylerin hayatını kolaylaştırması yadsınamaz bir gerçeklik olsa da bu durumunun beraberinde getirdiği karmaşık risk faktörlerini göz ardı etmek, dijitalleşmeye yönelik tek boyutlu ve eksik bir bakış açısına yol açmaktadır (Valcke vd. 2011). Özellikle günlük yaşamda akıllı telefon kullanımının aşırılaşması, sosyal alanlarda dahi bireyler arası iletişimin aksamasına neden olan kronik bir soruna dönüşmüştür. Söz konusu sorun, teknoloji bağımlılığı kavramının ötesinde; bireylerin sosyal ortamlardaki yüz yüze etkileşimi reddederek akıllı telefonlarına yönelmeleriyle karakterize edilen 'phubbing' olgusuyla açıklanmaktadır (Karadağ vd., 2015). Phubbing, yalnızca cihaz bağımlılığını değil içerik tüketimi sırasında sosyal çevreye karşı sergilenen ilgisizliği ve sosyal etkileşimden kopuşu da temsil eden bütüncül bir davranış bozukluğu olarak değerlendirilmektedir (Yam ve İlhan, 2020).

Günlük yaşam pratiklerinde internete ayrılan süresinin artışı, bireylerin aile ve sosyal çevreleriyle gerçekleştirdikleri etkileşimli faaliyetlerin nitelik ve nicelik bakımından zayıflamasına neden olmuştur (Nie ve Erbring, 2002). Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla ivme kazanan bu süreç, sosyallik algısında köklü değişimlere yol açarak dijital tabanlı bir bireyselleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Özellikle geleneksel geniş aile yapısından çekirdek aile modeline geçiş sürecinde, dijital mecraların aile içi iletişim kalıplarını dönüştürücü bir rol üstlendiği görülmektedir. (Bakan ve Bakan, 2017). Bu dönüşüm hem yetişkinlerin hem de çocukların etkileşim pratiklerini doğrudan etkilemiştir (Chiong ve Shuler, 2010). Literatürdeki bulgular, annelerin sosyal ağ kullanımına yönelik yoğun eğilimlerini ve günlük ortalama üç saat gibi önemli bir süreyi dijital mecralarda geçirdiklerini ortaya koymaktadır (McDaniel vd., 2012). Chisholm (2006) son 15 yılda çocuk ve gençler arasında teknolojinin eğlence amaçlı kullanımının arttığı ve bu grubun gün içerisinde ortalama 8 saatini teknolojiyle geçirdiğini bildiren çalışmalara dikkat çekmiştir. Lauricella vd. (2015) de tavsiye edilen süreden daha fazla ekrana maruz kalındığını saptamıştır.

Ebeveynlerin dijital alışkanlıkları, çocukların medya kullanım örüntülerini şekillendiren temel unsurlar arasındadır; nitekim çocuklar ailelerinin teknoloji

kullanım tutumlarını birer rol model olarak içselleştirmekte ve yansıtmaktadır (Nikken ve Schols, 2015). Literatürde, ev ortamındaki teknolojik araç kullanım yoğunluğunun aile içi iletişim kalitesini zayıflatarak yüz yüze etkileşimi kısıtladığı (McDaniel, 2015) ve çocukların dijital faaliyetlerinin ebeveyn-çocuk etkileşim bağlamından doğrudan etkilendiği vurgulanmaktadır (Konca ve Tantekin Erden, 2021). Bu noktada, ebeveyn ve çocukların ekran süreleri arasında paralel bir etkileşimin varlığı (Konca, 2022) kadar; ev içindeki kaotik ortam (Emond vd., 2018) ve düşük aile fonksiyonları da (Lin, 2020) problemli medya kullanımını tetikleyen risk faktörleri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocuklarda problemli medya kullanım eğilimlerini arttırma konusunda etkili olduğu görülmektedir (Ersoy Kır, 2024). Bu noktada kontrolsüz ekran maruziyeti, çocuk gelişiminde hem fizyolojik hem de psikolojik açıdan çok boyutlu riskler barındırmaktadır (Lissak, 2018; McArthur vd., 2020). Ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu ilişkilerde çocuklarına yeterli desteği sunmamaları, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleriyle beraber psikolojik açıdan da birçok olumsuz etki yarattığı bilinmektedir (Clayton, 2014). Öte yandan dijital medyanın doğru bir şekilde kullanılması çocukların zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayabilir. Bu sebeple ebeveynler, çocuklarının sağlıklı medya alışkınlıkları geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde dijital medyanın faydalarından yararlanmalıdır (Shin ve Gweon, 2020). Bu bağlamda, dijital dünyanın sunduğu fırsatlardan yararlanırken olası riskleri minimize edebilmek adına, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanım süreçlerini bilinçli bir şekilde yönlendirmeleri ve sağlıklı medya alışkanlıkları tesis etmeleri hayati önem arz etmektedir (Dulkadir Yaman ve Kabakçı Yurdakul, 2022). Çalışmalar, asıl belirleyici unsurun ebeveyn-çocuk etkileşimi ve ailenin medya kullanım sürecini yönetim şekli olduğunu teyit etmektedir (Radesky ve Christakis, 2016). Bu bağlamda Ulusoy ve Bostancı (2014), çocukları dijital risklerden korumada ekran sürelerinin kısıtlanması ile kullanım sürecinde ebeveyn rehberliğinin eş zamanlı yürütülmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Tüm bu bilgilerden hareketle, dijital teknolojilerin toplumsal ve bireysel gelişim süreçlerinde vazgeçilmez bir araç haline geldiği söylenebilir. Eğitimden iş hayatına kadar geniş bir yelpazede verimliliği arttıran ve bilgiye erişimi kolaylaştıran bu mecralar, modern yaşamın dinamiklerine uyum sağlamada temel bir gereklilik oluşturmaktadır. Özellikle, çocukların bilişsel ve sosyal gelişim süreçlerinde dijital araçların sunduğu olanaklar yadsınamaz bir öneme sahip olsa da bu sürecin sağlıklı

yönetilmesi, ancak bilinçli ve kontrollü bir kullanım pratiği ile mümkündür. Bu noktada ebeveynlerin; çocuklarının dijital içeriklerle kurduğu ilişkiyi denetlemeleri, yönlendirmeleri ve rehberlik ederek stratejik bir aracılık rolü üstlenmeleri, çocuklarda medya okur yazarlığı becerisinin gelişmesi ve teknolojinin dengeli kullanımı açısından kritik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda; çocuklardaki problemli teknoloji kullanımının seyri ile ebeveyn denetim stratejileri arasındaki doğrudan ilişki, sürecin hem risk hem de koruyucu faktörler açısından anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Zira okul öncesi dönem, teknoloji kullanım alışkanlıklarının kemikleştiği ve denetim becerilerinin temellerinin atıldığı en kritik evre olması bakımından süreçteki ebeveyn müdahalesinin niteliği çocuğun gelecekteki dijital sağlığının temel belirleyicisidir. Dolayısıyla, okul öncesi dönemdeki çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin üstlendikleri medya aracılık rollerini bütüncül bir bakış açısıyla inceleyen bu araştırmanın hem literatüre katkı sağlaması hem de elde edilecek bulgular ışığında ailelere, araştırmacılara ve yöneticilere öneriler sunması elzem görülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin sergiledikleri medya aracılık rollerinin belirlenmesi ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin derinlemesine incelenmesidir.

Belirtilen temel amaç doğrultusunda şu alt amaçlara yanıt aranacaktır;

1.2.1 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanımları ne düzeydedir?

1.2.2 Ebeveynlerin medya aracılık rolleri ve bu rollere ilişkin alt boyutlar ne düzeydedir?

1.2.3 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri; ebeveynlerin yaşına, öğrenim durumuna, günlük çalışma sürelerine, aylık gelir düzeyine, aile yapısına, çocuk sayısına, günlük teknolojik cihaz kullanım süresine ve ailenin gün içinde birlikte vakit geçirdiği süreye göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.4 Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin; ebeveynlerin yaşına, öğrenim durumuna, günlük çalışma sürelerine, aylık gelir düzeyine, aile yapısına, çocuk sayısına, günlük teknolojik cihaz kullanım süresine ve ailenin gün içinde birlikte vakit geçirdiği süreye göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.5 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri; çocukların cinsiyetine, yaş gruplarına, doğum sırasına, teknolojik alet sahiplik durumuna, teknolojik cihaz kullanım süresine, teknolojik cihaz kullanım şekline göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.6 Ebeveynlerin medya aracılık rolleri; çocukların cinsiyetine, yaş gruplarına, doğum sırasına, teknolojik alet sahiplik durumuna, teknolojik cihaz kullanım süresine, teknolojik cihaz kullanım şekline göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.7 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin medya aracılık rolleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2.8 Ebeveynlerin medya aracılık rolleri, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Küreselleşen dünya ile paralel olarak teknolojik araçların hanelerdeki kullanım yoğunluğu da dikkat çeken bir artış göstermiştir. Literatürde ailelerin internet kullanım profillerine yönelik geçmiş bulgular (Kaşıkcı vd., 2014) bu sürecin tarihsel gelişimini anlamak açısından önemli olsa da günümüzde teknolojinin aile yaşamındaki yeri Bronfenbrenner'ın (1979) Ekolojik Sistem Kuramı bağlamında yeni bir boyuta evrilmiştir. Kurama göre mikrosistem; çocuğa en yakın olan, onun gelişimini doğrudan etkileyen aile, okul ve arkadaş çevresi gibi unsurların etkileşiminden oluşur. Bu sistemde yer alan faaliyetler; çocuğun gelişimsel tecrübelerini şekillendiren temel taşlardır. Bronfenbrenner (1979), gelişim üzerinde kalıcı ve güçlü etkisi olan süreklilik arz eden faaliyetleri "molar etkinlikler" olarak tanımlamaktadır. Günümüzde teknoloji kullanımı, toplumun her ferdi ve yaş grubu için, teknoloji kullanımının bir "molar etkinlik" olarak analiz edilmesi ve çocuk gelişimi üzerindeki stratejik etkisinin belirlenmesi bu araştırma için temel bir gerekliliktir.

Ev ortamında teknolojik araç çeşitliliğinin artması, kaçınılmaz olarak ekran başında geçirilen süreyi de yükseltmektedir (Lauricella vd., 2015). Bu durum, dijital ekosistemin yalnızca çocuğu değil, ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşim dinamiğini bütünüyle etkisi altına aldığını göstermektedir. Ebeveynlerin teknolojiye yönelik tutumları ve ekran karşısında geçirdikleri süre, çocukların kullanım alışkanlıklarını belirleyen en kritik faktörler olarak öne çıkmaktadır. Nitekim Hu vd. (2018), ebeveyn

ve çocuk ekran süreleri arasındaki ilişkiyi incelerken; ebeveynlerin medyaya karşı tutumlarının, ebeveynlik modellerinin ve dijital içerik kalitesinin ekran süresinden çok daha belirleyici unsurlar olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda söz konusu araştırma; ebeveynlerin ekran başında geçirdikleri süreden ziyade, bu süreci hangi ebeveynlik modelleri ve aracılık rolleriyle yönettiklerinin çocuktaki problemli teknoloji kullanımı üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koyması bakımından stratejik bir önem taşımaktadır.

Teknolojinin sunduğu alternatiflerle hayatın bir bileşeni haline gelmesi, beraberinde kontrol dışı kullanım risklerini de getirmiştir. Oh (2003) tarafından belirtildiği üzere, internet kullanımı üzerinde aile kontrolü ve otokontrol gibi mekanizmalar belirleyici rol oynamaktadır. Ancak güncel veriler ebeveynlerin, çocukların dijital deneyimleri üzerinde sadece "kontrolcü" değil, onlarla konuşmayı ve onlarla rehberlik etmeyi içeren stratejileri birincil yöntem olarak benimsediklerini ortaya koymaktadır (Office of Communications [Ofcom], 2022).

Teknolojik araçların aile yaşamının ayrılmaz bir bileşeni haline gelmesi, beraberinde kontrolsüz ve bağımlılık semptomları gösteren kullanım risklerini de getirmiştir. Problemli teknoloji kullanımı, sadece ekranda geçirilen sürenin uzunluğuyla değil; bu sürece eşlik eden kontrol kaybı ve psikososyal olumsuzluklarla karakterize edilmektedir (Griffiths, 2005; Kardefelt-Winther, 2014). Literatürdeki sistematik derleme ve meta-analiz çalışmaları, 12 yaş ve altındaki çocuklarda uzun süreli ekran maruziyetinin; saldırganlık ve dikkatsizlik gibi dışsallaştırma, anksiyete ve depresyon gibi içselleştirme problemleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu teyit etmektedir (Eirich vd., 2022). Bu noktada araştırmanın, henüz gelişiminin başında olan 36-72 aylık çocukları odağa alması kritik bir öneme sahiptir; zira davranışsal bağımlılıkların bu denli erken yaşlarda başlaması, sorunun ilerleyen yıllarda kronikleşme riskini ciddi ölçüde artırmaktadır (Block, 2008). Dolayısıyla bu çalışma, okul öncesi dönemdeki riskli kullanım düzeylerini saptayarak, sorunun kronikleşmeden önlenmesine yönelik bir erken uyarı niteliği taşıması bakımından literatürde kritik bir değer arz etmektedir.

Erken çocukluk döneminde teknolojik araç kullanımının aile genelinde yaygınlaşması, çocukların ebeveyn denetiminden bağımsız olarak bu mecralarda geçirdiği vaktin artmasına yol açmıştır. Söz konusu kontrolsüz kullanım pratiklerinin, çocukların yürüme ve konuşma gibi temel motor becerilerinde gecikmelere sebebiyet verebildiği saptanmıştır (Yengil vd., 2019). Bu fiziksel risklerin yanı sıra, yoğun teknoloji

kullanımının aile üyeleri arasında paylaşılan ortak zamanın hem miktarını hem de niteliğini zayıflatması çalışmanın odaklandığı "ebeveyn aracılığı" konusunu daha da kritik bir konuma taşımaktadır. Zira teknoloji, Mikrosistem içerisindeki nitelikli etkileşimin önüne geçerek çocuğun gelişimsel fırsatlarını kısıtlayabilmektedir.

Nitekim Aydın ve Birol (2020), akıllı telefon kullanımının anne-çocuk arasındaki serbest zaman faaliyetlerinin kalitesini olumsuz etkilediğini; ancak bu durumun farkında olup alternatif etkinlikler üretebilen annelerin eğitim düzeyine göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Bu bulguları destekler nitelikte Nikken ve Opree (2018) tarafından 1-9 yaş aralığında çocuğa sahip 1029 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada; aile yapısı ve sosyo-ekonomik değişkenlerin, ebeveynlerin medya aracılık rollerindeki yetkinlik algıları üzerinde belirleyici bir rol oynadığı saptanmıştır. Literatürde ebeveynlerin öğrenim düzeyi ile çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi ele alan diğer çalışmalar incelendiğinde ise sonuçların çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Bazı araştırmalar ebeveyn öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarda dijital bağımlılık eğiliminin de yükseldiğine dikkat çekerken (Çavuş vd., 2016; Eyimaya vd., 2021; Gökçearslan ve Durakoğlu, 2014; Göldağ, 2018), okul öncesi dönem özelinde yapılan kısıtlı çalışmalarda bu durumun tersi yönünde bulgulara rastlanmaktadır (Kurban, 2023). Söz konusu çalışmaların büyük bir bölümünün ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite düzeyindeki öğrencilerle yürütülmüş olması; okul öncesi dönem örnekleminde bu ilişkinin hala netlik kazanmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyine bağlı olarak ortaya çıkan bu zıt bulgular, ebeveynlerin medya aracılık rollerinin sadece bir denetim mekanizması olmadığını, aynı zamanda sosyo-kültürel bir arka plana sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Bu bağlamda araştırma; ebeveynlerin öğrenim durumu gibi kritik değişkenlerin, medya aracılık rolleri ve çocukların problemli teknoloji kullanımı üzerindeki etkisini yeniden analiz ederek, literatürdeki bu belirsizliğin giderilmesine katkı sağlayacak olması bakımından stratejik bir önem taşımaktadır.

Dijitalleşmenin hızı, özellikle en hassas yaş grubu olan 0-2 yaş arası çocukların ekran sürelerinin 1997 ve 2014 yılları arasında iki katına çıkmasına neden olmuştur (Chen ve Adler, 2019). Uzmanlar ve ilgili kurumlar tarafından 0-3 yaş aralığında ekranın sakıncalı olduğu, 3-6 yaş aralığında ise bu sürenin 30 dakika ile sınırlandırılması gerektiği yönündeki uyarılara rağmen (Yeşilay, 2017); önerilen sürelerin aşılmasının çocukların gelişimsel süreçlerini çok yönlü biçimde etkilediği; sunduğu pek çok

faydanın yanında dikkate alınması gereken çeşitli riskleri de beraberinde getirdiği ifade edilmektedir (Agarwal ve Dhanasekaran, 2012). Bu riskler, çocukların beyin gelişiminin olumsuz etkilenmesi ve ekran bağımlılığı eğiliminin artmasıyla ilişkilendirilmektedir (Sigman, 2017). Bağımlılık eğilimindeki bu artışın sosyal, duygusal ve aile ilişkilerinde "yalnızlık" ile anlamlı bir ilişki içerisinde olması (Anlı, 2018), teknolojinin sadece bireysel bir sorun değil, aynı zamanda bir sosyal etkileşim sorunu olduğunu göstermektedir.

Bireylerin yaşam boyu kullanacakları sosyal problem çözme, duygu düzenleme gibi sosyal becerilerin kazanıldığı temel aşama erken çocukluk dönemidir (McCabe ve Altamura, 2011). Bu kritik becerilerin edinimi ise öncelikle aile ortamında gerçekleşmektedir (Webster-Stratton vd., 2001). Ancak kontrolsüz teknolojik gelişmelerin aile içinde yarattığı yalnızlaşma, bu temel sosyal becerilerin aile aracılığıyla kazanılması sürecini güçleştirmektedir. Nitekim ekran bağımlılığının günümüz çocukları için önemli bir sorun olduğu ve aileye yönelik değişkenlerin bu süreçte belirleyici rol oynadığı vurgulanmaktadır (Li vd., 2022). Bu noktada araştırma; ebeveynlerin sergiledikleri medya aracılık rolleriyle bu süreci nasıl yönettiklerini inceleyerek, dijitalleşmenin aile içi sosyal öğrenme süreçlerinde oluşturduğu olumsuz durumları nasıl minimize edebileceğine dair somut veriler sunması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Ulusal ve uluslararası düzeyde problemli teknoloji kullanımı üzerine pek çok araştırma mevcuttur. Problemli teknoloji kullanımı literatürü incelendiğinde; sosyal beceri (Aslan ve Topuz, 2025; Bakırcı ve Çetingöz, 2025), akran ilişkileri (Göle vd., 2025), ekran kullanım süreleri (Polat, 2025), reddedici ebeveyn tutumları (Arifoglu ve Artan, 2024), ebeveynlik stres düzeyleri ve çocukların dikkat becerileri (Bağcı Çetin, 2024), duygusal yeme bozuklukları (Elkin vd., 2024), uyku kalitesi ve öz-düzenleme (Habibi vd., 2024), biyolojik ve sosyal yaşam kalitesi (Sebre vd., 2024), depresyon (Jia vd., 2024; Tang vd., 2024; Seo vd., 2020), çocukluk çağı duygusal istismarı (Verrastro vd., 2024), matematik performansı (Yu vd., 2024), ebeveyn-çocuk ilişkisi ve anksiyete düzeyleri (Kurban, 2023), yalnızlık (Goh vd., 2023; Bahar ve Meral 2016; Say ve Batıgün, 2016; Oktan 2015; Çağır ve Gürgan, 2010), saldırganlık (Özcan vd., 2022), sürdürücü faktörler (Domoff vd., 2020), anne-baba tutumları (Kapudere, 2020; Altıntaş ve Öztabak, 2016), yalnızlık ve yaşam doyumu (Ak, 2019), bilinçli farkındalık ve öz-düzenleme (Alçay, 2019), duygusal istismar (Altunten, 2019), evlilik doyumu

(Aylıkcı, 2018), dindarlık (Türkoğlu, 2013) ve siber zorbalık (Korkmaz ve Mehmedoğlu, 2018), akılcı olmayan inançlar ve yetersizlik duygusu (Aydın, 2017), sosyal fobi (Kılıç ve Durat, 2017), depresyon, kaygı ve stres (Odacı ve Çikrıkci, 2017), sanal zorbalık (Altundağ, 2016), akademik başarı ve erteleme (Duman, 2016), öfke ve problem çözme becerileri (Say ve Batıgün, 2016), öz-anlayış ve iletişim becerileri (Yiğit, 2015), öz-saygı (Ançel vd., 2015) ve duygusal zeka (Reisoğlu vd, 2013), üniversite hayatına uyum (İkiz vd., 2015), öfke ifade şekilleri (Ata vd., 2011), kişilik tipi ve utangaçlık (Öztürk ve Özmen, 2011), gibi çok geniş bir yelpazedeki psikososyal ve akademik değişkenle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca literatürde konuya dair ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmaları (Konca vd., 2022; Furuncu ve Öztürk, 2020; Domoff vd., 2019) ile toplumsal algı ve medya üzerine araştırmalar da (Marczak vd., 2020) dikkat çekmektedir. Söz konusu bu yoğun literatürde çalışmaların; anneler, okul öncesi dönem çocuklar, ergenler, erişkin bireyler, üniversite öğrencileri, eğitim fakültesi öğrencileri, evli bireyler, lise öğrencileri, ortaokul öğrencileri gibi farklı örneklem gruplarıyla yürütüldüğü görülmektedir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde ebeveynlerin medya aracılıkları üzerine yapılmış pek çok çalışma mevcuttur. Ebeveynlerin medya aracılıkları bağlamında; dijital ebeveynlik farkındalığı ile ebeveyn çocuk ilişkisi (Bayar vd., 2025), sosyal medya kullanımında çevrimiçi riskler (Youssef vd., 2025), dijital oyun bağımlılığı eğilimleri (Çalhan ve Göksu, 2024), çocuk yetiştirme tutumları ile dijital teknoloji kullanımı (Gürler ve Ömeroğlu, 2023), sorunlu medya kullanımı (Fam vd., 2023; Huang vd., 2023), teknoloji kullanım alışkanlıkları (Arslan, 2022), ebeveynlik tutumları (Bastırmacı, 2022; Erdoğan, 2022), dijital ebeveynlik farkındalıkları (Bostancı ve Çakır, 2022), çevrimiçi gizliliğe yönelik tutumlar (Corcoran vd., 2022), aktif aracılık stratejilerinin ebeveyn-çocuk ilişkisindeki rolü (Yang vd., 2022), duygu düzenleme (Yeşilyurt, 2022), medya okuryazarlık düzeyi (Kırmusaoğlu, 2021), bilinçli farkındalık düzeyi (Yıldırım, 2021), dijital medya yetkinliği (Izrael, 2020), dijital medyaya yönelik tutum (Vural Şenel, 2020), ebeveyn yetkinlik algısı ve sosyo-ekonomik değişkenler (Nikken ve Opree, 2018), ebeveynlik stilleri ve ebeveynlerin telefon bağımlılıkları (Hwang vd., 2017), çocukların çevrimiçi deneyimleri (Livingstone vd., 2017), kavramsal ve tutumsal reklam okuryazarlığı (Vanwesenbeeck, 2016) gibi değişkenler çerçevesinde analiz edilmiştir. Ayrıca bu süreçlerin ölçülmesine yönelik ölçek geliştirme çalışmaları (Şen vd., 2020) da

literatürdeki yerini almıştır. Bahsi geçen literatürde yer alan çalışmaların; anneler, ebeveynler, okul öncesi dönem çocuklar, çocuklar, ergenler, erişkin bireyler, üniversite öğrencileri gibi çok çeşitli örneklem gruplarıyla gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tüm bu yoğun literatüre rağmen, 36-72 aylık çocuklarda medya aracılık rollerinin problemli teknoloji kullanımı üzerindeki yordayıcı etkisini bütüncül bir yaklaşımla ele alan araştırmaların sınırlılığı, bu çalışmanın literatürdeki özgün boşluğu doldurmasını sağlayacaktır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerinin "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği" ile, ebeveynlerin medya aracılık rollerinin ise "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" ile ölçüldüğü varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin, "Demografik Genel Bilgi Formu", "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği" ve "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" sorularına doğru, dürüst ve objektif yanıtlar verdiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 36-72 aylık çocuklar ve onların ebeveynlerinden oluşan 350 katılımcı ile sınırlıdır.
- Bu araştırmada, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri için "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği", ebeveynlerin medya aracılık rolleri ise "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" aracılığıyla elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Bu araştırma, kesitsel bir araştırma deseniyle yürütülmüş olup, elde edilen bulgular değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymakla sınırlıdır; ancak bu ilişkilerin nedensel yönüne ilişkin çıkarımlar yapılmasına olanak tanımamaktadır.

1.6. Tanımlar

Teknoloji: Teknoloji, yönetim, süreçler, düşünceler ve insan ile makine organizasyonlarının birleşiminden oluşan karmaşık bir yapıdır (Hoban, 1965).

Problemli Teknoloji Kullanımı: Problemli internet kullanımı modelinden hareketle teknolojik araçları kullanımında kontrol kaybı yaşanması ve bu araçlardan uzak kaldığında çeşitli güçlüklerle karşılaşması durumunu; teknolojinin bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal hayatları üzerindeki olumsuz etkileriyle birlikte ele alan bir kavramdır (Caplan, 2010).

Ekran Maruziyeti: Çocuğun herhangi bir ekranla (televizyon, akıllı telefon, tablet, bilgisayar, video oyunları vb.) geçirdiği süre ve bu ekranlar aracılığıyla maruz kaldığı dijital içeriklerin toplamı. Literatürde "ekran süresi" (screen time) terimiyle de ifade edilmektedir (Canadian Paediatric Society, Digital Health Task Force, 2017).

Ebeveyn Aracılık: Çocuklara yönelik dijital medya içerikleri üzerinde kontrol sağlamak, izlemek veya değerlendirmek amacıyla ebeveynlerin kullandığı her türlü yaklaşımı ifade etmektedir (Warren, 2001).

Medya Aracılık: Çocuklar üzerindeki medya etkilerini olumlu yönde desteklemek ve olası olumsuz etkileri azaltmak amacıyla ebeveynler tarafından uygulanan davranışlar ve stratejiler olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2011).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde teknoloji ve medya kavramları, okul öncesi dönemde kullanılan teknolojik araçlar, çocuklarda teknoloji kullanımının etkileri, problemli teknoloji kullanımı, ebeveynlik ve medya aracılık rolleri, ilgili kuramlar ve bu alanda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Teknoloji ve Medya Kavramları

Kavramsal çerçevenin bu bölümünde teknoloji ve medya kavramlarına yönelik tanım ve ifadeler yer almaktadır.

2.1.1. Teknoloji ve Medya Kavramlarının Tanımı

Teknoloji, insanların karşılaştıkları problemlere çözüm üretmek ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bilginin sistematik olarak günlük hayata aktarılması süreci olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji, bilimden bağımsız bir yapı olmayıp temelini bilimsel çalışmalardan elde edilen veriler oluşturmaktadır (Alkan, 2011; Galbraith, 1985). Bununla birlikte teknoloji; yaşamda ortaya çıkan sorunlara karşın çözüm üretmek üzere kullanılan araçları ve makineleri de kapsamaktadır (Bates, 2019). Bu bağlamda teknoloji, bilimsel bilgi ile uygulama arasında aracı bir role sahip olup, bilginin pratik yaşamın gereksinimlerine uyarlanması süreci olarak değerlendirilebilir.

Finn (1960) ise teknolojiyi, yalnızca makinelerin kullanımıyla sınırlı olmayıp insan ya da nesne temelli sorunlara etkili çözümler üretebilmeyi sağlayan bir anlayış ve yaklaşım biçimi olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda teknoloji, yalnızca kuramsal bir kavram olarak değil; bilgi teknolojileri ve bilgisayar sistemleri aracılığıyla günlük yaşamın her alanına nüfuz eden bir uygulama alanı olarak da ele alınmaktadır. Teknolojinin bu uygulama sahası, günümüzde özellikle bilgi teknolojileri üzerinden toplumsal ve kültürel süreçleri şekillendiren temel bir güç haline gelmiştir.

Bilgi teknolojileri, toplumsal, ekonomik ve kültürel süreçlerle doğrudan ilişkilidir. Programlanabilir yapıları sayesinde bilgisayarlar, çeşitli görevleri yerine getirebilen

yüksek düzeyde esnek araçlardır; ancak bu sistemler, insana özgü sorumluluk bilincinden yoksundur. Bu özellikleriyle bilgisayarlar, postmodern dönemin karakteristik teknolojileri arasında değerlendirilmektedir. Bilgisayar ve yan ürünlerin üretimi yeni istihdam alanlarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Günlük yaşamda kullanılan eğlence araçları ve beyaz eşyalar giderek mikroçip tabanlı hale gelirken internetin yaygınlaşması, tüketim kültürünü ve sanal etkileşim biçimlerini sürekli olarak yeniden üretmektedir (Conlon, 2002).

Teknolojiler ya da teknolojik sistemler, kendi başlarına bir iletişimi başlatamaz, sürdüremez ya da anlam üretemez. Bu sistemler, yalnızca bir komut verildiğinde, etkinleştirildiklerinde ya da insanlarla etkileşim halinde olduklarında işlev kazanmaktadır. Bu bağlamda teknoloji, insan etkileşimi aracılığıyla iletişimsel bir işlev kazanarak medya alanı içerisinde değerlendirilebilmektedir (Bates, 2019).

Bu bütünleşik yapı içerisinde "medya" kavramı kelime kökeni, Latince "medium" kelimesinden türemiş olup "araç" ya da "aracı" anlamında kullanılan bir terimin çoğul halidir (Nişanyan, 2026). Türk Dil Kurumu'na (2022) göre medya; bilgi, düşünce ve haberlerin aktarımında kullanılan iletişim araçları ve ortamları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, medyanın yalnızca teknik araçları değil, aynı zamanda iletişimin gerçekleştiği sosyal ortamları da kapsadığını göstermektedir.

Medya, iletişim alanında bireyler ve toplumlar arası bilgi aktarımını sağlayan en önemli bileşenlerindendir. Kitlelere tek yönlü bilgi iletimi sağlayan araçlar (gazete, radyo, televizyon vb.) geleneksel medyayı kapsarken; internet tabanlı teknolojiler aracılığıyla çift yönlü ve etkileşimli iletişim olanakları sunan yapılar yeni medya kapsamında değerlendirilmektedir (Ayaz ve Taşdelen, 2022).

McLuhan, medyayı yalnızca bilgiyi aktaran araçlar olarak değil; aynı zamanda insanın duygusal ve bilişsel sınırlarını genişleten, bedeninin ve zihninin doğal sınırlarını aşmasını sağlayan teknolojik uzantılar olarak tanımlar. Bu bakış açısına göre, her yeni medya türü ister yazı ister basılı kitap ister televizyon ya da elektronik ağlar olsun insanın duygusunu ya da yetisini dış dünyaya taşımaktadır. Bu yönüyle medya, toplumsal ve kültürel yapıyı etkileyen güçlü bir unsur olarak değerlendirilmektedir (McLuhan, 1995).

Manovich (2001), geleneksel medyanın dijital ortama aktarılması süreciyle yeni medya kavramını açıklamaktadır. Buna göre yeni medya; fotoğraf, film, televizyon vb.

analog medya türlerinin, bilgisayar teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sayısal biçimde tekrar kodlanması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu dönüşüm medyayı hem teknik hem de yapısal açıdan değiştirmekte; pasif ve tek yönlü olan geleneksel medya anlayışı yerini etkileşimli ve kullanıcı odaklı dijital yapılara bırakmaktadır.

2.2. Okul Öncesi Dönemde Kullanılan Teknolojik Araçlar

Kavramsal çerçevenin bu bölümünde, okul öncesi dönemde kullanılan teknolojik araçlara ilişkin literatürde yer alan araştırma, inceleme ve değerlendirmeler doğrultusunda televizyon, bilgisayar, akıllı telefon ve tablet ele alınmıştır.

2.2.1. Televizyon

Çocuk yaşamında televizyonun rolüne ilişkin gerçekleştirilen kapsamlı bir çalışmada, çocukların televizyonla tanışmalarının yaşamın ilk yıllarına dayandığı ve ortalama olarak 2,8 yaşında düzenli izleme alışkanlığı kazandıkları belirlenmiştir. Aynı çalışmada televizyonun, ev ortamında gündelik yaşamın bir parçası haline gelerek çocukların birçok gelişim alanını etkileyebilecek bir konumda olduğu vurgulanmıştır (Schramm vd., 1961).

Anderson vd. (1979) tarafından 3-5 yaş arası çocukların Susam Sokağı izleme süreçlerine yönelik gerçekleştirilen gözlem çalışmasında, çocukların televizyona yönelik bakışlarının hızla değiştiği ve dikkat sürelerinin kısa ve kesintili olduğu saptanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2011 yılında 8-17 yaş aralığındaki 909 çocukla ve 2012 yılında 8 yaş altı çocukların ebeveynleriyle gerçekleştirilen ulusal temsili anketler, geleneksel medyanın çocukların yaşamında halen önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgulara göre ailelerin %98'i en az bir televizyona sahipken, %81'inin evinde iki veya daha fazla televizyon bulunmaktadır. Ayrıca, 8 yaş altındaki her üç çocuktan birinin odasında televizyon olduğu belirtilmektedir (Lauricella, 2013).

COVID-19 sürecinde küçük çocukların teknolojik araç kullanımını inceleyen bir çalışmada ise, günlük teknolojik araç kullanma süreleri içerisinde televizyonun ilk sırada yer aldığı; çocukların %73,6'sında bu dönemde televizyon izleme sürelerinde artış olduğu belirlenmiştir (Arı Arat ve Gülay Ogelman, 2021).

2.2.2. Bilgisayar

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre 6-15 yaş grubundaki çocuklarda bilgisayar kullanım oranı %55,6 olarak belirlenirken 2013 yılında bu oranın %60,5 olduğu görülmektedir. Günlük kullanım süreleri incelendiğinde, bilgisayar kullanımının 30 dakika ve 4 saat aralığında değişkenlik gösterdiği; bilgisayarın çocuklar tarafından en çok kullanılan teknolojik aletlerden biri olduğu ve ağırlıklı olarak eğlence amaçlı tercih edildiği belirlenmiştir (Bulut, 2018). Bir başka çalışmada ise çocukların %65,7'sinin dijital oyun oynamak için tercih ettiği teknolojik aracın bilgisayar olduğu saptanmıştır (Mustafaoğlu ve Yasacı, 2018).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar günlük yaşamlarında birçok teknolojik araçla etkileşim kurmaktadır. Çocukların ev ortamında teknolojik araçlarla olan etkileşimleri, bilgisayar okuryazarlığı becerilerinin gelişiminde belirleyici bir rol oynamaktadır (Akkoyunlu ve Tuğrul, 2002). Gelişimsel özellikler dikkate alındığında, bilgisayar deneyimleri çocukların öğrenme süreçlerini destekleme potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda uygun biçimde yapılandırılmış bilgisayar kullanımı çocukların bilişsel becerilerini destekleyebileceği ifade edilmektedir (Haugland, 1999). Ancak yaşamın erken yıllarında uzun süreli bilgisayar kullanımı, çocukların doğal öğrenme süreçlerinin azalmasına neden olmaktadır (Cordes ve Miller, 2000).

2.2.3. Akıllı Telefon

Çocuklar için 7-8 yaşlarına kadar sesli telefon görüşmeleri hem karşı tarafı anlamaları hem de dikkatlerini sürdürmeleri açısından zorlayıcı olabilmektedir (Ballagas vd., 2009). Ainsworth (1979), anne-bebek etkileşiminde görsel ipuçlarının (özellikle yüz yüze etkileşimde) önemli rol oynadığını belirtmektedir. Bu bağlamda, erken çocukluk döneminde görsel-işitsel uyaranların birlikte kullanılması, çocuğun çevresini anlaması ve etkileşimi sürdürmesi açısından kritik bir çevresel faktör olarak değerlendirilebilir. Görüntülü olarak gerçekleştirilen video bağlantılı görüşmelerde çocukların aile bireylerinden daha uzun süre ayrı kalabildikleri ve bu süreçte daha olumlu duygular sergiledikleri görülmektedir. Bu durum, ebeveynleriyle yaşadıkları ayrılıklarda güven duygusunun gelişmesine katkı sağlamakta ve çocukların oyun oynama sürelerini artırmaktadır (Tarasuik vd., 2011; 2013).

Geleneksel mobil cihazlara kıyasla günümüzde kullanımı yaygınlık gösteren akıllı telefonlar, sahip oldukları görsel ve etkileşimli özellikler sayesinde çocukların gelişim

özelliklerine daha uygun iletişim fırsatı sunmaktadır. Akıllı telefonlar, iletişim işlevinin yanı sıra çocuklar tarafından dijital oyun oynama amacıyla da sıklıkla tercih edilmektedir. Yapılan çalışmalar, çocukların akıllı telefonları eğlence maksadıyla kullandıklarını göstermektedir. Üstündağ (2019), yaptığı çalışmada akıllı telefonlar ve tabletlerin günlük yaşamın bir parçası haline gelerek çocuklar tarafından dijital oyunlarda en çok tercih edilen iki teknolojik alet olduğunu belirtmektedir. Araştırma bulgularına göre dijital oyun oynama amacıyla kullanılan araçlar arasında akıllı telefonlar %33 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Kabali vd. (2015) ise birçok çocuğun bir yaşından önce mobil cihazları kullanmaya başladığını; ebeveynlerin bu cihazları zaman zaman çocuklarını sakinleştirmek, zaman zaman ise oyalamak amacıyla kullandıklarını ifade etmektedir.

2.2.4. Tablet

Okul öncesi dönemde akıllı telefonların yanı sıra tabletler de çocuklar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Yapılan araştırmalara göre çocuklar ortalama 2,7 yaşında tablet kullanmaya başlamakta olup, günlük kullanım sürelerinin yaklaşık 82 dakika olduğu belirtilmektedir (Chaibal ve Chaiyakul, 2022). Bu dönemde çocukların dokunmatik ekranları kullanma becerilerinin oldukça gelişmiş olduğu görülmektedir. Tabletler, ağırlıklı olarak oyun oynama ve video izleme gibi eğlence odaklı aktivitelere ulaşmak amacıyla tercih edilmektedir. Bununla birlikte dokunmatik ekranların sunduğu kullanım kolaylığı, çocuklara bireysel kullanım imkânı sağlamaktadır (Holloway vd., 2013).

Dokunmatik ekranların etkileşimli özellikleri, uygun koşullar sağlandığında öğrenme süreçlerini destekleyebilmektedir. Ancak bu etkinin ortaya çıkabilmesi için kullanım süresinin çocuğun yaş düzeyine uygun olması ve ebeveyn rehberliğinin sağlanması kritik bir öneme sahiptir (Barr, 2013). Bu bağlamda tabletler, yalnızca eğlence ve oyun amaçlı değil, aynı zamanda yeni öğrenmeleri destekleyen bir teknolojik araç olarak da değerlendirilmektedir.

2.3. Çocuklarda Teknoloji Kullanımının Etkileri

Kavramsal çerçevenin bu bölümünde, çocuklarda teknoloji kullanımının olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi yer almaktadır.

2.3.1. Çocuklarda Teknoloji Kullanımının Olumlu Etkileri

İki yaşın üzerinde olan çocukların medya ve etkileşimli medya kullanımının öğrenmeyi desteklediğine ilişkin güçlü kanıtlar söz konusudur. Orta düzeydeki kanıtlar ise ebeveynlerin çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun içerikleri seçmeleri ve kullanım sürecinde rehberlik etmeleri durumunda, medyanın olumlu etkilerinin artırabildiğini göstermektedir (Kirkorian vd., 2008).

Öğrenme bağlamında; katılımcı öğrenme, anlamlı öğrenme, sosyal öğrenme ve aktif öğrenme olmak üzere dört temel öğrenme hedefi çerçevesinde geliştirilen eğitimsel uygulamaların çocuklarda öğrenmeyi teşvik ettiği kabul edilmektedir (Hirsh-Pasek vd., 2015). Yaş grubuna uygun içerik ve özelliklere sahip, iyi hazırlanmış hikayeler, şarkılar ve etkileşimli yönlendirmeler içeren eğitim amaçlı programlar, okul öncesi dönemde bilişsel ve dil gelişimlerine katkı sağlayarak öğrenmenin kalıcılığını artırmaktadır (Fisch, 2004).

"Susam Sokağı" programının birinci ve ikinci sezonlarına yönelik olarak okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilen ön test-son test çalışmalarında, her iki sezonda da programı yoğun olarak izleyen çocukların alfabe, sayılar, vücut bölümleri, problem çözme, sınıflama ve sıralama gibi bilişsel becerilerinde anlamlı gelişmeler olduğu ve hazır bulunuşluk düzeylerinin arttığı belirlenmiştir (Ball ve Bogatz, 1970; Bogatz ve Ball, 1971).

Çocuklara yönelik olarak hazırlanan eğitsel dijital uygulamalarda, açıklayıcı ve motivasyonu arttırmaya yönelik geri bildirim mekanizmalarının uygulama içinde kademeli biçimde sunulmasının öğrenme sürecini desteklediği belirtilmektedir. Dijital eğitim uygulamalarında bu unsurların dikkate alınması, okul öncesi dönem çocuklarında öğrenme çıktıklarının artmasını öngörmektedir (Outhwaite vd., 2023).

Ayrıca, okul öncesi çocuklara yönelik iyi tasarlanmış etkileşimli eğitsel uygulamaları düzenli olarak kullanan çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinde artış olduğu belirlenmiştir (Arnold vd., 2021). Uluslararası alandaki bu bulgulara paralel olarak yerel literatürde de ev ortamında bilgisayar ya da başka teknolojik araçları kullanan okul öncesi çocukların, bu araçları kullanmayan akranlarına kıyasla bilgisayar okuryazarlığı becerilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Akkoyunlu ve Tuğrul, 2002).

Dijital uygulamalar, oyunu yeni formatlarda zenginleştirerek çocukların etkileşimli ve aktif öğrenmelerine fırsat tanımakta; yaratıcı düşünme becerilerini destekleyerek öğrenme sürecini daha eğlenceli hale getirmektedir (Marsh vd., 2018). Dijital oyunların geleneksel oyunlarla birlikte kullanılması, çocukların aktif katılımını, iletişim becerilerini teşvik etmekte; keşfetme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Verenikina ve Kervin, 2011).

Çocukların tercih ettiği oyun temelli dijital uygulamaların yaratıcılık, matematiksel düşünme ve problem çözme becerilerinin desteklenmesinde etkili olduğu belirtilmektedir (Üstündağ, 2019). Bununla birlikte okul öncesi dönemde akıllı cihazların ebeveyn rehberliğinde kullanımı, ebeveyn-çocuk etkileşimini artırarak çocukların iletişim yeteneklerini güçlendirmekte; empati, paylaşma ve kardeş sevgisi gibi sosyal-duygusal becerilerin gelişimini de desteklemektedir (Yalçın ve Erden, 2018).

2.3.2. Çocuklarda Teknoloji Kullanımının Olumsuz Etkileri

Bebekler ve çocuklar gün geçtikçe dijital medya ile daha yoğun etkileşim içinde büyümektedir. Ancak dijital medya kullanımının çocuk gelişimi üzerindeki olası olumsuz etkilerine yönelik çeşitli endişeler bulunmaktadır. Bu nedenle Amerikan Pediatri Akademisi (AAP), 18 aydan önce bebeklerde dijital medya kullanımının yalnızca görüntülü sohbetle sınırlandırılmasını; 2-5 yaş arası çocuklarda ise ekran süresinin günde en fazla bir saat olması gerektiğini önermektedir. Belirlenen sürelere uyulmasının çocuk gelişimi açısından yararlı olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (AAP, 2016).

Ekran süresinin uzunluğu ve maruz kalınan içerik türü, çocuklarda bedensel, ruhsal ve nörolojik olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmektedir. Uzun ekran süresi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ile ilişkili faktörlerden biri olarak ele alınmaktadır (Lissak, 2018). Dunckley (2015), çocuklarda DEHB, otizm ya da diğer ruhsal sorunların tedavi süreçlerinde ekran kullanımının düzenlenmesinin olumlu etkiler yaratabildiğini belirtmektedir.

Çocukların televizyon, akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi ekranlar karşısında uzunca süre vakit harcamaları; ruh sağlığı, akademik başarı, beden ağırlığı ve uyku düzeni üzerinde olumsuz etkilerle ilişkilendirilmektedir (American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 2025). Uzun süreli ekran kullanımının çocukların uyku

sürelerinde azalmaya yol açtığı ifade edilmektedir (Yasacı ve Mustafaoğlu, 2020). Çocuklarda ekran süresinin artması ve uyku düzenlerinin kısalması arasında iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. 4 yaşındaki toplam ekran süresi, 6 yaşındaki uyku süresini; 6 yaşındaki ekran süresi 8 yaşındaki uyku süresini yordamaktadır. Ekran süresindeki artış, uyku süresinin kısalmasını yordarken bir sonraki yetersiz uyku süresi ekran süresini arttırabileceğini göstermektedir (Magee vd., 2014).

Barlett vd. (2012), çocuklarda ekran süresi ve uyku süresi arasındaki bu ilişkinin hareketsiz yaşam biçimini teşvik ettiğini ve bunun obezite (Must ve Parisi, 2009), dikkat eksikliği ve saldırganlık sorunları için zemin oluşturduğunu belirtmektedir. Dijital ekranların kullanımında aşırıya kaçılması düşük akademik performans, uyku kalitesinde azalma ve obezite riski gibi çocuk sağlığı üzerinde çeşitli olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğuna dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır (Liu vd., 2022; Radesky ve Christakis, 2016).

Yaşamın erken yıllarında uzun süreli ve kontrol dışı teknoloji kullanımı, çocukların zengin öğrenme deneyimlerini ve doğal öğrenme süreçlerini sınırlandırabilmektedir (Cordes ve Miller, 2000). Nörogörüntüleme çalışmalarında, aşırı ekran maruziyeti olan çocuklarda beyaz cevher mikro yapısal bütünlüğünde azalma olduğu ve bu durumun dil ve erken okuryazarlık becerileriyle ilişkili olabileceği belirtilmektedir. Aynı çalışmalarda, bu çocukların dil ve okuryazarlık testlerinden daha düşük puanlar aldıkları saptanmıştır (Hutton vd., 2020). Benzer şekilde, ekran maruziyeti olan çocukların dil gelişimlerinin olumsuz etkilendiği; ekran maruziyeti olmayan çocukların ise sözcük dağarcığı, cümle uzunluğu ve dilbilgisel yapı kullanımında daha yüksek puanlar elde ettikleri bulunmuştur (Kebir ve Özkaya, 2023).

Uzun süreli ekran kullanımı, çocuklarda özdenetim, duygusal uyum ve davranışsal düzenleme becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Lin vd., 2020). Ayrıca televizyon izleme, bilgisayar oyunu oynama ve toplam ekran süresi, çocuklarda saldırganlık davranışlarının artmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu alandaki bulgular hem sağlık hizmetlerinin hem de çocuk ve ailelerin bilinçlendirilmesi çalışmalarının güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca politika yapıcıların, bu olumsuz etkileri azaltmaya yönelik araştırmalara fon sağlama ve destekleme konusunda adımlar atması önem taşımaktadır (Riesch vd., 2019).

Yapılan bir çalışmada, annelerin motivasyonel görüşmelerle bilinçlendirilmesinin çocuklarda teknoloji kullanımını ve saldırganlık davranışlarını düzenlemede etkili olduğu saptanmıştır (Akçay ve Emiroğlu, 2020). Öte yandan ekranın kiminle kullanıldığı ve ekran kullanımına başlama yaşı ile çocukların sosyal yetkinlikleri arasında anlamlı farklılık olduğu; bu süreçte ebeveyn rehberliği ve denetimin belirleyici rol oynadığı ifade edilmektedir (Gökçen, 2023). Benzer biçimde, okul öncesi dönemde ebeveynlere yönelik eğitsel müdahalelerin çocukların dijital teknoloji kullanım sürelerinin azalmasında etkili olduğu bildirilmektedir (Lin vd., 2021).

2.4. Problemli Teknoloji Kullanımı

Kavramsal çerçevenin bu bölümünde, problemli teknoloji kullanımı kavramı açıklanarak problemli teknoloji kullanımını etkileyen faktörlerle ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Problemli Teknoloji Kullanımı Kavramı

Teknoloji, günden güne bireylerin günlük yaşamlarında vazgeçilmez hale gelerek eğlence, bilgi edinme ve iletişim temelini oluşturan bir unsur haline gelmiştir. Bununla birlikte, dijital araçların kullanıcıların temel ihtiyaçlarını ihmal edecek düzeyde aşırı, kontrolsüz veya denetimsiz kullanımı son yıllarda yapılan çalışmalarda "problemli teknoloji kullanımı" kavramını gündeme getirmektedir. Bu kavram, sadece sürenin fazla olmasıyla değil, aynı zamanda bireylerin; teknolojiyi kullanımlarının kontrolsüz oluşu, bağımlılık belirtilerinin davranışlara yansıması ve psikososyal açıdan olumsuz etkileme durumlarına işaret etmektedir (Griffiths, 2005; Kardefelt-Winther, 2014).

Erken çocukluk döneminde problemli teknoloji kullanımı; uzun ekran süreleri, uygun olmayan içeriklere maruziyet, sosyal ilişkiler ve davranış problemleri, duygusal semptomlar, aşırı uyarılma gibi belirtiler üzerinden değerlendirilmektedir (Domoff vd., 2019; Radesky ve Christakis, 2016). Aşırı internet kullanımının sebep olduğu davranışlar incelendiğinde de klasik bağımlılık kriterleri olan; akademik, sosyal, ekonomik, mesleki ve bedensel alanda gerçekleşen bozulmalarla tanımlanarak "internet bağımlığı" adı altında değerlendirilmiştir (Young, 1998). Diğer yandan bu olguya "bileşenler modeli" kapsamında açıklık getirilerek teknolojik bağımlılık davranışlarını; belirginlik, ruhsal değişkenlik, tolerans, yoksunluk, çatışma ve nüksetme alt boyutlarıyla incelenmiştir (Griffiths, 2005). İncelemeler, teknolojik

araçların yalnızca bilgi edinme ve günlük eylemleri kolaylaştırma işleviyle sınırlı kalmayıp, diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi davranışsal ve ruhsal bir bağlanma nesnesine dönüşebileceğini göstermektedir.

Erken çocukluk döneminde medya okur yazarlığının sınırlı olması sebebiyle de çocukların dijital teknolojinin olumsuz yönlerine daha açık ve duyarlı olduğu düşünülerek ebeveynler, çocukların teknoloji kullanımlarını daha kontrolcü ve kısıtlayıcı model düzenlemeleri oluşturabilmektedir (Nikken ve Schols, 2015). Diğer bir ifadeyle problemli teknoloji kullanımı, çoğu zaman çocukların kendi tercihinden çok, ebeveynlerin medya aracılık stratejilerinin bir yansıması olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda, problemli teknoloji kullanımı bireysel bir bağımlılığın ötesinde ekolojik ve sosyal bir olgu düzeyinde değerlendirilmelidir. Çocuğun dijital teknolojilerle etkileşimi; aile yapısı, ebeveyn denetimi ve dijital kültürün etkisiyle biçimlenmektedir. Bu durum, ebeveyn medya aracılıklarıyla ilişki içinde olan bütüncül bir risk alanını işaret etmektedir.

2.4.2. Problemli Teknoloji Kullanımını Etkileyen Faktörler

Problemli teknoloji kullanımı bireysel özelliklerin yanı sıra aile dinamikleri, sosyal çevre ve medya ekosisteminden oluşan çok boyutlu etkileşimin bir sonucudur (Gentile vd., 2017; Kardefelt-Winther, 2014). Bu olgu, çocukları problemli teknoloji kullanımına yöneltebileceği gibi, problemli kullanımın da çocuklarda bu tür risk faktörlerini artırabileceği çift yönlü bir ilişkiyi işaret etmektedir (Domoff vd., 2019). Ayrıca okul öncesi çocuklarda ekran kullanımı sırasında *temel ihtiyaçların (uyku, yemek, tuvalet) ertelenmesi* problemli teknoloji kullanımına yönelik puanları artırabilmektedir (Yalçin vd., 2021).

Ekran kullanım süreleri üzerine yapılan araştırmalar, dijital teknolojilerle uzun süreler vakit geçirilmenin ilerleyen süreçlerde problemli teknoloji kullanımına zemin oluşturabileceğini göstermektedir (Anitha vd., 2021; Furuncu ve Öztürk, 2020; Kulu, 2023; Polat, 2025; Yalçin vd., 2021).

Erken çocukluk döneminde *bireysel boyutta*; yaş, cinsiyet ve öz düzenleme becerileri problemli teknoloji kullanımında belirleyicidir. Öz düzenleme becerisi zayıf olan çocukların ekran maruziyetinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Özdemir ve Keleş, 2023). Problemli teknoloji kullanımı ve cinsiyet faktörünü inceleyen çalışmalarda ise

erkek çocuklarında problemli teknoloji kullanım puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Furuncu, 2019; Kulu, 2023; Temiz Arslan vd., 2025).

Teknoloji kullanımını etkileyen bir diğer unsur, çocukların *teknolojiye erişim sağladığı sosyal ve fiziksel ortamlardır*. Aile bireylerinin ve arkadaş çevresinin medya davranışları, eğitim hizmetleri ve sosyal normlar, problemli teknoloji kullanımının dolaylı risk faktörleri arasında yer almaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008). Bir çalışmada, ailede en fazla dijital medya ile vakit harcayan bireyin bulunması ile çocuklarda problemli teknoloji kullanım puanı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Kulu, 2023). Ayrıca evde bakım gören çocukların, okul öncesi eğitim kurumunda eğitim görmekte olan çocuklara göre problemli teknoloji kullanımı riskinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Tandon vd., 2011; Yalçin vd., 2021). Yalçin vd. (2021) Ankara, Afyon ve Mersin'de yürüttükleri çalışmada, problemli teknoloji kullanımı ve yerleşim türü arasında bir ilişki tespit edemeseler de Ankara'dan elde edilen verilerin problemli teknoloji kullanımı yönünden daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuç, Ankara'nın büyükşehir olması nedeniyle teknolojiye erişim ve kullanım imkanlarının daha fazla olabileceği olasılığını gündeme getirmektedir.

Problemli teknoloji kullanım riskinin *anne eğitim düzeyi* ile de anlamlı ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi azaldıkça problemli teknoloji kullanım düzeyinin arttığı belirtilmektedir (Yalçin, 2021). Benzer şekilde anne eğitim düzeyi ile çocukların ekran kullanım süreleri arasında da anlamlı ilişkiler rapor edilmiştir (Çaylan vd., 2021).

Çocukların dijital teknolojileri kullanımlarında *ebeveynlerin medya aracılık tutum ve stratejileri* de belirleyici rol oynamaktadır. Ebeveynlerin medya aracılığı ve dijital ebeveynlik uygulamaları; çocukların dijital teknolojileri kullanım sürelerini, uygun içerik tercihlerini ve çocukla iletişimlerini düzenleyerek teknoloji kullanımını kontrol edebilmektedir (Nikken ve Schols, 2015; Valkenburg vd., 2013). Diğer taraftan çocuklar ebeveynlerini gözlemleyerek taklit eder ve bu durum, çocukların medya kullanım alışkanlıklarını şekillendirmektedir (Lauricella vd., 2015). Ayrıca ebeveynlerin teknolojiyle kurduğu ilişki, çocukların teknolojiyi kullanma biçimini de etkilemektedir (Radesky vd., 2015). Yapılan bir çalışmada anne, baba ve kardeşlerin TV izleme süreleri ile çocuğun TV izleme süresi arasında benzerlik olduğu saptanmıştır (Yalçin vd., 2003). Bu durum, ebeveynlerin sergilediği aracılık rollerinin

sadece bir sınırlama değil, çocuğun teknolojik ekosistemini inşa eden temel bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır.

2.5. Ebeveynlik ve Medya Aracılık Rolleri

Kavramsal çerçevenin bu bölümünde, ebeveynlerin medyaya yaklaşımları ve dijital ebeveynlik ile ebeveyn medya aracılıkları açıklanarak ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Ebeveynlerin Medyaya Yaklaşımları ve Dijital Ebeveynlik

Günümüzde medyaya maruz kalmak pek çok aile için söz konusu olmaktadır. Medya kullanımı iki yaşın altındaki çocuklar için önerilmemektedir. Aileler için önerilen eylemler, çocukların medya kullanımında aktif olarak programları incelemeleri, onlarla izlemeleri (AAP, 2011) ve tüm bunları konu edinerek aileyle tartışma ortamı oluşturmalarıdır (AAP, 2013). 0-8 yaş aralığında olan çocuklar sonraki yaşlara göre ebeveynleriyle daha fazla vakit geçirmektedirler. Bu durum beraberinde ebeveynler ve çocukların ortak medya kullanım oranının da erken çocukluk döneminde daha yüksek olmasını getirmektedir (Connell vd., 2015).

Bazı aileler, çocukların teknoloji kullanımına yönelik tutarsız davranışlar sergilemektedir. Aileler, dijital teknolojileri, çocukların gelişimlerini destekleyecek nitelikte kullandıkları gibi çocukları oyalamak ve kendilerine vakit ayırmak maksadıyla ya da zaman zaman ödül ve ceza sistemi içerisinde sınırlandırmadan sunmaktadırlar (Joint Research Centre [JRC], 2015). Bunların yanında ebeveynler, dijital cihazları çocuklarını sakinleştirmek amaçlı da kullanılırken hem gelişimsel faydalarına inanmakta hem de olası riskler konusunda endişe duymaktadırlar (Sergi vd., 2017). Ancak ebeveynlerin çocuklarını dijital teknolojilerden uzak tutarak medya kullanımına ilişkin sorunların ortadan kaldırılması gerçekçi değildir. Bu yüzden ebeveynlerin çocuklarının teknolojiyle etkileşimlerinde belirledikleri kurallar doğrultusunda yönlendirerek süre ve içerik açısından sınırlar koymaları önemlidir. Ayrıca ebeveynlerin kullanım sürecinde rehberlik etmeleri dijital teknolojilerin çocuklar için daha sağlıklı ve gelişimi destekleyici kullanılmasında katkı sağlayabilir (Cengiz Saltuk ve Erciyes, 2020). Bununla birlikte çocuklarını çevrimiçi risklerden korumak isteyen ebeveynler, yalnızca süre ve içerik denetiminin yeterli olmadığını bilmelidir. Bu nedenle ev içi mekânsal düzenlemeler, gözetim şekilleri ve güvenlik

uygulamaları da dijital ebeveynliğin bir parçasıdır. Aynı zamanda dijital ebeveynlik, çocukların teknolojik alet kullanımında rehberlik etmenin yanı sıra onlara güvenlik ve mahremiyet bilincini kazandırmaktır (Rode, 2009).

Ebeveynler, çocukların medyanın zararlarından korunması ve kullanım sırasında güvenliklerinin sağlanmasında birinci derecede sorumludurlar. Dijital teknolojilerin yaygınlaşması, çocukların bakım, gelişim ve eğitim sorumluluğunun yanı sıra dijital teknolojilerle kurdukları deneyimlerin sorumluluğunu da ebeveynlik rollerine dahil etmiştir. Ebeveynliğin dijitalleşmesi sadece çocukların teknoloji kullanmalarıyla değil ebeveynliğe dair kimlik, sorumluluk ve denetim biçimlerinin yeniden şekillenmesiyle ilgilidir (Lupton vd., 2016). Dijital ebeveyn, dijital dönemin gerekliliklerine uyum sağlayarak temel seviyede dijital araçları aktif ve olanakları bilinçli olarak kullanabilen, çocuğunu çevrimiçi tehlikelerden koruma mesuliyetini üstlenen kişidir. Bu ebeveyn tipi, sadece gerçek hayatta değil aynı zamanda sanal ortamlarda da hak ve etik değerlere saygı duyulması gerekliliğini içselleştiren; aynı zamanda teknolojik gelişmelere açık ve bunların tümünü çocuğunun gelişiminde rehberlik aracı olarak kullanan bireylerdir. Bu tanımdan hareketle dijital ebeveynlik kavramı *"dijital okuryazarlık, farkında olma, kontrol, etik ve yenilikçilik"* olmak üzere beş temel rolle sınıflandırılabilir (Kabakçı Yurdakul vd., 2013).

- ***Dijital Okuryazarlık***, üç ana ögenin önemini vurgular. Bunlar; teknik kullanım becerisi, çevrimiçi elde edilen verilerin doğruluğu, niteliği ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi ile içeriklerin etik ve kültürel anlamlarının sorgulanmasıdır (Livingstone, 2008).
- ***Farkında Olma***, belirli bilinç ve duyarlılıklara sahip olmayı ifade eder. Ebeveynler; dijital ortamlarda yer alan olumsuzlukları, çevrimiçi riskleri, olası internet bağımlılığını ve tehlike belirtilerini fark edebilme becerisine sahip olmalıdır. Ayrıca çocuklarının dijital teknolojilerle neler yaptığını takip edebilme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Kabakçı Yurdakul vd., 2013).
- ***Kontrol***, ebeveynlerin çocuklarını çevrimiçi ortamlarda kendi belirledikleri sınırlar içerisinde yönlendirebilmesidir. Ebeveynler, çocuklarını dijital teknolojileri kullanırken her durumda rehberlik etmeli ve zararlı içeriklere erişimi önleyici teknik önlemler almalıdır. Ayrıca çocuklara bu önlemlerin gerekçeleri hakkında bilgilendirme yapılması önemlidir (Yay, 2019).

- ***Etik***, ebeveynlerin çevrimiçi ortamlarda belirli değerler doğrultusunda sergiledikleri tutum ve davranışları ifade eder (Kabakçı Yurdakul vd., 2013). Dijital ebeveynler bu çerçevede özel hayatın gizliliğine ve fikri mülkiyet haklarına karşı saygı göstermeli, edinilen bilgilerin doğrulunu araştırmalı ve bu bilgilerin sahiplerinin hak ve taleplerine uygun davranmaları gerektiği söylenmelidir (Yay, 2019).
- ***Yenilikçilik***, dijital ebeveynlerde bulunması gereken bir diğer özelliktir. Güncel gelişmelere karşı; ilgili, öğrenmeye istekli ve meraklı olma; teknolojinin olumlu ve olumsuz yanlarını fark edebilme becerileri bu bağlamda önem taşımaktadır (Kabakçı Yurdakul vd., 2013).

Ebeveynlerin dijital medyaya yönelik tutumları ve teknolojik yeterlilikleri, çocukların medya kullanımına örnek teşkil etmekte; bilinçli ebeveynlik yaklaşımları çocukların dijital ortamda daha dengeli bir kullanım sistemi geliştirmelerini desteklemektedir (Nikken ve Schols, 2015). Ayrıca çocuklar ebeveynlerini gözlemleyerek taklit ederler. Bu nedenle ebeveynlerin medyayı kullanma biçimleri, çocukların medya kullanım alışkanlıkları üzerinde belirleyici rol oynamaktadır (Lauricella vd., 2015). Dijital ebeveynlik becerileriyle donanmış bireyler, bu yetkinliklerini çocuklarının medya kullanım süreçlerine farklı 'aracılık stratejileri' yoluyla yansıtmaktadır.

2.5.2. Ebeveyn Medya Aracılığı

Çağdaş hayatın vazgeçilmezi haline gelen dijital medya araçları, çocukları birçok yönden etkileme potansiyeli taşımaktadır (Green vd., 2020). Bu nedenle ebeveyn medya aracılığı önemli bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmada yer verilen "mediation" kavramı, ebeveynlerin çocuklarıyla medya içeriklerini tartışarak rehberlik etmesi (etkin/aktif aracılık) (Desmond vd., 1987), aile üyelerinin birlikte medya tüketmesi (ortak izleme) (Haefner ve Wartella, 1987) ile süre ve içerik sınırlamaları (kısıtlayıcı aracılık) olarak üç boyutta ele alınmıştır (Nathanson, 1999).

Ebeveyn medya aracılığı, çocukların dijital teknoloji kullanımını çeşitli stratejilerle düzenlemeleri ve yönlendirmeleri içeren bir süreçtir. Ebeveynler, çocukların dijital teknoloji kullanımını sınırlamanın ötesinde; bu deneyimlerinde aktif katılım gösteren ve onlara rehberlik eden bireylerdir (Warren, 2001). Ebeveyn medya aracılığının işlevleri, çocukları dijital teknolojilerin zararlarından korumayı içerir. Ayrıca

çocukların dijital becerilerini geliştirmeyi ve üretken teknolojik etkileşimlerini desteklemeyi de amaçlar (Nikken ve Schols, 2015). Bu sürecin dengeli ve sağlıklı olabilmesi için ebeveynlerin yönlendirici bir rol üstlenmesi önemlidir (Atkin vd., 1991).

Geçmişten günümüze ebeveynlerin medya aracılıklarına dair incelemeler göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmaların televizyonun yaygınlık göstermesine dayanmakta olup süreç boyunca çocukların nasıl etkilendikleri ve ebeveynlerin etkileri çerçevesinde gelişmiştir. Bu nedenle medya aracılığı araştırmaları, başlangıçta televizyonun aile hayatını nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşmış; ilerleyen yıllarda içerik etkileri ve izleyici-televizyon etkileşimi gibi alanlara kaymıştır. Tarihsel olarak 1950'li yıllarda araştırmalar, çocuk ve ergenlerin geleneksel aktivitelerin yerini televizyonun almasıyla beraber aile hayatını ve boş zamanlarını nasıl etkiledikleri üzerine yapılan çalışmalara yoğunlaşmaktadır (Himmelweit vd., 1958). 1960'lı yılların sonuna doğru bireyler üzerinde televizyonun etkisine yoğunlaşılarak saldırganlık, taklit, paylaşma ve güncel olaylar bağlamında değerlendirilmektedir (Comstock, 1978). 1970'lerde ise artık televizyon ve izleyici aracı değişkeni üzerine araştırmalar yapılmıştır (Wartella, 1980). Barcus (1969), 5-12 yaşındaki çocukların evde televizyon izleme davranış ve tutumlarındaki farklılıkları incelediği çalışmasında iki temel unsura değinmektedir. Bunlardan biri çocukların televizyonla olan ilişkisi, diğeri ise ebeveyn-çocuk ilişkisinin yönüdür (yani ebeveynin kontrolü ve iletişim biçimi). Televizyonun eğitsel boyutu üzerine yapılan çalışmalarda, Ball ve Bogatz (1970; 1971) tarafından yürütülen Susam Sokağı çalışmaları, televizyon izleyerek öğrenmede ebeveyn katılımının belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, ebeveyn medya aracılığının etkili bir öğrenme aracı olarak kullanılabileceğini desteklemektedir.

Austin (1993)'e göre ebeveynler bu süreçte çocukları denetleyen ve onlara rehberlik eden bir rol üstlenmektedir. Ebeveynlerin medya içerikleri hakkında çocuklarıyla konuşmaları, çocukların medya içeriklerine daha eleştirel yaklaşmalarını ve olumsuz içeriklere karşı daha dirençli olmalarını sağlamaktadır. Ayrıca ebeveynlerin medya karşısında çocuklarına yönelik yapmış oldukları aktif aracılıkları, çocukların medyayı edilgen bir şekilde tüketmek yerine bilinçli izleyiciler olmalarını desteklemektedir. Bununla birlikte ebeveynlerin çocukların medya içerikleriyle etkileşimleri sırasında

rehberlik etmeleri, yalnızca içeriği denetlemek amacıyla değil; çocukların medya mesajlarını anlamlandırmalarına da katkı sağlamaktadır (Desmond vd., 1985).

Austin vd. (1999), ebeveynlerin medya rehberlik faaliyetlerini olumlu ve olumsuz aracılık olarak iki temel strateji üzerinden sınıflandırmışlardır. Olumlu aracılık, çocuklar için uygun medya davranışlarını açıklayarak ve eleştirerek çocukların medya içeriklerini anlamlandırmalarını desteklerken; olumsuz aracılık, çocuklar için uygun olmayan medya davranışlarına karşı sınırlandıran ve yasaklayan rehberlik faaliyetlerini kapsamaktadır. Her iki strateji de çocukların medya davranışlarında eleştirel bakış açısı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Ebeveyn medya aracılık kavramı; *aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izleme* üzere üç farklı sınıflandırma üzerinden çocukların medya kullanımını düzenlemek için benimsenmiştir (Nathanson, 1999; Valkenburg vd., 1999). Geliştirilen bu üç boyutlu model, televizyonun yanı sıra dijital medya araçlarının da çeşitlenerek yaygınlaşmasıyla dijital medya bağlamında yürütülen çalışmalar için temel referans noktası olmuştur.

2000'li yıllar sonrasında dijital teknolojilerde yaşanan yenilikler ve yaygınlaşma, ebeveynlerin medya aracılık anlayışında da değişimleri beraberinde getirmiştir. Livingstone ve Helsper (2008), siber zorbalık, uygunsuz ve zararlı içerikler gibi yeni risklerin ortaya çıkmasıyla birlikte geleneksel sınırlandırmaların yanında teknik kısıtlamaların öneminin arttığını belirtmiş; ebeveynlerin aracılık davranışlarını *aktif birlikte kullanım, etkileşim kısıtlamaları, teknik kısıtlamalar ve izleme* olmak üzere dört faktör etrafında çalışmalarını geliştirmişlerdir.

Clark (2011) ise ebeveyn medya aracılığını dijital dönemin ebeveynlik pratikleriyle bütünleştirmiştir. Bu yaklaşımda ebeveynler yalnızca çocuklarını korumakla kalmayıp, aynı zamanda dijital medya katılımını da desteklemektedir. Böylece ebeveyn-çocuk ilişkisi, geleneksel anlayıştaki tek yönlü ilişkiden; karşılıklı etkileşim ve anlam kurma temelli çift yönlü bir anlayışa dönüşmüştür.

Nimrod vd. (2019), diğer medya aracılık çalışmalarında farklı bir yaklaşım benimseyerek veri toplama sürecine küçük yaş grubunun bakımını üstelenen, internet kullanabilen büyükanne ve büyükbabaları da dahil etmişlerdir. Bu doğrultuda geleneksel aile yapısında geniş aile üyelerinin de medya aracılığında rol oynayabildiği

anlaşılmaktadır. Bu bağlamda medya aracılığı; *kısıtlayıcı, öğretici, denetim ve ortak kullanım* olmak üzere dört boyutta incelemişlerdir.

Şen vd. (2020), ebeveyn medya aracılığı kavramının ve hedef kitlesinin, dijital teknolojilerde meydana gelen yenilik, çeşitlilik ve gelişmeler etkisiyle zaman içerisinde kapsam ve uygulama alanında gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Bu dönüşümle beraber ebeveynlerin kullanmakta olduğu aracılık davranışlarının boyutlarında görülen farklılaşmalar, medya aracılık kategorilerinin yeniden tanımlanmasına da yansımıştır.

2.6. İlgili Kuramlar

Kavramsal çerçevenin bu bölümünde, araştırma için ilgili kuramlar olan "Medya Aracılık Yaklaşımı", "Ekolojik Sistemler Kuramı", "Sosyal Bilişsel Kuram" ile "Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı" açıklanarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

2.6.1. Medya Aracılık Yaklaşımı

Clark (2011), ebeveyn medya aracılığı yaklaşımında ebeveynlerin veya birincil bakım verenlerin çocukların medya kullanımını bilinçli olarak yönetme ve yönlendirme süreçlerini; bu sayede çocukları medyanın olumsuz etkilerinden korumaya yönelik etkileşimlerini ele almaktadır. Bu yaklaşımın kuramsal temellerinde, sosyo-psikoloji medya etkileri ve bilgi işleme kuramlarının etkili görülmektedir. Zaman içinde yaklaşım, ebeveyn-çocuk etkileşiminin öneminin artmasıyla birlikte kişilerarası iletişimi de merkeze alan çok boyutlu bir çerçeveye dönüşmüştür. Bu dönüşüm günümüzde çocukların dijital mecralarda karşılaştıkları risklerin sadece yasaklarla değil, nitelikli bir iletişim süreciyle yönetebileceği fikrini doğurmuş ve araştırmamızın temelini oluşturan ebeveyn-çocuk etkileşimi odaklı bakış açısını kuramsal olarak temellendirmiştir.

Clark'ın yaklaşımı, dijital teknolojilerin aile hayatına kattığı duygusal emeği açıklamaya ve ailelerin bu süreçte karşılaştıkları yeni duygusal zorluklarla nasıl başa çıktıklarını anlamaya yönelik Hochschild (1979) ile Hochschild ve Machung'un (1989) kişilerarası iletişim araştırmalarıyla teorik bir zemine oturmaktadır. Ayrıca bu yaklaşım, Vygotsky'nin (1978) sosyo-kültürel gelişim kuramına dayandırılarak ebeveyn-çocuk etkileşiminin yeni medya teknolojilerinin kullanımındaki rolünü

açıklamaktadır. Bu çerçevede, Vygostky'nin vurguladığı rehberlik süreci, ebeveynin çocukla birlikte dijital içerikleri anlamlandırmasını öngörerek; araştırmamızda ele alınan aracılık rollerinin, çocuklarda problemli teknoloj kullanımı riskini azaltan koruyucu bir mekanizma olarak değerlendirilmesine kuramsal dayanak oluşturmaktadır. Bu sayede çocuklar pasif medya tüketicileri olarak değil, aktif ve sosyal bir özne olarak konumlandırılmaktadır.

Ebeveyn medya aracılığı yaklaşımı çerçevesinde yapılan araştırmalarda (Nathanson, 1999; Valkenburg vd., 1999), ebeveyn aracılıkları aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izlemek olmak üzere üç temel boyutta ele alınmıştır.

- **Aktif Aracılık**, ebeveynlerin medyada sunulan içeriklere yönelik açıklamalarını ve içeriğe dair değerlendirmelerini paylaştıkları eylemlerdir (Valkenburg vd., 2013). Aynı zamanda medya içeriklerinin kurgusal yanlarını aydınlatma ve zararları hakkında değer yargılarını aktarma düzeyini de ifade eder (Valkenburg vd., 1999). Ebeveynlerin medya içerikleri konusunda çocuklarına karşı anlamlı ve açıklayıcı diyaloglarda bulunarak aktif bir çabada bulunmaları, içeriklerin zararlı etkilerini azaltabileceği pasif gözlemin ya da katı sınırlandırmanın ötesinde kritik önem taşımaktadır (Messaris, 1986). Nikken ve Jansz (2014) çalışmalarında aktif aracılık ve yaş arasındaki ilişkiyi incelediklerinde ters orantılı bir ilişki olduğunu; küçük çocuklarda sıklıkla kullanılırken, yaş ilerledikçe çocukların medya alanında yeterlilik kazanmalarıyla birlikte ebeveynlerin aktif aracılık kullanımında azalma olduğunu belirtmişlerdir.
- **Kısıtlayıcı Aracılık**, ebeveynlerin çocukların izledikleri medya içeriklerine yönelik süre sınırlandırması ya da kurallar koymasının yanı sıra, uygun olmadığını düşündükleri içerikler hakkında yasaklama koydukları stratejilerdir (Valkenburg vd., 1999). Ebeveynlerin çocukların medya kullanımını yönetmeleri ve limit koymaları şeklinde de ifade edilmektedir (Shin ve Li, 2017). Kısıtlayıcı aracılık stratejilerinin küçük yaş gruplarında uygulanması, çocukları zararlı içeriklerden korumada etkili olabilmektedir. Ancak ebeveynlerin süreçte aktif bir rol üstlenmemesi, çocukların medya araçlarının ilettiği mesajları anlamlandırma becerilerini zayıflatabilmektedir (Nathanson, 1999).
- **Birlikte İzlemek**, ebeveynlerin kasıtlı bir strateji olarak çocukların medya içeriklerine yönelik davranışlarını paylaşarak birlikte izleme eylemidir (Voort vd., 1992). Bu strateji ebeveynlerin çocuğun medya ile etkileşimi esnasında yalnızca

bedensel olarak yanında bulunması, fakat medyaya yönelik herhangi bir sözlü değerlendirmede bulunmaması durumunu da kapsar (Livingstone ve Helsper, 2008). Ebeveynler, aynı programı çocuklarıyla birlikte izleyerek onların dolaylı bir şekilde medyayı kullanma alışkanlıklarını etkileyebilirler; ancak bu süreçte ebeveyn ile çocuk arasında aktif tartışma veya değerlendirme söz konusu değildir (Valkenburg vd., 2013).

2.6.2. Ekolojik Sistemler Kuramı

Ekolojik sistemler kuramında bireyin geliştiği ortam, matruşka bebekleri gibi içi içe geçmiş kümelerden oluşan bir sistem olarak ele alınır (Bronfenbrenner, 1979). Bu yaklaşım, bireyin geliştiği ortamı, onu çevreleyen karmaşık katmanların bulunduğu bir sistem olarak tanımlamaktadır. Olayların gerçekleştiği katmanlardan oluşan bu sisteme göre, gelişmekte olan birey gerçekleşen olaylardan etkilenir ve bu olayları etkiler. (Bronfenbrenner, 1979). Bronfenbrenner (1995), bireyin gelişimini yalnızca kişilik ve davranış boyutuyla sınırlayan yaklaşımları eleştirerek, aile, yerel kurumlar, devlet, medya ve toplumsal düşünce sistemlerinin gelişimdeki rolünün bütüncül bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bireyin biyolojik özellikleri çevresel etkenlerle etkileşim içinde olduğundan, bu yaklaşım sonraki zamanlarda "biyoekolojik model" olarak adlandırılmıştır (Bronfenbrenner ve Morris, 2007). Bronfenbrenner, bireyin yaşadığı çevreyi; ev, okul ve mahalle gibi yakın bağlamları kapsayan ve daha geniş bağlamlara uzanan bir yapı olarak tanımlamış; her katmanın diğeriyle etkileşim halinde olduğunu belirtmiştir (Berk, 2018).

Bronfenbrenner'e (1979) göre bireyin en yakın çevresi, yani doğrudan etkileşim içinde olduğu yakın çevresi sistemde en içte bulunan katmanda yer almakta olup bu yapıyı *"mikrosistem"* olarak tanımlanmıştır. Bireyin karşılıklı etkileşim de bulunduğu aile bireyleri, arkadaş grupları, okul vb. mikrosistem içerisinde yer almaktadır. Buna göre aile, erken çocukluk gelişiminde belirleyici bir bağlam oluşturmaktadır. Bu çerçevede, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri medya aracılık davranışları mikrosistem düzeyinde gelişen bir süreç olarak değerlendirilebilir. Nathanson (1999) ve Valkenburg vd. (1999), ebeveynlerin çocukların medya kullanımlarına karşı rehberlik etmeleri, kısıtlamaları ve ortak medya kullanımları, çocuğun medyayı algılama ve kullanma şekli üzerinde belirleyici olduklarını belirtmişlerdir. Bronfenbrenner (1979)'e göre bireyin gelişimi, içinde yer aldığı sistemlerin yanı sıra bu sistemlerde

gerçekleştirdiği düzenli faaliyetler aracılığıyla biçimlenmektedir. Bazı faaliyet ya da fiilleri yaşamda seyrek bir şekilde yer aldığından ve daha az önemli olduğundan, doğrudan ve sıklıkla etkileşim içinde gerçekleştirilen faaliyetlerin ise gelişimde etkili olduğundan *"molar"* olarak belirtmektedir. O halde günlük hayatta kullanımı toplumun her ferdince artış gösteren dijital teknoloji kullanımı *"molar etkinlik"* olarak ifade edilebilir. Bireyin yaşam alanlarındaki bu molar etkinliklerin niteliği ve ebeveynin bu süreçteki aracılık rolü; çocuğun teknolojiyle kurduğu bağın sağlıklı bir zeminde kalması veya araştırmamızda incelenen problemli teknoloji kullanımı riskinin ortaya çıkması noktasında temel bir belirleyicidir. Mikrosistemdeki bu doğrudan etkileşimler, sistemin bir üst katmanı olan ve bu yapıların birbiriyle temasını içeren mezosistem ile desteklenmektedir.

Bronfenbrenner (1979), bireyin bulunduğu mikrosistemlerin karşılıklı etkileşimde bulunduğu katmanı *"mezosistem"* olarak ifade etmiştir. Ebeveyn-okul, ebeveyn-öğretmen, ebeveyn-çocuğun arkadaşları arasında gerçekleşen karşılıklı paylaşımlar, çocuğun hayatında dolaylı etkiye sahiptir. Bu bağlamda çocukların dijital teknolojileri kullanımı arkadaş ilişkileri, ev ve okul ortamında yapılan düzenlemelerle biçimlendiği vurgulanmaktadır (Plowman vd., 2009). Mezosistem düzeyindeki bu etkileşim ağının zayıflığı veya ev-okul arasındaki dijital denetim uyumsuzluğu, ebeveynlerin üstlendikleri medya aracılık rollerinin etkinliğini azaltarak çocukları problemli teknoloji kullanımına daha açık hale getirebilmektedir.

Bronfenbrenner (1979) bireyin gelişimini, sistemin üçüncü katmanında doğrudan içinde bulunmayıp burada gerçekleşen olaylardan dolaylı bir şekilde etkilenmesini "eksosistem" olarak ifade etmektedir. Eğitim kurumları kararları, ebeveynlerin iş ve çalışma koşulları, medya yayın politikaları sistemin üçüncü basamağı olan eksosistemde yer almaktadır. Livingstone ve Helsper (2008), ebeveynlerin çocukların internet kullanımlarına yönelik medya aracılık stratejilerinde gerçekleştirdikleri düzenlemelerin buna benzer kurumsal ve toplumsal yapıların etkisinde biçimlendiğini belirtmişlerdir. İfadelerden de anlaşılacağı gibi eksosistem katmanında çocukların medya deneyimlerine karşı ebeveynlerin kararlarının arkasında toplumsal düzenlemeler yatmaktadır.

Bronfenbrenner (1979), bireyin gelişiminde ekolojik sistemler kuramının en geniş kapsamlı olan katmanı "makrosistem" ifade eder. Makrosistem toplumun sahip olduğu, değerleri, ideolojileri, yasaları, politikaları ve ekonomik yapı unsurlarını

içerir. Dolayısıyla, ebeveynlerin yürütmekte oldukları medya aracılık stratejileri aynı zamanda toplumun dijital teknolojilere karşı geliştirmiş oldukları tutum, değer, kültür ve devletlerin yürüttükleri politikalar olarak ele alınabilir. Sonuç olarak ebeveynlerin mikrosistem düzeyinde üstlendikleri aracılık rolleri ile çocuklarda gözlemlenen problemli teknoloji kullanımı arasındaki ilişki; en geniş katman olarak makrosistemdeki dijital kültürden başlayarak bireyin en yakın çevresine kadar uzanan bu ekolojik yapının sonucu olarak değerlendirilmelidir.

2.6.3. Sosyal Bilişsel Kuram

Bandura (1986)'nın Sosyal Bilişsel Kuramı bireyin davranışlarının biçimlenmesinde, gözlem, model alma ve çevresel etmenlerin içsel güdüler kadar etkili olduğunu savunur. Öğrenme süreci, bireylerin doğrudan tecrübe ettikleri davranışların yanı sıra çevresinde gözlemlediği davranışların sonuçlarını değerlendirmesiyle de gerçekleşir. Kurama göre, gözlemci, pasif bir birey olmanın ötesinde çevresini değerlendirerek davranışlarının kararını bu doğrultuda belirleyen aktif bir özne konumundadır (Bandura, 2001).

Bu kurama göre, bireyin davranışları, onun çevresel, kişisel ve davranışsal faktörlerin birbirini etkilemesiyle oluştuğu "karşılıklı belirleyicilik" ilkesiyle açıklanmaktadır (Bussey ve Bandura, 1999). Medya alanında yapılan çalışmalar, çocukların dijital medya kullanım alışkanlıklarını kişisel tercihler ya da bilişsel süreçlerle açıklamanın yeterli olmadığını bunların yanında sosyal modeller, ebeveyn aracılıkları ve kültürel bağlam vb. çevresel etmenlerle şekillendiğini ileri sürmektedirler (Nathanson, 1999; Valkenburg vd., 1999). Örneğin; ebeveynler, dijital medya teknolojileriyle ilgili yorumlarda bulunmak, sınırlar oluşturmak ve birlikte izlemek gibi birtakım davranışlar sergiler. Bu tür davranışlar ise çocukları gözlemleyerek öğrenme davranışlarına yönelterek ebeveynleri sosyal modeller haline getirmektedir. Bu bağlamda ebeveynin teknolojiyle kurduğu ilişkinin niteliği, çocuk için hem öğrenme kaynağı hem de araştırmamızda ele alınan problemli teknoloji kullanımı davranışının gelişmesinde veya engellenmesinde kritik bir çevresel faktördür.

Sosyal bilişsel bakış açısında bireyler, medya içeriklerinde yer verilen davranışları gözlemler ve izlediklerini kendi yaşamında uygular. Bu noktada "modelleme" süreci devreye girer. İzledikleri davranışın dikkat çekici olması, gözlem yapan bireyin bilişsel kabiliyeti ve davranışın sonuçlarına yönelik çıkarımlarda bulunabilmesi de

öğrenmede kalıcılığı etkilemektedir. Bireyin gözlemlediği davranışı öğrenerek eyleme dönüştürmesinde ise davranışın sonucunda ödüllendirici ya da cezalandırıcı sonuçlar olmak üzere iki temel nokta söz konusudur. Bu sonuçları gören birey davranışı eyleme dönüştürme konusunda deneme-yanılma yoluna gitmeden gözlem sonuçlarından yola çıkarak karar vermektedir. Modellemede önemli bir nokta da davranışların geniş kitlelere medya aracılığıyla ulaşabilmesidir (Bandura, 2006). Çocuklar izledikleri medya içeriklerinde rol modellere ait davranışları taklit ederek olumsuz davranışları ise normal bir tutum içerisinde kabul etmesiyle kendini göstermektedir (Coyne vd., 2014). Çocukların medya kullanımlarında ebeveynlerin rehberlik etmeleri ise onları medyanın zararlarından korumak için son derece önemlidir (Radesky vd., 2015). Çünkü çocukların gözlemleyerek öğrenmeleri sürecinde ebeveynlerin medya aracılık rolleri düzenleyici bir işleve sahiptir. Ebeveynlerin dijital teknoloji içeriklerine yönelik öngörülerde bulunarak uygun olan aracılık rolüne karar vermeleri, sosyal bilişsel kuramın rehberliğinde çevresel etmenlerde düzenlemeler yapmaları çocukların öğrenmelerine karşı dolaylı bir müdahale sağlar. Ebeveynlerin sergilediği aktif veya kısıtlayıcı aracılık rolleri, çocuğun dijital dünyadaki 'ödül-ceza' mekanizmasını anlamlandırmasını sağlayarak; kontrolsüz kullanımın yol açabileceği problemli teknoloji kullanımı döngüsünü kırmada stratejik bir müdahale alanı sunmaktadır.

Bandura (1997), bireylerin bir eylemi başarılı bir şekilde yerine getirme kapasitesine olan inancı bu kuramın temel bileşenlerinden "öz yeterlik" kavramıyla açıklamaktadır. Öz yeterlik, bireyin çevresiyle aktif bir rol üstlenerek davranışlarını düzenlemesi ve yüz yüze geldiği zorluklar karşısında kararlılığını korumasını sağlayan temel mekanizmadır. Bandura (1986) bu sürecin yalnızca deneyimlerle değil, aynı zamanda gözlem yoluyla öğrenme ile de geliştiğini ifade eder. Dolayısıyla çocuklar, ebeveynlerin dijital teknolojiyi kullanım şekillerini model alarak kendi davranışlarını düzenleyebilir. Eastin ve LaRose (2000)'un sosyal bilişsel teori çerçevesinde yaptıkları çalışmada, bireylerin dijital teknolojilerle gerçekleştirdikleri eylemler ile öz yeterlik inançları arasında yakın ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bu araştırmada incelenen aracılık rolleri, aslında çocuğun dijital öz yeterlik inancını inşa eden bir rehberlik süreci olarak görülmelidir; zira düşük öz yeterlik ve yetersiz ebeveyn modeli, çocuklarda problemli teknoloji kullanım düzeylerinin artmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Tüm bunlardan yola çıkarak sosyal bilişsel kuram, çocukların dijital teknolojileri nasıl kullandıklarının sadece kişisel tercihlerin sonucu olmayıp ebeveyn modelleri, gözlemleyerek öğrenme ve öz yeterlik inançlarını içeren çok boyutlu bir öğrenme süreci olduğunu ileri sürmektedir.

2.6.4. Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı

Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı, izleyicinin gözünden medya davranışlarını izleyerek kullanıcıların kendi kararlarını kontrol ettiğini kabul eder. Bu anlayışa göre, izleyici dinamik ve amaçlı bir konumdadır. Yaklaşıma göre odak; "Bireylerin herhangi bir medya türüne ilgi duymasının sebebi nedir?" ve "İnsanlar medya kullanımından nasıl bir tatmin sağlıyor?" sorularıdır. Kuram bireylerin, medyayı sadece dışsal etkilerin sonucunda değil, kendi ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla kullandıklarını ileri sürmektedir (Katz vd., 1973). Buna göre, bireylerin medyayı kullanmaya yönelik güdüleri, sadece dışsal etkiler sonucunda değil hem amaçlı hem de alışkanlık oluşturmalarıyla *"aktif izleyici"* konumuyla doyum sağlama biçiminde açıklanmaktadır (Rubin, 1984).

Bireyler medya araçlarını; bilgi edinme, eğlenme, bağlantı kurma ve iletişim gibi farklı amaçlarla tercih ederler (Katz vd., 1973). Ayrıca medya, bireyler için sosyal ve psikolojik doyumlar sağladığı ortamlardır (Ruggiero, 2000). Çocukların dijital teknolojilere yönelmelerinin ardında da ihtiyaçlar ve doyumlar yattığı varsayılmaktadır (Livingstone ve Bovill, 1999). Kuram bireylerin belirli amaçlar doğrultusunda dijital teknolojileri kullanma eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Ancak çocukların öz düzenleme becerileri yani amaçlı davranışlar oluşturmaya dair becerileri henüz gelişmediğinden, dijital teknolojileri kullanımlarında problem oluşturabileceğine yönelik riskler barındırdığı söylenebilir. Bu kuramsal çerçevede, çocukların dijital mecralardan elde ettikleri doyumun kontrolsüz bir alışkanlığa dönüşmesi, araştırmamızın temel değişkenlerinden biri olan problemli teknoloji kullanımının gelişimsel kaynağını oluşturmaktadır. Yapılan bir çalışmada öz düzenleme becerisi zayıf olan çocuklarda ekran maruziyetinin yüksek olduğu görülmüştür (Özdemir ve Keleş, 2023).

Öz düzenleme becerisi ise yaşamın ilk yılları olan bebeklik döneminde, önce ayrı alanlar olarak gelişmektedir. Sonrasında beceriler organize bir şekilde bütünleşmektedir (Kopp, 1989; Stifter ve Braungart, 1995). Bu durum, ebeveynler için

medya aracılığının gerekçesini oluşturur. Ebeveynler çocukların beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda duruma yönelik uygun buldukları medya aracılık stratejisini uygulayabilirler. Buna göre ebeveynlerin üstlendikleri aktif veya kısıtlayıcı aracılık rolleri, çocuğun doyum arayışı ile öz düzenleme eksikliği arasındaki boşluğu dolduran dışsal bir denetim mekanizması işlevi görmektedir. Clark (2011) ise ebeveynlerin medya aracılığını sadece çocukları denetleyici bir rol olmasının ötesinde çocuğun dijital medya ile sağlıklı bir süreç geçirmesini ve geliştirmesini sağlayan bir rehberlik şekli olarak ele alınmalıdır.

Sonuç olarak, Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı, çocukların dijital teknolojileri kullanma motivasyonlarını açıklayarak ebeveynlerin medya aracılık stratejilerinin işlevini daha kapsamlı biçimde anlamaya katkı sağlayan tamamlayıcı bir teorik çerçeve sunmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, araştırmada incelenen problemli teknoloji kullanımı, aslında bireyin doyum sağlama sürecinin ebeveyn rehberliği (aracılık rolleri) ile dengelenemediği durumlarda ortaya çıkan bir denetim sorusuna işaret etmektedir.

2.7. İlgili Çalışmalar

2.7.1. Problemli Teknoloji Kullanımı ile İlgili Çalışmalar

Aslan ve Topuz (2025) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, çocukların problemli medya kullanım düzeyleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki detaylı olarak incelenmiştir. 512 ebeveynin katılımıyla yürütülen çalışmada; çocukların sosyal beceri düzeyleri ile problemli medya kullanımları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Regresyon analizi bulguları, dijital araçların sorunlu kullanımının çocukların sosyal becerilerini anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Araştırmanın diğer sonuçlarına göre ise problemli medya kullanım düzeylerinin yalnızca bireysel değişkenlere göre değil; kardeş sayısı, ailenin günlük cihaz kullanım süresi ve bu değişkenlerin birbiriyle olan etkileşimine göre anlamlı şekilde farklılaşmasıdır.

Bakırcı ve Çetingöz (2025) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, çocukların problemli medya kullanım düzeyleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. 48-72 aylık 431 çocuğun dahil edildiği çalışmada, problemli medya kullanımı ile sosyal beceriler arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit

edilmiştir. Regresyon analizi sonuçlarına göre dijital medyanın sorunlu kullanımının, çocukların sosyal becerilerini anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Demografik değişkenler açısından yapılan değerlendirmelerde; çocukların cinsiyeti ve babanın eğitim durumunun bu süreçte belirleyici bir etkisinin olmadığı görülürken, annenin eğitim durumunun hem problemli medya kullanımı hem de sosyal becerilerin öz kontrol alt boyutu üzerinde etkili bir faktör olduğu belirlenmiştir.

Göle vd. (2025) tarafından 4-6 yaş aralığındaki 182 çocukla yürütülen araştırmada, çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki bağ incelenmiştir. Karaman ilindeki anaokullarında gerçekleştirilen bu çalışmada, çocukların arkadaşlık ilişkilerinin ağırlıklı olarak olumlu, problemli teknoloji kullanım düzeylerinin ise orta seviyede olduğu görülmüştür. Ancak araştırmanın en dikkat çeken sonucu, akran ilişkilerinin alt boyutları ile problemli teknoloji kullanımı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunamamış olmasıdır.

Polat (2025) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, 5-6 yaş grubu çocukların problemli medya kullanımları ve bu durumun ekran kullanım süreleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. 407 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirilen bu araştırmada, çocukların problemli kullanım seviyelerini ortalamanın altında bir düzeyde olduğu görülmüştür. Çalışmanın en net bulgusu, çocukların dijital cihazlar başında geçirdikleri süre arttıkça problemli medya kullanım puanlarının da buna paralel olarak yükselmesidir. Diğer yandan araştırmacı; cinsiyetin, ebeveyn eğitim seviyesinin veya ailenin ekonomik durumunun problemli kullanımda belirleyici bir fark yaratmadığını saptamıştır. Bu sonuçlar, problemin ana kaynağının demografik özelliklerden ziyade "ekran süresi yönetimi" olduğuna işaret etmektedir.

Bağcı Çetin (2024) tarafından yürütülen araştırmada, çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile annelerin ebeveynlik stres düzeylerinin çocukların dikkat becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. 4-6 yaş aralığında 260 çocuk ve annesinin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmaya göre; teknoloji kullanımındaki süreklilik, kontrole karşı direnç ve yoksunluk gibi problemli kullanım alt boyutlarının yanı sıra annelerin yaşadığı ebeveynlik stresinin, çocukların dikkat düzeylerini negatif yönde ve anlamlı şekilde etkilemektedir. Regresyon analizi sonuçlarına göre, problemli teknoloji kullanımı ve ebeveynlik stresinin bir araya gelmesiyle çocukların dikkat becerilerindeki değişkenliğin %42'sini açıkladığı tespit edilmiştir.

Özgörü vd. (2024) tarafından gerçekleştirilen 433 ebeveynin katılım sağladığı araştırmada, 4-11 yaş grubundaki çocuklarda problemli medya kullanım düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre; çocukların günlük internet kullanım süresinin ağırlıklı olarak 2-4 saat arasında değiştiği ve bu sürenin büyük bir bölümünün video izleme veya oyun oynama odaklı olduğu belirlenmiştir. Araştırmacılar; ebeveynlerin yaş ve eğitim düzeyleri ile çocukların cinsiyet ve kardeş sayısının, problemli kullanım üzerinde belirleyici unsurlar olduğunu ortaya koymuşlardır. Diğer yandan ebeveynlerin çocukların medya kullanımlarına karşı geliştirdikleri pratik yaklaşımları ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Ebeveynlerin %32,6'sı endişe duyduğu, %64,2 gibi büyük bir çoğunluğunun ise teknik koruma yöntemlerine başvurduğu saptanmıştır. Problemli kullanımı kontrol altına almak adına ebeveynlerin en sık tercih ettiği stratejilerin başında ise açıklayıcı uyarılarda bulunma (%25,9) ve süre sınırlandırmasına gitme (%23,8) gelmektedir.

Sebre vd. (2024) tarafından, problemli internet kullanımını biyoekolojik bir perspektifle ele alınarak boylamsal bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 8-10 yaş arasında 691 ebeveyn-çocuk çiftinden bir yıl arayla veri toplanmıştır. Üç farlı ülkede (Letonya, Litvanya ve Tayvan) yürütülen çalışma sonucunda, çocuklardaki dikkat eksikliği ve hiperaktivite semptomlarının bir yıl sonraki problemli internet kullanımı için güçlü bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte araştırma, ebeveyn tutumlarının koruyucu rolüne dikkat çekmektedir. Bulgular, 'sıcak ebeveynlik' yaklaşımının ve çocuk tarafından içselleştirilmiş olan ev içi internet kullanım kurallarının, problemli internet kullanımı riskini anlamlı düzeyde azalttığını ortaya koymuştur.

Kurban (2023) tarafından, ebeveyn-çocuk ilişkisi, anksiyete düzeyleri ve problemli teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiler nicel araştırma yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. 315 okul öncesi dönemde (48-72 aylık) çocukları ve ailelerini kapsayan çalışmanın sonuçları; ebeveyn-çocuk arasındaki bağın kalitesi arttıkça çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerinin anlamlı ölçüde azaldığı analiz edilmiştir. Diğer yandan araştırma, çocukların dijital mecralarda geçirdikleri süre arttıkça hem problemli teknoloji kullanım eğilimlerinin hem de anksiyete seviyelerinin yükseldiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda çalışma, problemli teknoloji kullanımı ile anksiyete arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi vurgulayarak dijital alışkanlıkların çocukların ruh sağlıkları üzerinde belirleyici olduğunu teyit etmiştir.

Eirich vd. (2022) tarafından gerçekleştirilen 1960 ve 2021 yıllarını kapsayan 12 yaşın altında 159.425 çocuğu kapsayan 87 farklı araştırmanın sentezlendiği kapsamlı bir meta-analiz çalışmasında, dijital ekran maruziyeti ile çocukların psikolojik çıktıları arasındaki bağ mercek altına alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre ekran başında geçirilen sürenin artmasıyla birlikte çocuklarda saldırganlık ve dikkat eksikliği gibi dışsallaştırma sorunlarının yanı sıra, kaygı ve depresyon gibi içselleştirme problemlerinin de paralel bir şekilde artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kontrolsüz dijital tüketimi çocuk ruh sağlığı üzerindeki potansiyel risklerine dikkat çekmektedir.

Konca vd. (2022) tarafından, okul öncesi dönem çocukların problemli teknoloji kullanımının tespiti gerekçesiyle 'Küçük Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği' (Problematic Technology Use Scale for Young Children) geliştirilmiştir. Toplamda 759 ebeveyn ve çocuğun katılımıyla iki aşamalı süreçte, Açımlayıcı Faktör Analizi (EFA) aracılığıyla problemin dört ana boyutunu (kullanım sürekliliği, kontrole karşı direnç, gelişim üzerindeki etkiler ve yoksunluk-kaçış) içeren bir yapı elde edilmiştir. Bununla birlikte toplam varyansın %60.392'sini açıklayan bu ölçek, araştırmada kullanılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (CFA) ve McDonald's omega katsayıları ile yüksek güvenirlik sergilemiş; okul öncesi dönemdeki çocukların riskli teknoloji kullanımlarını belirlemede Türkiye literatürüne özgün ve kapsamlı bir ölçme aracı sunmuştur.

Domoff vd. (2020), 12 yaşın altındaki çocuklarda problemli medya kullanımının nedenlerini ve sürdürücü faktörlerini incelemek amacıyla 'Çocukluk Çağı Problemli Medya Kullanımı Etkileşimsel Kuramını' önermişlerdir. Araştırmacılar, literatürdeki çalışmaların çoğunlukla ergen ve yetişkinlerdeki bağımlılık risklerine odaklandığını, fakat erken çocukluk dönemindeki problemli kullanımının kendine has gelişimsel ve klinik dinamikleri olduğunu vurgulamaktadırlar. Geliştirilen bu kuramsal çerçeve, problemli medya kullanımının gelişimine katkıda bulunak uzak ve yakın faktörleri belirleyerek müdahale çalışmaları için hedef noktalar sunmaktadır.

Furuncu ve Öztürk (2020) tarafından, çocuklarda ekran bağımlılığını belirlemeye yönelik araçların kısıtlı olması gerekçesiyle Domoff ve arkadaşları tarafından geliştirilen 'Problemli Medya Kullanım Ölçeğinin' Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında 324 ebeveynden elde edilen veriler; açımlayıcı faktör analizi, uyuşum geçerliği ve artımsal geçerlik analizleri gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada ise yeni bir örneklem olan 213

ebeveynden doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ölçeğin yapısı test edilmiştir. Araştırma sonuçları, PMKÖ-Kısa Formunun 4-11 yaş grubundaki Türk çocuklarından ekran bağımlılığını tespit etmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymuştur.

Marczak vd. (2020) tarafından gerçekleştirilen problemli internet kullanımının toplumsal algısını ve medya sunumunu inceleyen çok uluslu bir araştırmada, sekiz farklı ülkedeki ulusal gazeteler içerik analizine tabi tutulmuştur. 2014-2018 yıllarını kapsayan araştırmada incelenen 212 haber makalesinin büyük bir kısmının, internet kullanımını 'gençlik riskleri' (siber zorbalık, aşırı medya kullanımı vb.) üzerinden kurguladığı saptanmıştır. Bulgular, medyanın problemli internet kullanımı konusunu çoğunlukla nötr bir anlatıyla ama ulusal bir sağlık politikası çerçevesinde sunduğunu göstermiştir.

McArthur vd. (2020) tarafından, okul öncesi dönemdeki teknoloji kullanım alışkanlıklarının çocuk gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkileri incelenmiştir. 1.949 ailenin katılımıyla gerçekleştirdikleri boylamsal araştırmada önemli bulgular ortaya koymuşlardır. Çocukların 24, 36 ve 60. aylardaki verilerinin analiz edildiği çalışmada, örneklemin yaklaşık %10'unun 'yüksek ve kalıcı' bir kullanım seyri izlediği tespit edilmiştir. Araştırmacılar, yoğun kullanım düzeyinde olan çocukların beş yaşına geldiklerinde akranlarına oranla dikkat eksikliği ve agresyon gibi dışa yönelim bozukluklarını daha sık sergilediklerini belirlemişlerdir. Ayrıca bu tür kullanımların sosyal becerilerdeki zayıflıkla ve dil-motor gelişimi gibi temel gelişimsel basamakların gerisinde kalmayla doğrudan ilişkili olduğu saptanmıştır. Söz konusu bulgular, erken çocukluk dönemindeki yoğun ve kontrolsüz teknoloji maruziyetinin, problemli kullanımın bir yansıması olarak gelişimsel ve davranışsal riskleri tetiklediğini ortaya koymaktadır.

Ak (2019) tarafından öğretmen adaylarının katılımıyla yürütülen araştırmada; problemli internet kullanımı ile yalnızlık, yaşam doyumu ve algılanan sosyal destek gibi kritik faktörler arasındaki bağ incelenmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören 463 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada; sorunlu internet kullanımı arttıkça bireylerin yalnızlık düzeylerinin de yükseldiği saptanmıştır. Bunun yanında internetin sorunlu kullanımı ile bireylerin yaşamdan aldıkları doyum ve çevrelerinden algıladıkları sosyal destek arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırma bulguları, teknoloji kullanım süresinin ve öğrenim görülen

bölümün problemli kullanım üzerinde belirleyici bir fark yarattığını ortaya koymuştur. Ancak cinsiyet ve sınıf düzeyinin anlamlı bir farklılığa yol açmadığını göstermiştir.

Domoff vd. (2019) tarafından yürütülen araştırmada, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı, 5. Baskısında (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th Edition) yer alan 'İnternet Oyun Oynama Bozukluğu' kriterleri temel alınarak 4-11 yaş grubu çocukların ekran bağımlılığı düzeylerini belirlemek hedeflenmiştir. Araştırma iki aşamalı şekilde kurgulanmıştır. İlk bölümünde 291 anneden, ikinci doğrulama aşamasında ise 632 ebeveynden veri toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin 27 maddelik uzun formu ve 9 maddelik kısa formunda oldukça yüksek iç tutarlılık katsayıları sergilenmiştir. Araştırmanın en dikkat çeken bulgusu ise regresyon analizleri sonucunda tespit edilmişti: Problemli medya kullanım puanlarının, çocukların toplam ekran başında geçirdiği süreden bağımsız olarak, çocuklardaki psikososyal işlevsellik güçlüklerini (sosyal, duygusal ve davranışsal problemler) anlamlı biçimde yordamaktadır.

Kardefelt-Winther (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, alan yazında yer alan internet bağımlılığı çalışmalarına yönelik getirdiği kavramsal ve metodolojik eleştiriler dikkat çekmektedir. Bu çalışmada "Telafi Edici İnternet Kullanımı" modelini önererek konuya katkı sağlamıştır. Araştırmacı, literatürde sıklıkla dile getirilen "gerçek hayattan kaçış" veya "olumsuz ruh halini rahatlatma" gibi varsayımların yeterince teorize edilmediğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda önermekte olduğu model; bireylerin psikosoyal iyilik hallerindeki eksikleri gidermek maksadıyla interneti bir telafi aracı olarak kullandıkları temelinden yola çıkmaktadır. Araştırmacıya göre, internet kullanımını doğrudan bir bağımlılığa indirgemek yerine, kullanım motivasyonlarının bireyin psikososyal durumu ile bağımlılık arasında nasıl bir aracı rol üstlendiğini anlamak gerekmektedir. Bu yaklaşım, bazı bireylerin olumsuz sonuçlarla karşılaşmalarına rağmen neden ekran karşısında bu kadar uzun süre vakit geçirdiklerini anlamlandırmaya yardımcı olmaktadır.

Block (2008) gerçekleşleştirdiği araştırmada, teknoloji kullanımının patolojik bir boyuta ulaşıp ulaşmadığına dair akademik tartışmaların temel dayanaklarından biri olan internet bağımlılığını kompulsif-impulsif spektrumda yer alan bir bozukluk şeklinde ele almaktadır. Bu bağımlılık türü; aşırı kullanım, yoksunluk, tolerans gelişimi ve olumsuz neticeler şeklinde dört ana bileşen etrafında şekillenmektedir. Özellikle Asya ülkelerinin yer aldığı vaka analizlerinde, Güney Kore ve Çin'deki

çocuk ve ergenlerde karşılaşılan bağımlılık oranlarının bir halk sağlığı krizine dönüştüğüne dikkat çekmektedir. Söz konusu araştırmada internet bağımlılığının tedaviye karşı dirençli doğası ve yüksek tekrarlama oranları vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, davranışsal bağımlılıkların erken yaşlarda filizlenmesinin, problemin bireyin yaşamında kronikleşme riskini önemli ölçüde arttırarak ilerleyen süreçte diğer psikolojik bozukluklarla iç içe geçerek müdahaleyi daha da güçleştirebileceği savunulmaktadır.

2.7.2. Ebeveynlerin Medya Aracılığı ile İlgili Çalışmalar

Çalhan (2023) tarafından yürütülen araştırmada, okul öncesi dönemdeki çocukların dijital oyun bağımlılığı eğilimleri ile ebeveynlerin medya aracılık stratejileri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. İlişkisel tarama modeliyle yürütülen çalışmada; ebeveynlerin sergiledikleri aracılık stratejileri ile çocukların bağımlılık riskleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre; kısıtlayıcı-engelleyici strateji dışındaki tüm aracılık stratejileri ile çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla beraber, ebeveynlerin sosyal medya kullanımı ve dijital oyun oynama süreleri arttıkça, çocukların bağımlılık eğilimlerinin de yükseldiği tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların bireysel bir teknolojik araca sahip olmalarının ve geleneksel medya araçları yerine çevrimiçi uygulamalarda içerik tüketmelerinin bağımlılık riskini artırdığı sonucuna varılmıştır. Demografik açıdan ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarında oyun bağımlılığı eğiliminin daha düşük olduğu saptanırken; kız çocuklarına yönelik daha fazla engelleyici aracılık uygulandığı belirlenmiştir.

Fam vd. (2023) tarafından yürütülen sistematik inceleme ve meta-analiz çalışmasında; 41 farklı araştırma verilerinin sentezlenmesi ve ebeveyn medya aracılık stratejileri ile çocuk/ergenlerdeki (5-22 yaş arası) sorunlu medya kullanımı arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Toplamda 47.264 çocuk/genç ve 77.494 ebeveynin verilerini içeren bu araştırmada; dijital oyun sorunu, sosyal medya sorunu ve genel sorunlu medya kullanımı gibi değişkenlerin analizi yapılmıştır. Elde edilen temel bulgulara göre; aktif aracılık ve birlikte kullanım stratejilerinin, sorunlu medya kullanımı ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, ebeveynlerin çoğunlukla başvurduğu sınırlayıcı aracılık stratejisi ile sorunlu medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. Bu sonuç, çocuklarda dijital bağımlılık ve sorunlu

kullanımları önlemede yasaklayıcı yaklaşımlardan ziyade, rehberlik temelli ve paylaşım odaklı aracılık stratejilerinin daha verimli bir rol oynadığını kanıtlaması açısından literatürdeki en güncel ve kapsamlı kanıtlardan birini oluşturmaktadır.

Huang vd. (2023) tarafından boylamsal bir yöntemle yürütülen araştırmada; ebeveyn medya aracılık stratejilerinin, ergenlerin (9-18 yaş arası) akıllı telefon kullanımı ve sorunlu kullanım alışkanlıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Toplam 2.154 ebeveyn ve ergen çiftinin katılımıyla iki aşamalı olarak gerçekleştirilen çalışmada; literatürdeki çelişkili bulguları netleştirmek üzere 1.176 farklı veri seti analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; incelenen 12 farklı ebeveyn aracılık stratejisinden sadece "öğrenme amaçlı ortak kullanım" stratejisinin, ergenlerin gelecekteki sorunlu akıllı telefon kullanımını azaltmada önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak çalışmanın en dikkat çeken sonucu; genel olarak bakıldığında, öğrenme amaçlı birliktelik dışındaki çoğu medya aracılık stratejisinin, ergenlerin akıllı telefon kullanım düzeylerini düşürmede istatistiksel olarak kayda değer bir etkisinin bulunmamasıdır. Bu sonuçlar; dijital ebeveynlikte kullanılan geleneksel stratejilerin işlevselliğinin sorgulanması gerektiğini ve ergenlik dönemindeki bireyler için daha özel ve etkin aracılık modellerinin geliştirilmesine gereksinim duyulduğunu kanıtlamaktadır.

Arslan (2022) tarafından 4-6 yaş aralığında çocuğu olan 200 annenin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada; çocukların teknoloji kullanım alışkanlıkları ve ebeveyn medya aracılık stratejileri ile öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yöntem olarak ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada; ebeveynlerin sergiledikleri medya aracılık stratejilerinin, çocukların öz-düzenleme kabiliyetleri üzerinde belirleyici bir unsur olduğu saptanmıştır. Araştırma bulguları; annelerin mesleki durumlarının, gelir düzeylerinin ve teknoloji kullanımında çocuklarına model olma şekillerinin medya aracılık stratejileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca çocukların kullandığı teknolojik cihaz türü ve kullanım süresinin, öz-düzenleme becerileriyle doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın en çarpıcı sonucu ise; ebeveyn medya aracılık stratejileri ile çocukların öz-düzenleme becerisini meydana getiren; dikkat, çalışma belleği ve engelleyici kontrol boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin saptanmasıdır.

Bastırmacı (2022) tarafından yürütülen araştırmada; okul öncesi eğitime devam etmekte olan 48-72 aylık çocukların annelerinin ebeveynlik tutumları ile medya

aracılık stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. İstanbul ilinde 189 annenin katılımıyla, ilişkisel tarama modeline uygun olarak yürütülen çalışmada; ebeveyn-medya aracılık stratejileri ile ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre; ebeveynlerin medya aracılık stratejilerinin kalitesi arttıkça demokratik tutum benimseme oranları da yükselmektedir. Elde edilen sonuçlara göre; annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe hem ebeveyn-medya aracılığı puanlarının hem de demokratik tutumu sergileme oranları artış göstermektedir. Ayrıca anne ve baba eğitim durumu ile annenin çalışma durumunun ebeveynlik tutumları üzerinde belirleyici bir rol oynadığı saptanmıştır. Araştırmanın dikkat çeken diğer bir bulgusu ise medya okuryazarlığı değişkeninin aracılık rolleri üzerindeki etkisidir. Medya okuryazarlığı bilincine sahip annelerin, sahip olmayanlara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek medya aracılığı performansı sergiledikleri tespit edilmiştir.

Corcoran vd. (2022) tarafından yürütülen araştırmada; ebeveynlerin sosyal medya özelinde uyguladıkları aracılık stratejilerinin, gençlerin çevrimiçi gizlilik konusundaki tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. 1021 ebeveyn ve çocuk (genç) çiftinin oluşturduğu örneklemle yürütülen çalışmada; "konuşma, eğitim, birlikte kullanım, ev kuralları" boyutlarından oluşan medya aracılık stratejileri temel alınmıştır. Araştırma bulgularına göre hem ebeveyn hem de genç tarafından bildirilen "eğitme" boyutunun, gençlerin sosyal medyadaki gizlilik kaygılarını ve farkındalıklarını pozitif yönde etkilemektedir. Buna karşın, ebeveynin bildirdiği "konuşma" düzeyi ile gençlerin bildirdiği "birlikte kullanım" sıklığı arasında gizlilik kaygısı ile negatif bir ilişki saptanmıştır. Çalışmanın önemli görülen diğer bir sonucu ise ebeveyn ile genç arasındaki medya aracılığı algısındaki farklılıkların, gençlerin gizlilik bilinci üzerinde doğrudan etkisi olduğudur.

Erdoğan (2022) tarafından okul öncesi eğitimine devam etmekte olan 48-72 aylık çocukların ebeveynleriyle gerçekleştirilen araştırmada, ebeveyn tutumları ile medya aracılık rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Kayseri ilinde 455 ebeveynin katılımıyla yürütülen ve ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada; genel ebeveynlik tutumları ve medya aracılık stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen korelasyon analiz sonuçları; demokratik ebeveyn tutumu ile medya aracılığı arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Buna karşın, otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin medya aracılık rollerinin negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca

aşırı koruyucu tutumun medya aracılığıyla düşük düzeyde pozitif, izin verici tutumun ise düşük düzeyde negatif bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Yang vd. (2022) tarafından gerçekleştirilen karşılıklı ilişkilerin incelendiği boylamsal araştırmada; ebeveynlerin aktif medya aracılık stratejileri, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocukların sorunlu cep telefonu kullanımı baz alınmıştır. Çin'in Pekin şehrinde ilkokul seviyesindeki 258 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilen çalışma, altı ay arayla üç farklı zaman diliminde elde edilen verilerle analiz edilmiştir. Analiz sonuçları; ebeveynlerin uyguladığı aktif aracılık stratejilerinin, çocukların sorunlu cep telefonu kullanımını azaltmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın önemli bir diğer bulgusu ise ebeveyn-çocuk ilişkisi ile sorunlu teknoloji kullanımı arasında karşılıklı ve negatif yönlü bir ilişkinin belirlenmesidir. Buna göre; ebeveyn-çocuk arasındaki sağlıklı etkileşim, sorunlu kullanım düzeyini azaltırken, artan sorunlu kullanımın da aile içi etkileşimin kalitesini zayıflattığı saptanmıştır. Ayrıca aktif medya aracılık stratejisinin ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu, ancak mevcut ilişki kalitesinin ebeveynin aracılık stratejilerini doğrudan etkilemediği tespit edilmiştir. Bunlardan hareketle çocuklarda sorunlu telefon kullanımını önlemede hem ebeveyn hem de çocuk temelli süreçlerin eş zamanlı şekilde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Yeşilyurt (2022) tarafından yürütülen araştırmada; 36-72 aylık çocuğa sahip 338 ebeveynin duygu düzenleme becerileri ile medya aracılık rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada; ebeveynlerin kendi duygu düzenleme becerileri ile benimsedikleri medya aracılık stratejileri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Sonuç doğrultusunda ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri arttıkça, sosyal ortamlarda çocuğu sakinleştirmek ve oyalamak maksadıyla dijital medyaya izin verme sıklığının azaldığı, bu durumun iki değişken arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki oluşturduğu belirlenmiştir. Araştırmanın demografik bulguları incelendiğinde medya aracılığının ebeveyn ve çocuk özelliklerine göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Bulgulara göre; annelerin babalara oranla, genç ebeveynlerin ise yaşı daha büyük olanlara göre aktif-destekleyici aracılık boyutlarında daha fazla davranış sergiledikleri sonucu elde edilmiştir. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin dijital yönetim sürecinde daha destekleyici bir rol üstlendikleri, ebeveynlerin kız çocuklara yönelik daha fazla sınırlayıcı aracılık

uyguladıkları ve ailedeki çocuk sayısı arttıkça aktif-destekleyici rehberlik davranışlarının azaldığı tespit edilmiştir.

Kırmusaoğlu (2021) tarafından yürütülen araştırma; 3-6 yaş aralığındaki çocuğa sahip 412 ebeveynin medya okuryazarlık düzeyleri, medya aracılık rolleri ve dijital oyunların çocuk üzerindeki etkilerine dair algıları arasındaki ilişkileri incelemek üzere gerçekleştirilmiştir. Yöntem olarak ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada; ebeveynlerin medya okuryazarlık seviyeleri ile benimsedikleri aracılık stratejileri arasında anlamlı bir bağ olduğu saptanmıştır. Araştırma bulguları; ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeyleri arttıkça aktif aracılık stratejilerini daha sık kullandıkları, ancak medyanın olası olumsuz etkilerine yönelik kaygıları nedeniyle zaman zaman dijital etkileşime yönelik kısıtlayıcı bir tavır da geliştirebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu ise, ebeveynlerin dijital oyunlara yönelik algısı ve aracılık stratejilerinin çocukların öğrenme süreçleri üzerindeki etkisidir. Medya okuryazarlığı yüksek olan ebeveynlerin, çocuklarının dijital oyunlar aracılığıyla gerçekleştirdikleri öğrenme süreçlerine karşı daha olumlu bir tutum içinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin sergilediği aktif destekleyici aracılık stratejisinin, çocukların dijital oyunlar vasıtasıyla edindikleri bilgileri pekiştirdiği ve öğrenme verimliliğini artırdığı tespit edilmiştir.

Konca (2022) tarafından geliştirilen araştırmada, 3-6 yaş aralığındaki 537 çocuk ve ebeveynlerinin dijital ev ortamları incelenmiştir. Araştırma verilerine göre çocukların dijital anlamda oldukça zengin ev ortamlarında yaşadıkları; ebeveynlerin çocukların ekran süresini genellikle sınırladığı veya teknoloji kullanımı esnasında onlara eşlik ettiği belirlenmiştir. Çalışmada çocukların toplam ekran süresinin 3 saati aştığı, ebeveynlerin ise yaklaşık 4,5 saat ekran başında vakit geçirdiği saptanmıştır. Ayrıca hane gelir durumu ve ebeveynlerin ekran süresinin, çocukların ekran süresi üzerinde belirleyici etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber çocukların dijital teknolojilerle etkileşiminde aile bağlamının anahtar rol oynadığı vurgulanmıştır.

Yıldırım (2021) tarafından yürütülen araştırmada, okul öncesi dönemdeki çocukların medya araçları kullanım sürecinde annelerin sergiledikleri aracılık rolleri ile bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada; kısıtlayıcı-destekleyici boyutu için; annelerin medya aracılık rollerinin yaş, eğitim durumu, ekonomik düzey ve medya kullanım süreleri gibi pek çok değişken açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Özellikle annelerin

eğitim düzeyi arttıkça kısıtlayıcı-engelleyici ve kısıtlayıcı-destekleyici aracılık rollerinin farklılaştığı; yaş ve ekonomik durumun ise aktif yorumlayıcı ve aktif destekleyici roller üzerinde belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın en dikkat çeken bulgularından biri, annelerin bilinçli farkındalık düzeyleri ile medya aracılığının tüm alt boyutları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin tespit edilmiş olmasıdır. Gerçekleştirilen regresyon analizi sonuçları; bilinçli farkındalığın aktif destekleyici boyutunu ise %19, aktif yorumlayıcı boyutunu %18 ve kısıtlayıcı destekleyici boyutunu %14 oranında yordadığını ortaya koymuştur.

Izrael vd. (2020) tarafından Slovakya'da yürütülen karma yöntemli araştırmada; 3-8 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin dijital medya yetkinlikleri ile uyguladıkları medya aracılık stratejileri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. 517 anketle beraber derinlemesine görüşmeler ve çocuk gözlemlerinin de uygulandığı çalışmada, ebeveynlerin teknolojik yeterliliklerinin ev içi medya yönetimindeki etkisi ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre; katılımcı çocukların neredeyse yarısının tablet ve dizüstü bilgisayar gibi cihazlara erişimi olduğu ve bu kullanımın yaşla birlikte arttığı tespit edilmiştir. Nitel veriler, ebeveynlerin uyguladığı aracılık türünde çocuğun yaşının ve bulundukları bağlamın kritik bir rol oynadığını belirlerken; nicel veriler ise ebeveynin dijital medya yeterliliği ile destekleyici aracılık, teknik aracılık ve izleme davranışları arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Şen vd. (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya aracılık davranışlarını ölçmek maksadıyla "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" geliştirilmiştir. 671 ebeveynden elde edilen verilerle gerçekleştirilen analizler sonucunda; ölçeğin 6 alt boyutlu ve 43 maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik testleri sonucunda, ölçeğin model-veri uyumunun yüksek olduğunu ve alt boyutların iç tutarlılık katsayılarının (Cronbach Alfa), .59 ile .92 arasında değiştiği ortaya konmuştur. Ayrıca çalışma ile ebeveynlerin puanlarını sınıflandırmak üzere kesme noktaları belirlenmiş; böylece ölçeğin ebeveynlerin aktif ve kısıtlayıcı rol düzeylerini belirlemede bilimsel açıdan güvenilir bir araç olduğu kanıtlanmıştır.

Vural Şenel (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, erken çocukluk döneminde ebeveynlerin dijital medyaya yönelik tutumları ve üstlendikleri aracılık rolleri incelenmiştir. Bu bağlamda 60-72 ay aralığında çocuğu olan 596 ebeveynin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada; ebeveynlerin genel medya tutumları ile dijital

ebeveynlik yaklaşımlarının, sergiledikleri aracılık rollerini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Araştırma bulguları; annelerin babalara oranla, genç ebeveynlerin ise yaşı daha büyük olanlara göre aktif ve destekleyici aracılık davranışlarını daha sık benimsediklerini ortaya koymuştur. Bunlarla beraber, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin, çocuklarının dijital deneyimlerine rehberlik etme ve süreci destekleme noktasında daha bilinçli bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Öte yandan araştırmada, medya aracılık rollerinin çocuk odaklı değişkenlere göre de farklılaştığı saptanmıştır. Ebeveynlerin sınırlayıcı stratejilerini ağırlıklı olarak erkek çocuklarına uyguladıkları belirlenmiştir. Buna karşın ailedeki çocuk sayısı arttıkça aktif ve destekleyici aracılık davranışlarında bir azalma meydana geldiği görülmüştür.

Hu vd. (2018) tarafından okul öncesi dönemdeki çocuklarla yürütülen araştırmada, ebeveynlerin ekran tercihleri ve kullanım sürelerinin, çocukların ekran sürelerini doğrudan yordadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, ebeveynlerin televizyon ve bilgisayar kullanımına getirdiği kısıtlamaların, çocuklarda bilişsel ve sosyal gelişimiyle pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle ebeveynlerin bilgisayar kullanımına getirdiği sınırlandırmaların çocukların sosyal becerilerini desteklediği, ancak bu olumlu etkinin çocuğun eğitici olmayan içeriklere veya çizgi filmlere yönelmesi durumunda zayıfladığı vurgulanmıştır.

Nikken ve Opree (2018) tarafından 1-9 yaş aralığında çocuğa sahip 1029 ebeveynin dahil edildiği araştırmada; aile yapısı ve sosyo-ekonomik değişkenlerin medya aracılık rollerindeki yetkinlik algısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bourdieu'nun "sosyal sermaye" kuramına temellendirilen çalışmada; eğitim düzeyi, gelir durumu ve medeni durumun ebeveynlerin dijital medya yeteneklerini nasıl biçimlendirdiği analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda düşük gelirli, düşük eğitimli ve tek ebeveynli ailelerde gelişmiş medya yeteneklerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin dijital yetenekleri arttıkça; aktif birlikte kullanım, kısıtlayıcı aracılık ve teknik sınırlama uygulama kolaylıklarının da arttığı saptanmıştır. Buna karşın, ebeveynlerin medya konusundaki kaygılarının dijital yetenek düzeyinden bağımsız olduğu anlaşılmıştır. Çalışmanın bir diğer dikkat çeken sonucu ise ebeveynlerin yeni medya teknolojilerini benimseme düzeyidir; teknolojiyi benimseme oranı arttıkça ebeveynlerin medya aracılık süreçlerine dair kaygılarının azaldığı, ancak bu durumun yetkinlik algısını doğrudan yordamadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, dijital

ebeveynlik uygulamalarında ailenin sosyo-ekonomik durumunun göz önünde bulundurulması gerektiğini kanıtlamaktadır.

Hwang vd. (2017) tarafından yürütülen araştırmada, ebeveynlerin akıllı telefon kullanımına yönelik uyguladıkları medya aracılık stratejileri "Koruyucu Motivasyon Teorisi" çerçevesinde incelenmiştir. İlkokul dördüncü ve altıncı sınıf seviyesinde çocuğu bulunan 448 ebeveynden elde edilen verilerde; ebeveynlik stilleri, ebeveynlerin kendi telefon bağımlılıkları ve aracılık stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulguları hem kısıtlayıcı hem de aktif aracılık stratejilerinin, ebeveynlerin risk algısı ve öz-yeterlilik düzeyleri tarafından anlamlı bir şekilde yordandığını göstermektedir. Ebeveynlik stilleri açısından değerlendirildiğinde; demokratik ebeveynlik stilinin risk algısı ve yeterlilik inancıyla pozitif bir ilişki içindeyken, izin verici ebeveynlik stilinin ebeveynin öz-yeterlilik algısını negatif yönde etkilediği belirlenmiştir. Çalışmanın en önemli sonuçlarından birisi de ebeveynlerin kendi bağımlılık düzeyleridir; bu düzey arttıkça ebeveynlerin dijital tehditlerin ciddiyetini daha az algıladıkları, ancak çocuklarının bu risklere maruz kalma olasılığını daha yüksek olacağını bildirdikleri belirlenmiştir.

Livingstone vd. (2017) tarafından sekiz Avrupa ülkesinde yaşayan 6-14 yaş aralığında çocuğa sahip 6.400 ebeveynin katılımıyla yürütülen geniş kapsamlı araştırmada; ebeveynlerin medya aracılık stratejileri ve bu stratejilerin çocukların çevrimiçi deneyimleri üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda ebeveynlik uygulamaları "destekleyici aracılık" ve "kısıtlayıcı aracılık" olmak üzere iki ana strateji etrafında toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre; destekleyici aracılık stratejisi, çocukların dijital fırsatlara daha fazla erişmesini sağlarken diğer yandan çevrimiçi tehlikelere maruz kalma riskini da artırmaktadır. Ancak bu stratejinin ebeveyn veya çocuğun dijital becerilerinin yüksek olduğu durumlarda tercih edildiği ve çocukların dijital dünyadaki özerkliklerini desteklediği tespit edilmiştir. Öte taraftan, kısıtlayıcı aracılık stratejisinin çocukları çevrimiçi tehlikelerden korumada etkili olduğu, fakat bu durumun çocukların dijital gelişim fırsatlarını engellediği belirlenmiştir. Kısıtlayıcı stratejinin çoğunlukla dijital yetkinlik düzeyi düşük ebeveynler tarafından tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın desenine, araştırma grubuna, veri toplama araçlarına ve veri analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin incelenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada; nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel çalışmalar, sayısal verilerin toplanarak analiz edilmesini ve istatistiksel yöntemlerle genellenebilir sonuçları elde ederek değişkenler arasındaki ilişkileri ve hipotezleri test etmek maksadı taşıyan bir yaklaşımdır (Creswell, 2012). İlişkisel tarama modeli ise iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişki veya bu ilişkinin yönü ve derecesi hakkında ipuçları sunmaktadır (Karasar, 2012). Bu desenin tercih edilmesinin nedeni, bireylerin hali hazırda bulunan özellik ve davranışlarını var olduğu gibi ortaya koyarken değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye olanak tanımasıdır (Büyüköztürk vd. 2023).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde okul öncesi eğitimi görmekte olan 36-72 aylık çocuklar ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2024-2025 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmekte olan 36-72 aylık, 350 çocuk ve çalışmaya katılmayı gönüllü kabul eden ebeveynleri oluşturmaktadır.

Örneklemin belirlenmesinde, araştırmanın hedefleri doğrultusunda veriye en sağlıklı ve derinlemesine ulaşılabilmesine olanak tanıyan seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, belirlenmiş evren listesinden en elverişli ve ulaşılması en ekonomik ve araştırma kriterlerine en uygun örneklem birimlerinin seçilmesidir

(Büyüköztürk vd., 2023; Kılıç, 2013). Bu yöntemin seçilmesinde, okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerine ulaşmadaki uygulama zorlukları ve gönüllülük esasının veri güvenilirliği üzerindeki kritik rolü etkili olmuştur. Örneklem gücünü artırmak amacıyla veriler; İstanbul'un farklı sosyo-ekonomik yapısını yansıtan 11 farklı okul öncesi eğitim kurumundan toplanmıştır. Bu çeşitlilik, elde edilen bulguların sadece belirli bir zümreye değil, geniş bir demografik yelpazeyi temsil etmesine olanak sağlamıştır.

Çalışma grubunda yer alan çocuklara ilişkin demografik bilgiler tablo 1'de detaylı bir şekilde gösterilmektedir. Çalışma grubunda yer alan ebeveynlere ilişkin demografik bilgiler ise tablo 2' de detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 1 Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	**Gruplar**	***N***	***%***
Cinsiyet	Kız	176	50,3
	Erkek	174	49,7
Yaş	36-48 ay	25	7,1
	49-60 ay	91	26,0
	61-72 ay	234	66,9
Doğum Sırası	1. Çocuk	164	46,9
	2. Çocuk	113	32,3
	3. Çocuk	53	15,1
	4. Çocuk	20	5,7
Teknolojik Alete Sahiplik Durumu	Evet	145	41,4
	Hayır	205	58,6
En Sık Vakit Geçirdiği Teknolojik Alet	Akıllı Telefon	104	29,7
	Tablet	64	18,3
	Televizyon	168	48,0
	Oyun Konsolu	1	0,3
	Bilgisayar	4	1,1
	Hiçbiri	9	2,6
Günlük Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi	0-1 saat	140	40,0
	2-3 saat	184	52,6
	4-5 saat	21	6,0
	6 saat ve daha fazla	5	1,4
Teknolojik Cihaz Kullanım Şekli	Tek başına	201	57,4
	Ebeveynle	149	42,6

Tablo 1 incelendiğinde; çalışmaya katılım sağlayan çocukların %50,3'ü kız, %49,7'si erkektir. Çocukların yaş gruplarına göre dağılımı, %7,1'i 36-48 ay, %26,0'ı 49-60 ay, %66,9'u 61-72 aydır. Çocukların doğum sırasına göre dağılımı ise %46,9'u 1. çocuk, %32,3'ü 2. çocuk, %15,1'i 3. çocuk, %5,7'si 4. çocuk olduğu belirlenmiştir.

Çocukların %41,4'ünün kendine ait bir teknolojik aleti olurken %58,6'sının kendine ait bir teknolojik aleti bulunmamaktadır. En sık kullandıkları teknolojik aletlerin dağılımı incelendiğinde %29,7'sinin akıllı telefon, %18,3'ünün tablet, %48,0'ının televizyon, %0,3'ünün oyun konsolu, %1,1'inin bilgisayar, %2,6'sının hiçbiri olduğu anlaşılmaktadır. Günlük teknolojik cihaz kullanım süreleri incelendiğinde %40,0'ının 1 saat ve daha az, %52,6'sının 2-3 saat, %6,0'ının 4-5 saat, %1,4'ünün 6 saat ve daha fazla süreyle teknolojik alet kullandıkları bulunmuştur. Ayrıca çocukların %57,4'ü tek başına teknolojik cihaz kullanırken %42,6'sının teknolojik cihazları ebeveyniyle birlikte kullandığı görülmektedir.

Tablo 2 Ebeveynlere İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	**Gruplar**	***N***	***%***
Cinsiyet	Kadın	303	86,6
	Erkek	47	13,4
Yaş	20-30 yaş	108	30,9
	31-40 yaş	207	59,1
	41-50 yaş	35	10,0
Öğrenim Durumu	İlköğretim ve altı	110	31,4
	Lise	98	28,0
	Ön Lisans	49	14,0
	Lisans	77	22,0
	Yüksek Lisans ve üstü	16	4,6
Çalışma Süresi	Tam Zamanlı	86	24,6
	Yarı Zamanlı	27	7,7
	Evden Çalışıyor	13	3,7
	Çalışmıyor	224	64,0
Gelir Düzeyi	22.104 TL ve altı	51	14,6
	22.105 TL-45.000 TL	126	36,0
	45.100 TL-65.000 TL	99	28,3
	65.100 TL ve üstü	74	21,1
Aile Yapısı	Geniş Aile	74	21,1
	Çekirdek Aile	276	78,9
Çocuk Sayısı	1 çocuk	74	21,1
	2 çocuk	174	49,7
	3 çocuk	78	22,3
	4 çocuk ve üzeri	24	6,9
En Sık Vakit Geçirdiği Teknolojik Cihaz	Akıllı Telefon	276	78,9
	Tablet	2	0,6
	Televizyon	55	15,7
	Bilgisayar	2	0,6
	Oyun Konsolu	13	3,7
	Hiçbiri	2	0,6
Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi	0-1 saat	55	15,7
	2-3 saat	189	54,0
	4-5 saat	75	21,4
	6 saat ve üzeri	31	8,9
Ailenin Birlikte Geçirdiği Süre	0-1 saat	32	9,1
	2-3 saat	160	45,7

	4-5 saat	108	30,9
	6 saat ve üzeri	50	14,3

Tablo 2 incelendiğinde; çalışmaya katılım gösteren ebeveynlerin cinsiyet dağılımı %86,6'sı kadın, %13,4'ünün erkek olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaş gruplarına göre dağılımları ise 20-30 yaş için %30,9, 31-40 yaş için %59,1, 41-50 yaş için %10,0'dır. Katılımcıların %31,4'ü ilköğretim ve altı (İlkokul terk, ilkokul ve ortaokul), %28,0'ı lise, %22,0'ı lisans ve %4,6'sı yüksek lisans ve üstü (yüksek lisans ve doktora) mezunudur. Katılımcıların çalışma süreleri, tam zamanlı için %24,6 yarı zamanlı için %7,7 evden çalışanlar için %3,7 ve çalışmayanlar için %64,0'dır. Katılımcıların aylık gelir düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde; %14,6'sının 22.104 TL ve altı, %36,0'ının 22.105 TL-45.000 TL, %28,3'ünün 45.100 TL-65.000 TL ve %21,1'inin 65.100 TL ve üzerinde gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %21,1'i geniş aile yapısına sahipken %78,9'u çekirdek aile yapısına sahiptir. Ebeveynlerin %21,1'i tek çocuğa, %49,7'si 2 çocuğa, %22,3'ü 3 çocuğa, %6,9'u 4 ve daha fazla çocuğa sahiptir. Ebeveynlerin gün içerisinde en sık vakit geçirdiği teknolojik cihazların dağılımı, akıllı telefon için %78,9 tablet için %0,6 televizyon için %15,7 bilgisayar için %0,6 oyun konsolu için %3,7 ve %0,6'sı hiç biridir. Ebeveynlerin %15,7'si 0-1 saat, %54,0'ı 2-3 saat, %21,4'ü 4-5 saat, %8,9'u 6 saat ve üzeri günlük olarak teknoloji kullanımına vakit harcamaktadırlar. Ayrıca ailenin birlikte geçirdiği süreler incelendiğinde, %9,1'i 0-1 saat, %45,7'si 2-3 saat, %30,9'u 4-5 saat, %14,3'ü 6 saat ve üzeri olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerini belirlemek üzere "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği" ebeveynlerin medya aracılıklarını belirlemek üzere "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" ve ebeveyn ve çocuk hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Demografik Genel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Genel Bilgi Formu

"Demografik Genel Bilgi Formu" araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak hazırlanmıştır. Form kişisel bilgileri elde etmek üzere ebeveynler ve çocuklar için olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, "Anne-Babaya Yönelik Kişisel Bilgiler" olarak isimlendirilmiştir. Bu bölümde; yaş, öğrenim durumu, günlük

çalışma süresi, aylık gelir düzeyi, aile yapısı, çocuk sayısı, gün içerisinde en sık vakit geçirilen teknolojik alet, günlük teknolojik cihaz kullanım süresi, aile olarak gün içerisinde teknolojik aletlerin dahil olmadığı birlikte etkileşim kurarak geçirilen süre ile ilgili sorular yer almaktadır. İkinci bölüm, "Araştırmaya Konu Olan Çocuğa Yönelik Kişisel Bilgiler" olarak isimlendirilmiştir. Bu bölümde; çocuğun yaş grubu, çocuğun cinsiyeti, çocuğun doğum sırası, çocuğa ait teknolojik aletin olup olmadığı, çocuğun en sık vakit geçirdiği teknolojik cihaz, çocuğun günlük teknolojik cihaz kullanım süresi, çocuğun teknolojik aletlerle vakit geçirdiği sırada tek başına olup olmaması ile ilgili sorular yer almaktadır. Toplamda 19 sorunun bulunduğu formda elde edilen veriler, ölçeklerden edinilen verilerle ilişkilendirilerek değerlendirilmek üzere kullanılmıştır.

3.3.2. Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği

Okul öncesi dönem çocuklarının problemli teknoloji kullanım düzeylerini belirlemek üzere, "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği (Problematic Technology Use Scale for Young Children)" Konca vd. (2022) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 26 maddedir ve 5'li likert biçimde oluşturulmuştur. Ebeveynlerin okul öncesi dönemde bulunan çocukları hakkında sorulan maddelere verilen yanıtlar; "Hiç Katılmıyorum (1)", "Kısmen Katılıyorum (2)", "Kararsızım (3)", "Kısmen Katılıyorum (4)", "Tamamen Katılıyorum (5)" seçeneklerinden uygun olanı işaretlemeleriyle elde edilmektedir. Ölçek maddeleri içerisinde ters puanlanan bir madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan, 26 en yüksek puan ise 130'dur. Ölçekten alınan puanlar arttıkça problemli teknoloji kullanım düzeyi de artmaktadır.

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek üzere ölçeğin tamamı için; elde edilen iç tutarlılık katsayısı .938 olurken McDonald's Omega katsayısı .939 olmuştur. Ölçeğin geçerliğini belirlemek üzere gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizinde "kullanım sürekliliği", "kontrole karşı direnç", "gelişime etki", "yoksunluk-kaçış" faktörleri olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmakta ve elde edilen 4 alt boyutun toplam varyansın %60,392'sini açıkladığı belirtilmiştir. Ayrıca bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre, alt-üst %27'lik grupları üzerinde anlamlı sonuç elde edilerek maddelerin ayırt edici olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçları ölçeğin okul öncesi dönem çocuklarının problemli teknoloji kullanım düzeylerini belirlemek için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir (Konca vd., 2022).

3.3.3. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ)

Çalışmada erken çocukluk döneminde çocuğu (36-72 aylık) olan ebeveynlerin çocukların medya kullanımına yönelik medya aracılık davranışlarını değerlendirmek üzere Şen vd. (2020) tarafından geliştirilen "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ)" kullanılmıştır. Ölçek, 43 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert biçimde tasarlanmıştır. Ebeveynlerden maddelerde belirtilen ifadelere karşı "hiçbir zaman", "nadiren", "zaman zaman", "çoğunlukla" ve "her zaman" seçeneklerinden kendileri için en uygun olanı işaretlemeleri istenmektedir. Ölçekte 2 adet ters puanlama yapılacak madde yer almakta olup ölçekten alınabilecek toplam puan aralığı 43-215'tir. Ölçekten alınan puan arttıkça ebeveynlerin medya aracılık düzeyi artmaktadır.

Açımlayıcı faktör analizleri sonucunda ölçekte, aktif-destekleyici (ADES), kısıtlayıcı-destekleyici (KDES), kısıtlayıcı-sınırlayıcı (KSIN), aktif-yorumlayıcı (AYOR), kısıtlayıcı-engelleyici (KENG) ve aktif-sınırlayıcı (ASIN) aracılık olmak üzere 6 faktör belirlenmiştir. 6 faktör, yaklaşık %56 oranında toplam varyansı açıklamaktadır. Toplam varyansın %30'unu açıklayan birinci faktör, diğer bileşenlerden farklı olarak ölçeğin tek boyutluluğunun kanıtını oluşturmaktadır. Doğrulayıcı Faktör Analizleriyle (DFA) yüksek düzeyde model-veri uyumunu sağlayan bir yapı olduğu belirtilmiştir ($\chi 2/sd$= 2.23, RMSEA=0.043, RMR=0.044, CFI=0.98, NNFI= 0.98, NFI =0.97, AGFI= 0.87, GFI=0.89, RFI=0.96). Belirtilen standartlaştırılmış hata değeri .90'ın altındadır. Ölçeğin Cronbach'ın alfa katsayısı kullanılarak elde edilen güvenilirlik düzeylerine ait alfa katsayıları bileşenleri için; aktif-destekleyici (ADES) aracılığa yönelik .92, kısıtlayıcı-destekleyici (KDES) aracılığa yönelik .86, kısıtlayıcı-sınırlayıcı (KSIN) aracılığa yönelik .61, aktif-yorumlayıcı (AYOR) aracılığa yönelik .83, kısıtlayıcı-engelleyici (KENG) aracılığa yönelik .84, aktif-sınırlayıcı (ASIN) aracılığa yönelik .59 olurken ölçek genelinde .91 olarak hesaplanmıştır. Gerçekleştirilen inceleme ve değerlendirmeler ölçme aracının geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Şen vd., 2020).

3.4. Veri Toplama Süreci

Çalışmada çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerini ölçmek amacıyla Konca vd. (2022) tarafından geliştirilen "Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği" ve çocukların medya kullanım davranışlarına yönelik ebeveynlerin medya

aracılıklarını ölçmek amacıyla ise Şen vd. (2020) tarafından geliştirilen "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ)" için araştırmacılardan gerekli yazılı izinler alınmıştır. Sonrasında ebeveyn ve çocuklara ait kişisel verileri ölçeklerle ilişkilendirmek üzere araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak "Demografik Genel Bilgi Formu" geliştirilmiştir. İfade edilen üç veri toplama araçlarının ilk sayfasında araştırma ve ölçeklere yönelik kısa bir bilgilendirme yapılmış ve ardından gönüllü katılım sağladıklarına yönelik gönüllü katılım formunun yer aldığı bir veri seti oluşturulmuştur.

Araştırmanın ölçek izinlerinin tamamlanmasının ardından Yıldız Teknik Üniversitesi Akademik Etik Kurulundan "Etik Kurul İzni" alınmıştır. Araştırma verileri İstanbul ilinden elde edileceğinden araştırmada yer alan veri toplama araçlarının okullarda uygulanabilmesi amacıyla izin onayı için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden başvurarak uygulama izin onayı alınmıştır. Uygulama izni olan okullara gidilerek okul müdürlerine araştırma ve uygulama hakkında bilgilendirme yapılmış ve ölçekler, öğretmenler aracılığıyla velilere ulaştırılarak doldurmaları için bir hafta süre verilmiştir. Bir hafta sonrasında veliler tarafından doldurulan veri toplama araçları araştırmacı tarafından teslim alınmıştır. Velilerden araştırmaya katılmak üzere gönüllü olanlardan 390 adet veri toplama aracının dönüşü sağlanmış olup incelemeler neticesinde eksik veya hatalı olanlar araştırmaya dahil edilmeyerek 350 adet veri, analiz sürecine dahil edilmiştir. Araştırma verileri, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı Şubat-Mayıs aylarında toplanmıştır.

3.5. Veri Analizi

Katılımcılardan toplanan veriler, öncelikle analizlerin gerçekleştirilmesi amacıyla SPSS 25 programına aktarılmıştır. Aktarılan verilerde ilk olarak uç değer analizi yapılmıştır. Veri setindeki uç değerleri belirlemek amacıyla hem tek değişkenli hem de çok değişkenli uç değer analizleri gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, tek değişkenli uç değer analizi için Z testi uygulanmıştır. Çalışma grubu büyüklüğünün 100'ün üzerinde olması nedeniyle Z puanı için referans aralığı, -4.00 ile +4.00 olarak kabul edilmiştir (Mertler ve Vannatta, 2016). Yapılan analiz sonucunda bu aralığın dışında kalan herhangi bir veri olmadığı tespit edilmiştir.

İkinci aşamada, çok değişkenli uç değerleri tespit edebilmek için Mahalanobis uzaklık katsayıları hesaplanmış ve uç değer olarak değerlendirilebilecek herhangi bir veri

saptanmamıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Sonuç olarak, uç değer incelemeleri neticesinde hiçbir katılımcıya ait veri, analiz dışı bırakılmamıştır. Tüm analizler, okul öncesi dönemde bulunan 350 çocuğun ebeveynlerinden elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte değişkenlere ait betimsel istatistikler gerçekleştirilerek minimum ve maksimum değerlerle birlikte aritmetik ortalama, standart sapma ve basıklık çarpıklık değerleri hesaplanmıştır.

Mevcut çalışma kapsamında, değişkenler arasındaki yordayıcılık ilişkilerin belirlemek adına çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Çoklu regresyon analizi, bağımlı değişkenin iki ya da daha fazla bağımsız değişkenle olan ilişkilerinden yararlanarak bu değişkenin tahmin edilmesini amaçlayan bir analiz türüdür (Büyüköztürk vd., 2016). Ancak, regresyon analizinin uygulanabilmesi için belirli varsayımların sağlanması gerekir. Bu doğrultuda, veri setindeki değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği, çoklu bağlantı sorununa yol açıp açmadığı incelenmiş ve bağımlı değişkene ilişkin otokorelasyon değeri incelenmiştir.

Tüm değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık katsayılarının (+-)2.00 (+-)7.00 eşik değeri aralığında yer alması, verilerin normallikten önemli ölçüde sapma göstermediğini (Bandalos ve Finney, 2019) ve normallik varsayımının sağlandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, veri setinde çoklu bağlantı probleminin olup olmadığını belirlemek için değişkenler arasındaki basit (ikili) korelasyonlar incelenmiştir. Analiz sonuçları, ebeveyn medya aracılık ölçeğinin toplam puanı ve aktif destekleyici alt boyut puanları hariç, değişkenler arasındaki ikili korelasyon değerlerinin referans değer olarak kabul edilen .90'ın altında olduğunu göstermiştir. Bu sebeple toplam puan regresyon analizine dahil edilmemiştir (Çokluk vd., 2014). Böylelikle regresyon analizine dahil edilen verilerde çoklu bağlantılık sorunu olmadığı tespit edilmiştir. Regresyon analizinde son olarak otokorelasyon değeri (Durbin Watson test değeri) incelenmiş ve Durbin Watson test değerinin 1.50 ila 2.50 olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre hataların birbirleriyle ilişkisiz olduğu ve ulaşılan değerlerin eşik değerler aralığında olduğu görülmektedir. (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu durumlardan hareketle verilerin regresyon analizine uygun olduğu söylenebilir.

Veri analizinin son kısmında ise ebeveynlerden ve öğrencilerden kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilen verilerin araştırma değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla, Bağımsız Örneklem t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal-Wallis analizleri gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte öğrencilerin ve ebeveynlerin kullandıkları teknolojik aletler frekans yüzde tablosuyla sunulmuştur.

Bu araştırmada kullanılan 'Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği'; kullanım sürekliliği, kontrole karşı direnç, gelişime etki ve yoksunluk-kaçış olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ancak mevcut araştırmada, bu alt boyutlar ayrı birer değişken olarak analiz sürecinde ele alınmayarak değerlendirmeler ölçeğin toplam puanı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Analizlerde söz konusu alt boyutlara ilişkin ayrı tablolar sunulmamıştır. Bunun temel nedeni, çalışmanın amaçları ve araştırma soruları doğrultusunda problemli teknoloji kullanımının bütüncül bir yapı olarak ele alınmasıdır. Araştırmanın odağı; çocuklardaki kullanım sürekliliği, kontrole karşı direnç, gelişime etki ve yoksunluk-kaçış olan spesifik problem alanlarını tespit etmekten ziyade; ebeveynlerin sergilediği medya aracılık rolleri ve çeşitli demografik değişkenlerin, çocuğun genel teknoloji kullanım riskini bir bütün olarak nasıl şekillendirdiğini belirlemektir. Literatürde yer alan benzer çalışmaların çocuklardaki teknoloji kullanım riskini toplam puan üzerinden kavramsallaştırması, bu tercihin temel dayanağını oluşturmuştur. Ölçeğin toplam puanı, çocukların teknoloji kullanımına ilişkin problemli davranışlarını daha kapsayıcı ve genel bir düzeyde yansıttığı için istatistiksel çözümlemelerde toplam puan üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Alt boyutların her biri kavramsal olarak önemli olmakla birlikte, araştırmanın modeli toplam problem düzeyinin ebeveyn medya aracılığı ve demografik değişkenlerle ilişkisini incelemeye odaklandığından, alt boyutlara ilişkin ayrı analizler çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu nedenle tablolar yalnızca toplam problemli teknoloji kullanımı puanlarını içerecek şekilde düzenlenmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenerek gerçekleştirilen analizler neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistiklere İlişkin Bulguları

Bu bölümde çocukların problemli teknoloji kullanımı ve ebeveynlerin medya aracılıkları ile alt boyutlarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Çalışmanın birinci alt problemi olan *"36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanımları ne düzeydedir?"* sorusu ve çalışmanın ikinci alt problemi olan *"Ebeveynlerin medya aracılık rolleri ve bu rollere ilişkin alt boyutlar ne düzeydedir?"* sorularını yanıtlamak üzere araştırmanın ana değişkenleri olan problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveyn medya aracılık rollerine yönelik katılımcı bilgisi, minimum ve maksimum puanlar, ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3 Araştırma Değişkenlerinin Betimsel İstatistiklere İlişkin Sonuçlar

Değişkenler	***N***	**Min**	**Max**	$\bar{X}$	***S.s.***	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Problemli Teknoloji Kullanımı	350	26.00	124.00	57.30	17.47	.541	.126
Ebeveyn Medya Aracılığı	350	66.00	209.00	169.25	23.12	-.879	1.322
Aktif-Destekleyici	350	14.00	70.00	51.48	11.24	-.454	-.135
Kısıtlayıcı- Destekleyici	350	19.00	55.00	45.85	7.93	-1.053	.698
Aktif-Sınırlayıcı	350	4.00	20.00	13.71	3.60	-.290	-.282
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	350	6.00	30.00	18.58	2.17	-1.502	6.898
Aktif-Yorumlayıcı	350	4.00	20.00	17.18	3.23	-1.366	1.562
Kısıtlayıcı-Engelleyici	350	4.00	20.00	13.18	2.58	.042	1.029

Tablo 3 incelendiğinde Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarının 26 ile 124 arasında değiştiği. Ortalamanın 57.30 ve standart sapmanın 17.47 olduğu görülmektedir. Çarpıklık (.541) ve basıklık (.126) değerleri dağılımın hafif pozitif çarpık olmakla birlikte genel olarak normal dağılıma yakın bir yapı gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanları 66 ile 209 arasında değişmekte olup ortalaması 169.25 ve standart sapması 23.12'dir. Çarpıklık (-.879) ve basıklık (1.322) değerleri dağılımın negatif yönde çarpık olduğunu ve orta düzeyde bir tepeleşme sergilediğini göstermektedir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanları 14 ile 70 arasında değişmekte. Ortalaması 51.48 ve standart sapması 11.24'tür. Çarpıklık (-.454) ve basıklık (-.135) değerleri dağılımın büyük ölçüde normal olduğunu göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanları 19 ile 55 arasında değişmektedir. Ortalama 45.85 ve standart sapma 7.93'tür. Çarpıklık (-1.053) ve basıklık (.698) değerleri dağılımın negatif çarpık ve bir miktar tepeli olduğunu göstermektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanları 4 ile 20 arasında değişmekte. Ortalama 13.71 ve standart sapma 3.60'tır. Çarpıklık (-.290) ve basıklık (-.282) değerleri puanların normal dağılıma oldukça yakın olduğunu göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanları 6 ile 30 arasında değişmektedir. Ortalama 18.58 ve standart sapma 2.17'dir. Çarpıklık (-1.502) ve basıklık (6.898) değerleri dağılımın yüksek derecede negatif çarpık ve çok keskin tepeli bir yapı sergilediğini göstermektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanları 4 ile 20 arasında değişmekte olup ortalama 17.18 ve standart sapma 3.23'tür. Çarpıklık (-1.366) ve basıklık (1.562) değerleri dağılımın negatif çarpık ve orta derecede tepeleşmiş bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanları 4 ile 20 arasında değişmekte. Ortalama 13.18 ve standart sapma 2.58'dir. Çarpıklık (.042) ve basıklık (1.029) değerleri dağılımın hemen hemen simetrik ancak bir miktar tepeleşmiş olduğunu göstermektedir.

4.2. Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveyn Medya Aracılık Rollerinin Ebeveynlerin Demografik Değişkenleri Açısından İncelenmesi

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın üçüncü alt problemi olan *"36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri; ebeveynlerin yaşına, öğrenim durumuna, günlük çalışma sürelerine, aylık gelir düzeyine, aile yapısına, çocuk sayısına, günlük teknolojik cihaz kullanma süresine ve ailenin gün içinde birlikte vakit*

geçirdiği süreye göre farklılaşmakta mıdır?" sorusuna ve çalışmanın dördüncü alt problemi olan *"Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin; ebeveynlerin yaşına, öğrenim durumuna, günlük çalışma sürelerine, aylık gelir düzeyine, aile yapısına, çocuk sayısına, günlük teknolojik cihaz kullanma süresine ve ailenin gün içinde birlikte vakit geçirdiği süreye göre farklılaşmakta mıdır?"* yanıt aramak üzere 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rolleri çeşitli değişkenler açısından incelenerek elde edilen bulgular, tablolar şeklinde sunulmuştur.

4.2.1. Ebeveynlerin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin yaş değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan ANOVA sonuçları tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4 Ebeveyn Yaş Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarının ANOVA Sonuçları

Değişken	**Ebeveyn Yaş**	***N***	***X̄***	***S.s.***	***F***	***p***	**Anlamlı Fark**
Problemli Teknoloji Kullanımı	20-30 (A)	108	55.60	17.14	2.655	.072	YOK
	31-40 (B)	207	57.15	17.43			
	41-50 (C)	35	63.37	17.90			
Ebeveyn Medya Aracılığı	20-30 (A)	108	169.98	17.47	5.000**	.007	A-C
	31-40 (B)	207	170.82	24.13			B-C
	41-50 (C)	35	157.71	22.25			
Aktif-Destekleyici	20-30 (A)	108	51.13	22.35	4.880**	.008	A-C
	31-40 (B)	207	52.55	23.12			B-C
	41-50 (C)	35	46.25	11.69			
Kısıtlayıcı-Destekleyici	20-30 (A)	108	46.14	10.79	3.314*	.038	A-C
	31-40 (B)	207	46.24	11.20			B-C
	41-50 (C)	35	42.60	11.24			
Aktif-Sınırlayıcı	20-30 (A)	108	13.67	8.24	.651	.522	YOK
	31-40 (B)	207	13.74	7.60			
	41-50 (C)	35	13.80	8.34			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	20-30 (A)	108	13.05	7.93	2.399	.092	YOK
	31-40 (B)	207	13.71	3.78			
	41-50 (C)	35	18.67	3.51			
Aktif-Yorumlayıcı	20-30 (A)	108	18.67	3.59	2.455	.087	YOK
	31-40 (B)	207	17.82	3.60			
	41-50 (C)	35	18.58	1.81			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	20-30 (A)	108	13.62	2.20	2.586	.077	YOK
	31-40 (B)	207	12.93	2.84			
	41-50 (C)	35	13.22	2.17			

**p<.01

Tablo 4 incelendiğinde yapılan ANOVA analizi sonucunda ebeveyn yaş gruplarına göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F(2.347) = 2.655$. $p > .05$). Ortalama değerler incelendiğinde en yüksek puanın 41-50 yaş grubunda olduğu görülmektedir ($\bar{X}$ = 63.37). Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(2.347) = 5.000$. $p < .01$). Yapılan karşılaştırmalar incelendiğinde 20-30 yaş grubunun ($\bar{X}$ = 169.98) ve 31-40 yaş grubunun ($\bar{X}$ = 170.82), 41-50 yaş grubundan ($\bar{X}$ = 157.71) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir (A>C, B>C).

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(2.347) = 4.880$. $p < .01$). Karşılaştırmalar sonucunda 20-30 yaş grubunun ($\bar{X}$ = 51.13) ve 31-40 yaş grubunun ($\bar{X}$ = 52.55), 41-50 yaş grubundan ($\bar{X}$ = 46.25) anlamlı düzeyde daha yüksek puan almıştır (A>C, B>C).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F(2.347) = 3.314$. $p < .05$). Karşılaştırmalar sonucunda 20-30 yaş grubunun ($\bar{X}$=46.14) 41-50 yaş grubundan ($\bar{X}$=42.60) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir (A>C). Ayrıca 31-40 yaş grubunun (46.24) dan da 41-50 yaş grubundan anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı belirlenmiştir (B>C).

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F(2.347) = .651$. $p > .05$). Ortalama değerler birbirine yakın olup gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F(2.347) = 2.399$. $p > .05$). Ortalama puanlar incelendiğinde grupların birbirine yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F(2.347) = 2.455$. $p > .05$). Ortalama değerlerin birbirine yakın olduğu ve yaşın bu alt boyutu anlamlı şekilde etkilemediği anlaşılmaktadır.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F(2.347) = 2.586$. $p > .05$). Ortalama puanlar incelendiğinde 20-30 ve 41-50 yaş gruplarının birbirine yakın değerler aldığı. Ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

4.2.2. Ebeveynlerin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin öğrenim durumu değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis sonuçları tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5 Ebeveyn Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları

Değişken	Öğrenim durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	P	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	İlköğretim - (A)	110	176.62	10.463*	.033	A-E
	Lise (B)	98	184.55			D-E
	Ön lisans (C)	49	180.05			
	Lisans (D)	77	148.74			
	Yüksek L. + (E)	16	227.19			
Ebeveyn Medya Aracılığı	İlköğretim - (A)	110	149.49	15.095**	.005	A-B
	Lise (B)	98	176.16			A-C
	Ön lisans (C)	49	203.72			A-D
	Lisans (D)	77	197.30			
	Yüksek L. + (E)	16	158.91			
Aktif-Destekleyici	İlköğretim - (A)	110	142.17	20.787**	.000	A-B
	Lise (B)	98	178.89			A-C
	Ön lisans (C)	49	199.98			A-D
	Lisans (D)	77	203.39			
	Yüksek L. + (E)	16	174.69			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	İlköğretim - (A)	110	157.76	8.286	.082	YOK
	Lise (B)	98	177.42			
	Ön lisans (C)	49	186.28			
	Lisans (D)	77	196.61			
	Yüksek L. + (E)	16	151.09			
Aktif-Sınırlayıcı	İlköğretim - (A)	110	182.75	3.129	.536	YOK
	Lise (B)	98	167.83			
	Ön lisans (C)	49	191.50			
	Lisans (D)	77	167.42			
	Yüksek L. + (E)	16	162.59			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	İlköğretim - (A)	110	152.75	11.396*	.022	A-C
	Lise (B)	98	178.44			A-D
	Ön lisans (C)	49	185.73			
	Lisans (D)	77	198.38			
	Yüksek L. + (E)	16	172.41			
Aktif-Yorumlayıcı	İlköğretim - (A)	110	156.19	18.737**	.001	A-B, B-C
	Lise (B)	98	174.62			A-C, C-B
	Ön lisans (C)	49	221.99			A-D
	Lisans (D)	77	183.66			C-D
	Yüksek L. + (E)	16	132.00			C-E
	İlköğretim - (A)	110	179.39			

Kısıtlayıcı-Engelleyici	Lise (B)	98	176.47	9.309	.054	YOK
	Ön lisans (C)	49	205.95			
	Lisans (D)	77	153.23			
	Yüksek L. + (E)	16	156.75			

**p<.01. *p<.05

Tablo 5 incelendiğinde yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucunda ebeveynlerin öğrenim durumuna göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 10.463$. $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın yüksek lisans ve üzeri grubunda olduğu belirlenmiştir (Sıra Ort. = 227.19). Yapılan karşılaştırmalara göre ilköğretim mezunlarının yüksek lisans ve üzeri grubundan anlamlı derecede düşük puan aldığı görülmektedir (A < E). Ayrıca lisans grubunun da yüksek lisans ve üzeri gruba göre daha düşük puan aldığı belirlenmiştir (D < E).

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 15.095$. $p < .01$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek değerin ön lisans grubunda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 203.72). Yapılan karşılaştırmalarda ilköğretim mezunlarının lise (A < B). Ön lisans (A < C) ve lisans grubundan (A < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2 = 20.787$. $p < .001$). Sıra ortalamaları incelendiğinde lisans grubunun en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 203.39). Karşılaştırmalar sonucunda ilköğretim mezunlarının lise (A < B). Ön lisans (A < C) ve lisans grubundan (A < D) anlamlı düzeyde düşük puan aldığı belirlenmiştir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2 = 8.286$. $p > .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde puanların birbirine yakın olduğu ve gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında öğrenim düzeyi grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2 = 3.129$. $p > .05$). Sıra ortalamalarının birbirine yakın olması nedeniyle eğitim düzeyinin bu alt boyutu anlamlı şekilde etkilemediği görülmektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 11.396$. $p < .05$). Yapılan karşılaştırmalarda ilköğretim

grubunun ön lisans (A < C) ve lisans mezunlarından (A < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 18.737. p < .01). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek değerin ön lisans grubunda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 221.99). Yapılan karşılaştırmalarda ilköğretim mezunlarının lise (A < B), Ön lisans (A < C) ve lisans grubundan (A < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir. Bununla beraber, lise mezunlarının ön lisans grubundan (B<C) anlamlı derecede daha düşük puan aldığı görülmektedir. Ayrıca ön lisans grubunun lisans (C > D) ve yüksek lisans üzeri grubundan (C > E) daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (χ^2 = 9.309. p > .05). Buna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.2.3. Ebeveynlerin Çalışma Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin çalışma süresi değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis sonuçları tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6 Çalışma Süresi Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları

Değişken	Çalışma Süresi	*N*	*Sıra Ort.*	χ^2	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	Tam Zamanlı (A)	86	190.77	5.694	.127	YOK
	Yarı Zamanlı (B)	27	138.15			
	Evden Çalışıyor	13	177.62			
	Çalışmıyor (D)	224	174.02			
Ebeveyn Medya Aracılığı	Tam Zamanlı (A)	86	169.06	10.330*	.016	A-B
	Yarı Zamanlı (B)	27	229.17			B-D
	Evden Çalışıyor	13	210.81			
	Çalışmıyor (D)	224	169.46			
Aktif-Destekleyici	Tam Zamanlı (A)	86	176.81	11.497**	.009	A-B
	Yarı Zamanlı (B)	27	233.44			B-D
	Evden Çalışıyor	13	201.35			
	Çalışmıyor (D)	224	166.51			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	Tam Zamanlı (A)	86	168.30	6.603	.086	YOK
	Yarı Zamanlı (B)	27	215.48			
	Evden Çalışıyor	13	210.58			
	Çalışmıyor (D)	224	171.41			
	Tam Zamanlı (A)	86	157.58			

Aktif-Sınırlayıcı	Yarı Zamanlı (B)	27	211.13	6.399	.094	YOK
	Evden Çalışıyor	13	189.08			
	Çalışmıyor (D)	224	177.30			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Tam Zamanlı (A)	86	181.24	3.274	.351	YOK
	Yarı Zamanlı (B)	27	199.00			
	Evden Çalışıyor	13	192.62			
	Çalışmıyor (D)	224	169.47			
Aktif-Yorumlayıcı	Tam Zamanlı (A)	86	169.32	7.916*	.048	A-C
	Yarı Zamanlı (B)	27	197.41			
	Evden Çalışıyor	13	241.73			
	Çalışmıyor (D)	224	171.39			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Tam Zamanlı (A)	86	166.65	4.202	.240	YOK
	Yarı Zamanlı (B)	27	145.83			
	Evden Çalışıyor	13	177.58			
	Çalışmıyor (D)	224	182.35			

**p<.01. *p<.05

Tablo 6 incelendiğinde yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucunda çalışma süresine göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 5.694$. $p > .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın tam zamanlı çalışan grupta olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 190.77); ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 10.330$. $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın yarı zamanlı çalışanlarda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 229.17). Yapılan karşılaştırmalarda tam zamanlı çalışanların yarı zamanlı çalışanlara göre daha düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < B). Ayrıca yarı zamanlı çalışanların çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir (B > D).

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 11.497$. $p < .01$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın yarı zamanlı çalışanlarda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 233.44). Karşılaştırmalar sonucunda tam zamanlı çalışanların yarı zamanlı çalışanlardan daha düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < B). Ayrıca yarı zamanlı çalışanların çalışmayanlara göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür (B > D).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 6.603$. $p > .05$). Sıra ortalamalarının birbirine yakın olması, gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2 = 6.399$. $p > .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde yarı zamanlı çalışanların daha yüksek puana sahip olduğu görülse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 3.274$. $p > .05$). Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 7.916$. $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde evden çalışan grubun en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 241.73). Karşılaştırmalar incelendiğinde tam zamanlı çalışanların evden çalışanlardan anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < C).

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 4.202$. $p > .05$). Sıra ortalamalarının birbirine yakın olması. Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir.

4.2.4. Ebeveynlerin Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin gelir düzeyi değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan ANOVA sonuçları tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7 Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Değişken	Gelir	*N*	$\bar{X}$	*S.s.*	*F*	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	22.104 - (A)	51	57.27	19.05	1.502	.214	YOK
	22.105-45.000 (B)	126	59.80	16.99			
	45.100-65.000 (C)	99	55.37	15.58			
	65.100 + (D)	74	55.62	19.26			
Ebeveyn Medya Aracılığı	22.104 - (A)	51	164.01	28.54	4.257**	.006	A-D
	22.105-45.000 (B)	126	165.34	22.42			A-C
	45.100-65.000 (C)	99	173.53	21.11			B-C
	65.100 + (D)	74	173.77	21.15			B-D
Aktif-Destekleyici	22.104 - (A)	51	48.50	12.62	7.943**	.000	A-D
	22.105-45.000 (B)	126	48.73	11.06			A-C
	45.100-65.000 (C)	99	54.39	10.55			B-C
	65.100 + (D)	74	54.33	9.84			B-D
	22.104 - (A)	51	44.11	9.54	2.404	.067	YOK
	22.105-45.000 (B)	126	45.15	7.78			

Kısıtlayıcı-	45.100-65.000 (C)	99	46.37	7.62			
	65.100 + (D)	74	47.52	7.10			
Aktif-Sınırlayıcı	22.104 - (A)	51	14.47	3.82	1.557	.200	YOK
	22.105-45.000 (B)	126	13.57	3.24			
	45.100-65.000 (C)	99	13.91	3.59			
	65.100 + (D)	74	13.13	3.98			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	22.104 - (A)	51	18.15	2.31	1.856	.137	YOK
	22.105-45.000 (B)	126	18.42	2.54			
	45.100-65.000 (C)	99	18.71	1.86			
	65.100 + (D)	74	18.98	1.65			
Aktif-Yorumlayıcı	22.104 - (A)	51	16.13	3.97	3.136*	.026	A-C
	22.105-45.000 (B)	126	16.99	3.23			
	45.100-65.000 (C)	99	17.68	2.79			A-D
	65.100 + (D)	74	17.56	3.06			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	22.104 - (A)	51	13.35	1.95	.854	.465	YOK
	22.105-45.000 (B)	126	13.29	2.63			
	45.100-65.000 (C)	99	13.26	2.95			
	65.100 + (D)	74	12.75	2.31			

**p<.01. *p<.05

Tablo 7 incelendiğinde yapılan ANOVA analizi sonucunda gelir gruplarına göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F(3.346) = 1.502$. $p > .05$). Ortalama değerler incelendiğinde en yüksek puanın 22.105–45.000 TL gelir grubunda olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 59.80$). Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(3.346) = 4.257$. $p < .01$). Yapılan karşılaştırmalar incelendiğinde 22.104 TL ve altı gelir grubunun 65.100 TL ve üzeri gruba göre anlamlı derecede daha düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < D). Ayrıca 22.104 TL ve altı gelir grubunun 45.100–65.000 TL grubundan (A < C) ve 22.105–45.000 TL grubunun da 45.100–65.000 TL (B < C) ve 65.100 TL üzeri gruptan (B < D) daha düşük puan aldığı görülmektedir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(3.346) = 7.943$. $p < .001$). Ortalama değerler incelendiğinde en yüksek puanın 45.100–65.000 TL gelir grubunda olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 54.39$). Yapılan karşılaştırmalarda 22.104 TL ve altı gelir grubunun 65.100 TL üzeri gruba göre (A < D) ve 45.100–65.000 TL gelir düzeyine sahip gruba göre de anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < C). 22.105–45.000 TL gelir grubunun

da 45.100–65.000 TL (B < C) ve 65.100 TL üzeri gruptan (B < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (F(3.346) = 2.404. p > .05). Ortalama değerler birbirine yakın olup gelir düzeyinin bu alt boyutu anlamlı şekilde etkilemediği anlaşılmaktadır.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (F(3.346) = 1.557. p > .05). Grupların ortalamaları birbirine yakın olup anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (F(3.346) = 1.856. p > .05). Bu alt boyutta gelir düzeyine bağlı istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olmadığı anlaşılmaktadır.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F(3.346) = 3.136. p < .05). Ortalama değerlere göre en yüksek puanın 45.100–65.000 TL gelir grubunda olduğu görülmektedir ($\bar{X}$ = 17.68). Yapılan karşılaştırmalarda 22.104 TL ve altı gelir grubunun hem 45.100–65.000 TL grubundan (A < C) hem de 65.100 TL üzeri gelir grubundan (A < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (F(3.346) = .854. p > .05). Ortalama değerler birbirine yakın olup gelir düzeyinin bu alt boyutu anlamlı düzeyde etkilemediği anlaşılmaktadır.

4.2.5. Ebeveynlerin Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin aile yapısı değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan t-testi sonuçları tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8 Aile Yapısına Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları

Değişken	Aile Yapısı	*N*	$\bar{X}$	*S.s*	*Sd*	*T*	*P*
Problemli Teknoloji Kullanımı	Geniş	74	58.86	15.88			
	Çekirdek	276	56.88	17.87	348	.867	.440
Ebeveyn Medya Aracılığı	Geniş	74	166.81	24.82			
	Çekirdek	276	169.90	22.64	348	-1.023	.346
Aktif-Destekleyici	Geniş	74	49.64	12.36			

	Çekirdek	276	51.98	10.89	348	-1.589	.168
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Geniş	74	45.71	8.44			
	Çekirdek	276	45.88	7.80	348	-.165	.653
Aktif-Sınırlayıcı	Geniş	74	13.56	3.78			
	Çekirdek	276	13.75	3.56	348	-.386	.431
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Geniş	74	18.29	2.11			
	Çekirdek	276	18.66	2.18	348	-1.300	.581
Aktif-Yorumlayıcı	Geniş	74	16.81	3.32			
	Çekirdek	276	17.28	3.20	348	-1.125	.701
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Geniş	74	13.48	2.52			
	Çekirdek	276	13.09	2.59	348	1.151	.725

Tablo 8 incelendiğinde yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda aile yapısına göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t(348) = .867$. $p > .05$). Ortalama değerler incelendiğinde geniş ailelerde puanın daha yüksek olduğu görülmekle birlikte ($\bar{X} = 58.86$). bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = -1.023$. $p > .05$). Ortalama değerler çekirdek ailelerde biraz daha yüksek olmakla birlikte ($\bar{X} = 169.90$) fark anlamlı değildir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = -1.589$. $p > .05$). Çekirdek ailelerde puanların biraz daha yüksek olduğu görülse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = -.165$. $p > .05$). Ortalama puanlar geniş ve çekirdek ailelerde birbirine oldukça yakın düzeydedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında aile yapısına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t(348) = -.386$. $p > .05$). Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = -1.300$. $p > .05$). Ortalama değerlerin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = -1.125$. $p > .05$). Çekirdek ailelerde puanların biraz daha yüksek olmasına rağmen bu fark anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında da aile yapısına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (t(348) = 1.151. p > .05). Ortalama değerler geniş ve çekirdek ailelerde birbirine oldukça yakın düzeyde olup anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.2.6. Ebeveynlerin Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis sonuçları tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9 Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları

Değişken	Çocuk Sayısı	*N*	*Sıra Ort.*	χ^2	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	1 (A)	74	154.11	7.930*	.047	A-C
	2 (B)	174	172.41			A-D
	3 (C)	78	194.14			
	4+ (D)	24	203.29			
Ebeveyn Medya Aracılığı	1 (A)	74	200.81	10.008*	.019	A-D
	2 (B)	174	175.93			B-D
	3 (C)	78	163.74			C-D
	4+ (D)	24	132.58			
Aktif-Destekleyici	1 (A)	74	203.03	12.674**	.005	A-C
	2 (B)	174	177.23			A-D
	3 (C)	78	160.21			B-D
	4+ (D)	24	127.73			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	1 (A)	74	203.21	7.877*	.049	A-C
	2 (B)	174	171.74			A-B
	3 (C)	78	164.26			A-D
	4+ (D)	24	153.88			
Aktif-Sınırlayıcı	1 (A)	74	180.41	.910	.823	YOK
	2 (B)	174	171.19			
	3 (C)	78	182.18			
	4+ (D)	24	169.94			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	1 (A)	74	182.97	9.887*	.020	A-D
	2 (B)	174	180.98			B-D
	3 (C)	78	173.97			C-D
	4+ (D)	24	117.71			
Aktif-Yorumlayıcı	1 (A)	74	193.60	8.609*	.035	A-D
	2 (B)	174	177.66			B-D
	3 (C)	78	168.19			C-D
	4+ (D)	24	127.81			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	1 (A)	74	166.65	1.126	.771	YOK
	2 (B)	174	175.48			
	3 (C)	78	180.25			
	4+ (D)	24	187.48			

**p<.01. *p<.05

Tablo 9 incelendiğinde yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucunda çocuk sayısına göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (χ^2 = 7.930. p < .05). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın dört ve üzeri çocuğa sahip ailelerde olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 203.29). Yapılan karşılaştırmalarda tek çocuklu ailelerin hem üç çocuklu (A < C) hem de dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < D).

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 10.008. p < .05). Sıra ortalamaları incelendiğinde tek çocuklu ailelerin en yüksek puana sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 200.81). Dört ve üzeri çocuğa sahip ailelerin ise en düşük puana sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 132.58). Yapılan karşılaştırmalarda tek çocuklu ailelerin dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede yüksek puan aldığı (A > D). İki çocuklu ailelerin de dört ve üzeri çocuklu ailelerden daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir (B > D). Ayrıca üç çocuklu ailelerin de dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede yüksek puan aldığı görülmektedir (C > D).

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 12.674. p < .01). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek değerin tek çocuklu ailelerde olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 203.03). Karşılaştırmalarda tek çocuklu ailelerin üç çocuklu (A > C) ve dört ve üzeri çocuklu ailelerden (A > D) anlamlı derecede yüksek puan aldığı görülmektedir. Ayrıca iki çocuklu ailelerin de dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede yüksek puan aldığı belirlenmiştir (B > D).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 7.877. p < .05). Tek çocuklu ailelerin hem iki çocuklu (A > B) hem üç çocuklu (A > C) hem de dört ve üzeri çocuklu ailelerden (A > D) daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 = .910. p > .05). Sıra ortalamalarının birbirine yakın olması gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 9.887. p < .05). Sıra ortalamaları incelendiğinde tek çocuklu

ailelerin en yüksek puana sahip olduğu (Sıra Ort. = 182.97), dört ve üzeri çocuklu ailelerin ise en düşük değere sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 117.71). Yapılan karşılaştırmalarda tek çocuklu ailelerin dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede yüksek puan aldığı (A > D), iki çocuklu ailelerin de dört ve üzeri çocuklu ailelerden daha yüksek puan aldığı (B > D) ve üç çocuklu ailelerin de yine dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede yüksek puan aldığı belirlenmiştir (C > D).

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 8.609. p < .05). Sıra ortalamaları incelendiğinde tek çocuklu ailelerin en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 193.60). Karşılaştırmalarda tek çocuklu ailelerin dört ve üzeri çocuklu ailelerden (A > D), iki çocuklu ailelerin dört ve üzeri çocuklu ailelerden (B > D) ve üç çocuklu ailelerin dört ve üzeri çocuklu ailelerden anlamlı derecede yüksek puan aldığı belirlenmiştir (C > D).

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (χ^2 = 1.126. p > .05). Ortalama sıra değerlerinin birbirine yakın olması, gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir.

4.2.7. Ebeveynlerin Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanım süresi değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan ANOVA sonuçları tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10 Ebeveynlerin Teknolojik Cihaz Kullanım Süresine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Değişken	Teknolojik Alet Kullanım Süresi	*N*	$\bar{X}$	*S.s.*	*F*	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	0-1 Saat (A)	55	52.61	18.83	1.700	.167	YOK
	2-3 Saat (B)	189	58.61	17.15			
	4-5 Saat (C)	75	57.60	17.26			
	6 Saat + (D)	31	56.83	16.80			
Ebeveyn Medya Aracılığı	0-1 Saat (A)	55	170.58	26.68	.500	.683	YOK
	2-3 Saat (B)	189	167.89	22.61			
	4-5 Saat (C)	75	171.38	22.26			
	6 Saat + (D)	31	170.00	22.02			
	0-1 Saat (A)	55	52.65	13.74			

Aktif-Destekleyici	2-3 Saat (B)	189	50.69	10.50	.732	.533	YOK
	4-5 Saat (C)	75	52.53	10.95			
	6 Saat + (D)	31	51.74	11.53			
Kısıtlayıcı-Destekleyici	0-1 Saat (A)	55	45.98	8.49	.637	.591	YOK
	2-3 Saat (B)	189	45.59	7.86			
	4-5 Saat (C)	75	46.84	7.18			
	6 Saat + (D)	31	44.80	9.10			
Aktif-Sınırlayıcı	0-1 Saat (A)	55	14.54	4.25	1.477	.220	YOK
	2-3 Saat (B)	189	13.53	3.25			
	4-5 Saat (C)	75	13.80	3.86			
	6 Saat + (D)	31	13.06	3.69			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	0-1 Saat (A)	55	18.43	1.98	1.048	.371	YOK
	2-3 Saat (B)	189	18.51	2.40			
	4-5 Saat (C)	75	18.61	1.93			
	6 Saat + (D)	31	19.22	1.35			
Aktif-Yorumlayıcı	0-1 Saat (A)	55	17.07	3.24	.775	.509	YOK
	2-3 Saat (B)	189	17.06	3.36			
	4-5 Saat (C)	75	17.24	3.26			
	6 Saat + (D)	31	18.00	2.12			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	0-1 Saat (A)	55	12.70	2.52	1.176	.319	YOK
	2-3 Saat (B)	189	13.30	2.57			
	4-5 Saat (C)	75	13.02	2.65			
	6 Saat + (D)	31	13.6	2.49			

Tablo 10 incelendiğinde yapılan ANOVA analizi sonucunda teknolojik cihaz kullanım süresine göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F(3.346) = 1.700$. $p > .05$). Ortalama değerler incelendiğinde en yüksek puanın 2–3 saat kullanım grubunda olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 58.61$). Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında teknolojik cihaz kullanım süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F(3.346) = .500$. $p > .05$). Ortalama değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu ve kullanım süresinin medya aracılığı düzeyini anlamlı şekilde etkilemediği görülmektedir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F(3.346) = .732$. $p > .05$). Ortalama puanların birbirine yakın olması, teknolojik kullanım süresinin aktif-destekleyici aracılık üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da teknolojik cihaz kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(3.346) = .637$. $p > .05$). Gruplar arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (F(3.346) = 1.477. p > .05). Ortalama değerler benzer olup kullanım süresi bu alt boyutu anlamlı biçimde etkilememektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında teknolojik cihaz kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (F(3.346) = 1.048. p > .05). Ortalamalarının birbirine yakın olması, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (F(3.346) = .775. p > .05). Ortalama değerlerin birbirine oldukça yakın olması, kullanım süresinin bu alt boyut üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında da teknolojik cihaz kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (F(3.346) = 1.176. p > .05). Gruplar arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

4.2.8. Ebeveynlerin Aileyle Birlikte Geçirdiği Süre Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "ebeveynlerin aileyle birlikte geçirdiği süre değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan ANOVA sonuçları tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11 Ailenin Birlikte Geçirdiği Süreye Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının ANOVA Sonuçları

Değişken	Ailenin Birlikte Geçirdiği Süre	*N*	$\bar{X}$	*S.s.*	*F*	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	0-1 Saat (A)	32	62.46	18.19	8.029**	.000	A-D
	2-3 Saat (B)	160	59.50	17.87			B-D
	4-5 Saat (C)	108	57.27	16.24			C-D
	6 Saat + (D)	50	47.00	14.49			
Ebeveyn Medya Aracılığı	0-1 Saat (A)	32	156.53	25.52	5.093**	.002	A-B
	2-3 Saat (B)	160	169.25	20.58			A-C
	4-5 Saat (C)	108	169.60	22.34			A-D
	6 Saat + (D)	50	176.60	27.73			B-D
Aktif-Destekleyici	0-1 Saat (A)	32	45.40	12.45	5.178**	.002	A-B
	2-3 Saat (B)	160	51.53	10.53			A-C, B-D
	4-5 Saat (C)	108	51.48	10.52			A-D, C-D
	6 Saat + (D)	50	55.26	12.58			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	0-1 Saat (A)	32	42.06	8.72	4.341**	.005	A-B
	2-3 Saat (B)	160	45.68	7.65			A-C, B-D
	4-5 Saat (C)	108	46.02	7.65			A-D
	6 Saat + (D)	50	48.42	8.10			

Aktif-Sınırlayıcı	0-1 Saat (A)	32	12.03	3.60	3.833**	.010	A-B
	2-3 Saat (B)	160	13.75	3.41			A-C
	4-5 Saat (C)	108	13.65	3.45			A-D
	6 Saat + (D)	50	14.76	4.18			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	0-1 Saat (A)	32	17.81	2.64	1.651	.177	YOK
	2-3 Saat (B)	160	18.58	1.88			
	4-5 Saat (C)	108	18.75	2.48			
	6 Saat + (D)	50	18.74	1.91			
Aktif-Yorumlayıcı	0-1 Saat (A)	32	16.81	4.19	.223	.880	YOK
	2-3 Saat (B)	160	17.14	2.93			
	4-5 Saat (C)	108	17.28	3.03			
	6 Saat + (D)	50	17.34	3.86			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	0-1 Saat (A)	32	13.53	2.66	.424	.736	YOK
	2-3 Saat (B)	160	13.18	2.57			
	4-5 Saat (C)	108	13.20	2.44			
	6 Saat + (D)	50	12.88	2.85			

**p<.01. *p<.05

Tablo 11 incelendiğinde yapılan ANOVA analizi sonucunda ailenin birlikte geçirdiği süreye göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F = 8.029$, $p < .01$). Ortalama değerler incelendiğinde birlikte geçirilen süre arttıkça problemli kullanım puanlarının azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Karşılaştırmalar sonucunda 0–1 saat birlikte geçirilen grubun 6 saat ve üzeri gruba göre anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir (A > D). Ayrıca 2–3 saatlik grubun 6 saat ve üzeri gruptan (B > D) ve 4–5 saatlik grubun da yine 6 saat ve üzeri gruptan (C > D) anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında da birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F = 5.093$, $p < .01$). Ortalama değerlere göre en düşük puan 0–1 saat grubunda olup ($\bar{X} = 156.53$), en yüksek puan 6 saat ve üzeri gruptadır ($\bar{X} = 176.60$). Karşılaştırmalarda 0–1 saat grubunun 2–3 saat (A < B), 4–5 saat (A < C) ve 6 saat üzeri gruplardan (A < D) anlamlı derecede daha düşük puan aldığı görülmektedir. Ayrıca 2–3 saatlik grubun 6 saat ve üzeri gruptan daha düşük puan aldığı belirlenmiştir (B < D).

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F = 5.178$, $p < .01$). Ortalama değerler, birlikte geçirilen süre arttıkça aktif-destekleyici aracılığın arttığını göstermektedir. Karşılaştırmalarda 0–1 saatlik grubun 2–3 saat (A < B), 4–5 saat (A < C) ve 6 saat ve üzeri gruplardan (A < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir. Ayrıca 2–3 saatlik grubun da 6 saat ve üzeri gruba göre daha düşük puan aldığı görülmektedir

(B < D), ve 4–5 saatlik grubun da 6 saat ve üzeri gruptan anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir (C < D).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F = 4.341$, $p < .01$). 0–1 saatlik grubun 2–3 saat (A < B), 4–5 saat (A < C) ve 6 saat ve üzeri (A < D) gruplardan anlamlı derecede daha düşük puan aldığı görülmektedir. Ayrıca 2–3 saatlik grubun 6 saat ve üzeri gruptan daha düşük puana sahip olduğu belirlenmiştir (B < D).

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F = 3.833$, $p < .05$). Analizler, 0–1 saatlik grubun 2–3 saat (A < B), 4–5 saat (A < C) ve 6 saat ve üzeri (A < D) gruplardan anlamlı derecede daha düşük puan aldığını göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F = 1.651$, $p > .05$). Ortalama değerlerin birbirine yakın olması, birlikte geçirilen sürenin bu alt boyutu anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında da birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($F = .223$, $p > .05$). Grupların ortalama puanlarının benzer olması, birlikte geçirilen sürenin bu alt boyutu etkilemediğini göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında da birlikte geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F = .424$, $p > .05$). Gruplardaki puanların birbirine yakın olması, bu alt boyutun birlikte geçirilen süreden etkilenmediğini göstermektedir.

4.3. Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveyn Medya Aracılık Rollerinin Çocukların Demografik Değişkenleri Açısından İncelenmesi

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın beşinci alt problemi olan *"36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri; çocukların cinsiyetine, yaş gruplarına, doğum sırasına, teknolojik alet sahiplik durumuna, teknolojik cihaz kullanım süresine, teknolojik cihaz kullanım şekline göre farklılaşmakta mıdır?"* sorusuna ve çalışmanın altıncı alt problemi olan *"Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin; çocukların cinsiyetine, yaş gruplarına, doğum sırasına, teknolojik alet sahiplik durumuna, teknolojik cihaz kullanım süresine, teknolojik cihaz kullanım şekline göre farklılaşmakta mıdır?"* sorusuna yanıt aramak üzere 36-72 aylık

çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rolleri çeşitli değişkenler açısından incelenerek elde edilen bulgular tablolar şeklinde sunulmuştur.

4.3.1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "çocukların cinsiyet değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan t-testi sonuçları tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12 Çocuğun Cinsiyetine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	*N*	$\bar{X}$	*S.s*	*Sd*	*T*	*P*
Problemli Teknoloji Kullanımı	Kız	176	57.96	16.84			
	Erkek	174	56.62	18.10	348	.717	.474
Ebeveyn Medya Aracılığı	Kız	176	169.39	22.87			
	Erkek	174	169.10	23.43	348	.119	.905
Aktif-Destekleyici	Kız	176	51.27	11.35			
	Erkek	174	51.70	11.15	348	-.361	.718
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Kız	176	46.00	7.49			
	Erkek	174	45.70	8.37	348	.352	.725
Aktif-Sınırlayıcı	Kız	176	13.87	3.48			
	Erkek	174	13.54	3.72	348	.853	.394
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Kız	176	18.57	2.15			
	Erkek	174	18.59	2.19	348	-.078	.938
Aktif-Yorumlayıcı	Kız	176	17.18	3.07			
	Erkek	174	17.18	3.38	348	.010	.992
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Kız	176	13.23	2.60			
	Erkek	174	13.12	2.55	348	.386	.700

Tablo 12 incelendiğinde yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda cinsiyete göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t(348) = .717$. $p > .05$). Ortalama değerlere bakıldığında kız öğrencilerin puanlarının ($\bar{X} = 57.96$) erkek öğrencilere göre ($\bar{X} = 56.62$) biraz daha yüksek olduğu görülse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = .119$. $p > .05$). Kız ve erkek öğrencilerin ortalama puanlarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t(348) = -.361$. $p > .05$). Erkek öğrencilerin puanlarının kızlara göre biraz daha yüksek olmasına rağmen bu fark anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t(348) = .352. p > .05). Ortalama puanların kız ve erkek öğrenciler arasında benzer olduğu görülmektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (t(348) = .853. p > .05). Grupların ortalama değerleri birbirine oldukça yakındır.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir (t(348) = -.078. p > .05). Ortalama puanlar cinsiyete göre değişmemektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t(348) = .010. p > .05). Kız ve erkek öğrencilerin ortalama puanlarının tamamen aynı düzeyde olduğu görülmektedir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (t(348) = .386. p > .05). Grupların ortalamaları birbirine yakın olup anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.3.2. Çocukların Yaş Grupları Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "çocukların yaş grupları değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis sonuçları tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları

Değişken	Çocuk Yaş	*N*	*Sıra Ort.*	χ^2	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	36-48 (A)	25	117.98	8.710*	.013	A-B
	49-60 (B)	91	180.55			A-C
	61-72 (C)	234	179.68			
Ebeveyn Medya Aracılığı	36-48 (A)	25	206.86	2.759	.252	YOK
	49-60 (B)	91	169.35			
	61-72 (C)	234	174.54			
Aktif-Destekleyici	36-48 (A)	25	201.02	1.834	.400	YOK
	49-60 (B)	91	170.43			
	61-72 (C)	234	174.75			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	36-48 (A)	25	194.98	2.159	.340	YOK
	49-60 (B)	91	183.66			
	61-72 (C)	234	170.24			
	36-48 (A)	25	216.58			

Aktif-Sınırlayıcı	49-60 (B)	91	155.32	2.077	.118	YOK
	61-72 (C)	234	178.96			
	36-48 (A)	25	213.36			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	49-60 (B)	91	173.16	4.258	.119	YOK
	61-72 (C)	234	172.37			
	36-48 (A)	25	154.12			
Aktif-Yorumlayıcı	49-60 (B)	91	166.29	2.794	.247	YOK
	61-72 (C)	234	181.37			
	36-48 (A)	25	150.76			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	49-60 (B)	91	184.95	2.423	.298	YOK
	61-72 (C)	234	174.47			

**p<.01. *p<.05

Tablo 13 incelendiğinde yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucunda çocukların yaş gruplarına göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 8.710$. $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en düşük puanın 36–48 ay grubunda (Sıra Ort. = 117.98) olduğu, en yüksek puanların ise 49–60 ay (Sıra Ort. = 180.55) ve 61–72 ay (Sıra Ort. = 179.68) gruplarında olduğu görülmektedir. Karşılaştırmalar sonucunda 36–48 ay grubunun 49-60 ay grubuna ve 61–72 ay grubuna göre anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir (A<B ve A < C).

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 2.759$. $p > .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2 = 1.834$. $p > .05$). Ortalama sıra değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 2.159$. $p > .05$). Çocukların yaşının bu alt boyutu anlamlı biçimde etkilemediği görülmektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 2.077$. $p > .05$). Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 4.258$. $p > .05$). Ortalama sıra ortalamalarının yakın olması, yaş grupları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 = 2.794. p > .05). Gruplar arasındaki farklar anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında da çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (χ^2 = 2.423. p > .05). Ortalama sıra ortalamaları birbirine yakın olup yaş değişkeninin bu alt boyutu anlamlı düzeyde etkilemediği anlaşılmaktadır.

4.3.3. Çocukların Doğum Sırası Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "çocukların doğum sırası değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis sonuçları tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14 Çocuğun Doğum Sırasına Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları

Değişken	Çocuğun Doğum Sırası	*N*	*Sıra Ort.*	χ^2	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	1 (A)	164	159.87	12.530**	.006	A-C
	2 (B)	113	176.39			B-C
	3 (C)	53	214.32			
	4+ (D)	20	195.75			
Ebeveyn Medya Aracılığı	1 (A)	164	190.63	11.986**	.007	A-D
	2 (B)	113	171.50			B-D
	3 (C)	53	159.51			
	4+ (D)	20	116.43			
Aktif-Destekleyici	1 (A)	164	192.78	13.685**	.003	A-C
	2 (B)	113	169.93			A-D
	3 (C)	53	155.70			B-D
	4+ (D)	20	117.75			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	1 (A)	164	188.83	7.448	.059	YOK
	2 (B)	113	171.89			
	3 (C)	53	154.39			
	4+ (D)	20	142.53			
Aktif-Sınırlayıcı	1 (A)	164	172.93	1.110	.775	YOK
	2 (B)	113	179.45			
	3 (C)	53	181.75			
	4+ (D)	20	157.68			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	1 (A)	164	184.81	10.538*	.015	A-D
	2 (B)	113	176.64			B-D
	3 (C)	53	167.84			C-D
	4+ (D)	20	113.00			
Aktif-Yorumlayıcı	1 (A)	164	182.27	6.908	.075	YOK
	2 (B)	113	176.78			

	3 (C)	53	172.34			
	4+ (D)	20	121.18			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	1 (A)	164	174.62	.753	.861	YOK
	2 (B)	113	171.31			
	3 (C)	53	183.57			
	4+ (D)	20	185.00			

**p<.01. *p<.05

Tablo 14 incelendiğinde yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucunda çocukların doğum sırasına göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (χ^2 = 12.530. p < .01). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın üçüncü sırada doğan çocuklarda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 214.32). Yapılan karşılaştırmalarda birinci çocukların üçüncü çocuklara göre anlamlı derecede daha düşük puan aldığı belirlenmiştir (A < C). Ayrıca ikinci çocukların da üçüncü çocuklardan daha düşük puan aldığı görülmektedir (B < C).

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 11.986. p < .01). Sıra ortalamaları incelendiğinde en düşük puanın dört ve üzeri çocuklarda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 116.43). Karşılaştırmalar sonucunda birinci çocukların dört ve üzeri çocuklara göre daha yüksek puan aldığı (A > D) ve ikinci çocukların da dört ve üzeri çocuklara göre daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir (B > D).

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (χ^2 = 13.685. p < .01). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek değerin birinci çocuklarda (Sıra Ort. = 192.78). en düşük değerin ise dört ve üzeri çocuklarda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 117.75). Karşılaştırmalar sonucunda birinci çocukların üçüncü çocuklardan (A > C) ve birinci çocukların dört ve üzeri çocuklardan (A > D) anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Ayrıca ikinci çocukların da dört ve üzeri çocuklara göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür (B > D).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (χ^2 = 7.448. p > .05). Sıra ortalamalarının birbirine yakın olması nedeniyle gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (χ^2 = 1.110. p > .05). Gruplar arasındaki puanların birbirine

yakın olması, doğum sırasının bu alt boyut üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığını göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 10.538$. $p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde dört ve üzeri çocukların en düşük değere sahip olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 113.00). Yapılan karşılaştırmalar sonucunda birinci çocukların dört ve üzeri çocuklara göre daha yüksek puan aldığı (A > D), ikinci çocukların dört ve üzeri çocuklara göre daha yüksek puan aldığı (B > D) ve üçüncü çocukların da dört ve üzeri çocuklara göre anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir (C > D).

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 6.908$. $p > .05$). Ortalama sıra değerlerinin birbirine yakın olması, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında da çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2 = .753$. $p > .05$). Ortalama puanlar birbirine yakın olup doğum sırasının bu alt boyut üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

4.3.4. Çocukların Teknolojik Aletlere Sahiplik Durumları Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "çocukların teknolojik aletlere sahiplik durumları değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan t-testi sonuçları tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15 Çocuğun Teknolojik Alete Sahiplik Durumuna Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları

Değişken	Teknolojik Alete Sahipliği	*N*	$\bar{X}$	*S.s*	*Sd*	*T*	*P*
Problemli Teknoloji Kullanımı	Evet	145	55.79	18.01			
	Hayır	205	58.36	17.03	348	-1.359	.175
Ebeveyn Medya Aracılığı	Evet	145	171.79	22.06			
	Hayır	205	167.45	23.73	348	1.734	.084
Aktif-Destekleyici	Evet	145	52.84	10.55			
	Hayır	205	50.53	11.63	348	1.900	.058
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Evet	145	45.98	8.00			
	Hayır	205	45.75	7.90	348	.267	.790

Aktif-Sınırlayıcı	Evet	145	14.16	3.79			
	Hayır	205	13.39	3.44	348	1.957	.051
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Evet	145	18.53	1.95			
	Hayır	205	18.62	2.31	348	-.416	.677
Aktif-Yorumlayıcı	Evet	145	17.65	3.05			
	Hayır	205	16.85	3.31	348	2.300*	.022
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Evet	145	13.28	2.51			
	Hayır	205	13.10	2.63	348	.626	.532

**p<.01. *p<.05

Tablo 15 incelendiğinde yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda teknolojik alete sahip olma durumuna göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (t(348) = -1.359. p > .05). Ortalama değerlere bakıldığında teknolojik aleti olmayan çocukların puanlarının ($\bar{X}$ = 58.36) alete sahip olanlara göre ($\bar{X}$ = 55.79) biraz daha yüksek olduğu görülse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında teknolojik alete sahipliğe göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t(348) = 1.734. p > .05). Alete sahip olan ve olmayan çocukların puanları birbirine yakın düzeydedir.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında da teknolojik alete sahipliğe göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (t(348) = 1.900. p > .05). Alete sahip olan çocukların puanları biraz daha yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında teknolojik alet sahipliğine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t(348) = .267. p > .05). Ortalama puanların yakın olması, alet sahipliğinin bu alt boyutu etkilemediğini göstermektedir.

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında teknolojik alete sahiplik açısından anlamlı bir farklılık olmadığını görülmektedir (t(348) = 1.957. p > .05). Alete sahip olan çocukların puanları daha yüksek olmasına rağmen bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında da teknolojik alet sahipliğine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (t(348) = -.416. p > .05). Grupların ortalama puanları birbirine oldukça yakındır.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında teknolojik alet sahipliğine göre anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir (t(348) = 2.300. p < .05). Alete sahip olan çocukların puanlarının ($\bar{X}$ = 17.65) alet sahibi olmayan çocuklara göre ($\bar{X}$ = 16.85) anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında teknolojik alet sahipliğine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (t(348) = .626. p > .05). Ortalama değerlerin yakın olması, alet sahipliğinin bu alt boyutu anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermektedir.

4.3.5. Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanım Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "çocukların teknolojik cihaz kullanım süresi değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan Kruskal-Wallis sonuçları tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16 Çocuğun Teknolojik Cihaz Kullanım Süresine Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının Kruskal-Wallis Sonuçları

Değişken	Teknolojik Cihaz Kullanım	*N*	*Sıra Ort.*	χ^2	*P*	Anlamlı Fark
Problemli Teknoloji Kullanımı	1 Saat - (A)	140	135.38	42.256**	.000	A-B, B-D
	2-3 Saat (B)	184	197.89			A-C, C-D
	4-5 Saat (C)	21	216.95			A-D
	6 Saat + (D)	5	301.00			
Ebeveyn Medya Aracılığı	1 Saat - (A)	140	195.85	11.339*	.010	A-B
	2-3 Saat (B)	184	165.11			
	4-5 Saat (C)	21	145.74			
	6 Saat + (D)	5	112.90			
Aktif-Destekleyici	1 Saat - (A)	140	187.08	4.803	.187	YOK
	2-3 Saat (B)	184	170.20			
	4-5 Saat (C)	21	159.86			
	6 Saat + (D)	5	112.20			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	1 Saat - (A)	140	210.84	33.054**	.000	A-C
	2-3 Saat (B)	184	157.42			A-B
	4-5 Saat (C)	21	116.38			A-D
	6 Saat + (D)	5	99.60			B-C
Aktif-Sınırlayıcı	1 Saat - (A)	140	179.86	1.959	.581	YOK
	2-3 Saat (B)	184	175.14			
	4-5 Saat (C)	21	161.79			
	6 Saat + (D)	5	124.00			
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	1 Saat - (A)	140	189.22	6.360	.095	YOK
	2-3 Saat (B)	184	167.72			
	4-5 Saat (C)	21	146.64			
	6 Saat + (D)	5	198.80			
Aktif-Yorumlayıcı	1 Saat - (A)	140	174.20	3.199	.362	YOK
	2-3 Saat (B)	184	171.82			
	4-5 Saat (C)	21	209.07			
	6 Saat + (D)	5	206.30			
Kısıtlayıcı-Engelleyici	1 Saat - (A)	140	172.52	4.382	.223	YOK
	2-3 Saat (B)	184	173.13			

	4-5 Saat (C)	21	197.55
	6 Saat + (D)	5	253.40

**p<.01. *p<.05

Tablo 16 incelendiğinde yapılan Kruskal-Wallis analizi sonucunda çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerine göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 42.256$, $p < .001$). Sıra ortalamaları incelendiğinde kullanım süresi arttıkça problemli teknoloji kullanım puanlarının da yükseldiği görülmektedir. En düşük puanın 1 saat ve altı kullanım grubunda (Sıra Ort. = 135.38), en yüksek puanın ise 6 saat ve üzeri kullanım grubunda olduğu belirlenmiştir (Sıra Ort. = 301.00). Yapılan karşılaştırmalarda 1 saat ve altı grubunun 2–3 saat (A < B), 4–5 saat (A < C) ve 6 saat ve üzeri gruplarından (A < D) anlamlı derecede düşük puan aldığı belirlenmiştir. Aynı şekilde 2–3 saat grubunun da 6 saat ve üzeri gruba göre daha düşük puan aldığı görülmektedir (B < D). Ayrıca 4–5 saat grubunun da 6 saat ve üzeri gruba göre düşük puana sahip olduğu belirlenmiştir (C < D).

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında çocukların kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2 = 11.339$, $p < .05$). Sıra ortalamalarına göre en yüksek puanın 1 saat ve altı kullanım grubunda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 195.85). Karşılaştırmalar sonucunda 1 saat ve altı grubunun 2–3 saatlik gruba göre anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir (A > B). Diğer gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında teknolojik cihaz kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($\chi^2 = 4.803$, $p > .05$). Ortalama sıra değerlerinin yakın olması, kullanım süresinin bu alt boyutu anlamlı düzeyde etkilemediğini göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında çocukların kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2 = 33.054$, $p < .001$). Sıra ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın 1 saat ve altı kullanım grubunda olduğu görülmektedir (Sıra Ort. = 210.84). Yapılan karşılaştırmalarda 1 saat ve altı grubunun 2–3 saat (A > B), 4–5 saat (A > C) ve 6 saat ve üzeri gruplardan (A > D) anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Ayrıca 2–3 saat grubunun da 4–5 saat grubundan daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir (B > C).

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında çocukların kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (χ^2 = 1.959, p > .05). Grupların ortalama sıra değerlerinin birbirine yakın olması, kullanım süresinin bu alt boyutu anlamlı olarak etkilemediğini göstermektedir.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (χ^2 = 6.360, p > .05). Sıra ortalamalarının yakın olması, kullanım süresine bağlı anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında da teknolojik cihaz kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (χ^2 = 3.199, p > .05). Gruplar arasındaki farklılıklar anlamlı değildir.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında çocukların kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (χ^2 = 4.382, p > .05). Ortalama sıra değerleri birbirine yakın olup kullanım süresinin bu alt boyutu anlamlı şekilde etkilemediği anlaşılmaktadır.

4.3.6. Çocukların Teknolojik Cihaz Kullanım Şekli Değişkenine İlişkin Bulgular

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin "çocukların teknolojik cihaz kullanım şekli değişkenleri" arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan t-testi sonuçları tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17 Çocuğun Teknolojik Cihazı Kullanım Şekline Göre Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Medya Aracılığı Puanlarının T-Testi Sonuçları

Değişken	**Teknolojik Cihaz Kullanım Şekli**	***N***	***X̄***	***S.s***	***sd***	***T***	***P***
Problemli Teknoloji Kullanımı	Tek Başına	201	60.67	18.06			
	Ebeveynle	149	52.74	15.56	348	4.303**	.000
Ebeveyn Medya Aracılığı	Tek Başına	201	164.90	23.66			
	Ebeveynle	149	175.11	21.06	348	-4.179**	.000
Aktif-Destekleyici	Tek Başına	201	49.56	11.39			
	Ebeveynle	149	54.08	10.52	348	-3.784**	.000
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Tek Başına	201	44.02	8.57			
	Ebeveynle	149	48.30	6.21	348	-5.169**	.000
Aktif-Sınırlayıcı	Tek Başına	201	13.52	3.52			
	Ebeveynle	149	13.95	3.71	348	1.110	.272
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Tek Başına	201	18.26	2.44			
	Ebeveynle	149	19.02	1.65	348	-3.244**	.001
Aktif-Yorumlayıcı	Tek Başına	201	17.02	3.32			

	Ebeveynle	149	17.39	3.09	348	-1.048	.290
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Tek Başına	201	13.44	2.52			
	Ebeveynle	149	12.82	2.61	348	.2.225*	.027

**p<.01. *p<.05

Tablo 17 incelendiğinde yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda teknolojik cihazın kullanım şekline göre Problemli Teknoloji Kullanımı puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t(348) = 4.303$, $p < .001$). Ortalama değerlere göre teknolojik aleti tek başına kullanan çocukların puanları ($\bar{X} = 60.67$), ebeveynle birlikte kullanan çocuklara göre ($\bar{X} = 52.74$) anlamlı derecede daha yüksektir.

Ebeveyn Medya Aracılığı puanlarında da kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(348) = -4.179$, $p < .001$). Ortalama değerler incelendiğinde ebeveynle birlikte kullanımın daha yüksek medya aracılığı ile ilişkili olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 175.11$). Tek başına kullanım ise daha düşük puanlarla ilişkilidir ($\bar{X} = 164.90$).

Aktif-Destekleyici Aracılık puanlarında kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t(348) = -3.784$, $p < .001$). Ebeveynle birlikte kullanımın aktif-destekleyici aracılık düzeyini anlamlı şekilde artırdığı görülmektedir ($\bar{X} = 54.08$). Tek başına kullanımda puanlar daha düşüktür ($\bar{X} = 49.56$).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık puanlarında da kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(348) = -5.169$, $p < .001$). Ortalama değerlere göre ebeveynle birlikte kullanım, bu alt boyutta daha yüksek puanlarla ilişkilidir ($\bar{X} = 48.30$). Tek başına kullanım ise daha düşük puanlara sahiptir ($\bar{X} = 44.02$).

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t(348) = 1.110$, $p > .05$). Grupların ortalamaları birbirine yakın olup, kullanım şeklinin bu boyutu anlamlı olarak etkilemediği anlaşılmaktadır.

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık puanlarında ise kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t(348) = -3.244$, $p < .01$). Ebeveynle birlikte kullanan çocukların puanlarının ($\bar{X} = 19.02$), tek başına kullanan çocuklara göre ($\bar{X} = 18.26$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık puanlarında kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t(348) = -1.048$, $p > .05$). Ortalama puanlar birbirine yakın olup, kullanım şeklinin bu alt boyutu etkilemediği anlaşılmaktadır.

Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık puanlarında ise kullanım şekline göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($t(348) = 2.225$, $p < .05$). Ortalama değerlere göre tek başına

kullanan çocukların puanlarının ($\bar{X}$ = 13.44), ebeveynle kullanan çocuklara göre ($\bar{X}$ = 12.82) anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.4. 36-72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveynlerin Medya Aracılık Rolleri Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın yedinci alt problemi olan *"36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin medya aracılık rolleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?"* sorusunu yanıtlamak üzere Pearson Korelasyon Tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18 Değişkenler Arası Korelasyon Sonuçları

Değişkenler	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Problemli Teknoloji Kullanımı (1)	1	-.21**	-.16**	-.32**	-.07	-.13**	.05	.05
Ebeveyn Medya Aracılığı (2)		1	.90**	.81**	.61**	.51**	.67**	.09
Aktif-Destekleyici (3)			1	.60**	.51**	.35**	.59**	-.03
Kısıtlayıcı-Destekleyici (4)				1	.41**	.41**	.39**	-.04
Aktif-Sınırlayıcı (5)					1	.20**	.27**	-.04
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı (6)						1	.39**	.08
Aktif-Yorumlayıcı (7)							1	.10
Kısıtlayıcı-Engelleyici (8)								1

**p<.01. *p<.05

Tablo 18 incelendiğinde Problemli Teknoloji Kullanımı ile Ebeveyn Medya Aracılığı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (r = -.21. p < .01). Bu bulgu, ebeveynlerin medya aracılığı düzeyi arttıkça çocuklarda problemli teknoloji kullanımının azaldığını göstermektedir. Problemli Teknoloji Kullanımı. Aktif-Destekleyici Aracılık (r = -.16. p < .01) ve Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık (r = -.32. p < .01) ile de negatif ve anlamlı şekilde ilişkilidir. Ayrıca Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık ile zayıf düzeyde negatif bir ilişki bulunmaktadır (r = -.13. p < .01). Problemli Teknoloji Kullanımı ile Aktif-Sınırlayıcı (r = -.07. p > .05). Aktif-Yorumlayıcı (r = .05. p > .05) ve Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık (r = .05. p > .05) arasındaki ilişkiler ise anlamsızdır.

Ebeveyn Medya Aracılığı değişkeni tüm alt boyutlarla pozitif ve anlamlı ilişkiler göstermektedir. Aktif-Destekleyici Aracılık ile yüksek düzeyde pozitif ilişki vardır ($r = .90$. $p < .01$). Benzer şekilde Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık ($r = .81$. $p < .01$). Aktif-Sınırlayıcı Aracılık ($r = .61$. $p < .01$). Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık ($r = .51$. $p < .01$) ve Aktif-Yorumlayıcı Aracılık ($r = .67$. $p < .01$) ile de pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık ile ilişki ise pozitif olmakla birlikte anlamsızdır ($r = .09$. $p > .05$).

Aktif-Destekleyici Aracılık, Ebeveyn Medya Aracılığının diğer alt boyutlarıyla anlamlı ve pozitif yönde ilişkilidir. Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık ile pozitif ilişki ($r = .60$. $p < .01$). Aktif-Sınırlayıcı Aracılık ile pozitif ilişki ($r = .51$. $p < .01$) ve Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık ile pozitif ilişki ($r = .35$. $p < .01$) bulunmaktadır. Aktif-Yorumlayıcı Aracılık ile yüksek düzeyde pozitif bir ilişki görülmektedir ($r = .59$. $p < .01$). Buna karşılık Aktif-Destekleyici Aracılık ile Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r = -.03$. $p > .05$).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık ile Aktif-Sınırlayıcı Aracılık arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .41$. $p < .01$). Aynı şekilde Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık ile ($r = .41$. $p < .01$) ve Aktif-Yorumlayıcı Aracılık ile ($r = .39$. $p < .01$) da pozitif ilişkiler vardır. Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık ile Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık arasındaki ilişki anlamsızdır ($r = -.04$. $p > .05$).

Aktif-Sınırlayıcı Aracılık. Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık ile pozitif ilişkilidir ($r = .20$. $p < .01$). Ayrıca Aktif-Yorumlayıcı Aracılık ile de pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = .27$. $p < .01$). Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık ile ilişki anlamsızdır ($r = -.04$. $p > .05$).

Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık ile Aktif-Yorumlayıcı Aracılık arasında pozitif ilişki bulunmaktadır ($r = .39$. $p < .01$). Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık ile ilişki ise anlamlı değildir ($r = .08$. $p > .05$).

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık ile Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık arasında pozitif fakat anlamsız bir ilişki görülmektedir ($r = .10$. $p > .05$).

4.5. Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerinin 36-72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin Regresyon Analizi

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın sekizinci alt problemi olan *"Ebeveynlerin medya aracılık rolleri, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?"* sorusunu yanıtlamak üzere çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19 Ebeveyn Medya Aracılığı Alt Boyutlarının Çocukların Problemli Teknoloji Kullanımını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	***R***	***R²***	***F***	***B***	***SE***	***β***	***T***	**P**
Sabit	.367	.134	8.875**	82.464	8.979	-	9.185**	.000
Aktif-Destekleyici				-.149	.119	-.096	-1.255	.210
Kısıtlayıcı-Destekleyici				-.779	.146	-.354	-5.347	.000
Aktif-Sınırlayıcı				.410	.288	.085	1.427	.155
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı				-.456	.463	-.057	-.984	.326
Aktif-Yorumlayıcı				1.078	.351	.199	3.068	.002
Kısıtlayıcı-Engelleyici				.196	.346	.029	.566	.572
Sd=6/343 Durbin Watson=2.085								

**p<.01

Tablo 19 incelendiğinde ebeveyn medya aracılığı alt boyutlarının problemli teknoloji kullanımını yordamasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizinin anlamlı olduğu görülmektedir ($R = .367$. $R^2 = .134$. $F(6. 343) = 8.875$. $p < .01$). Model, problemli teknoloji kullanımı puanlarının yaklaşık %13,4'ünü açıklamaktadır. Durbin-Watson değerinin 2.085 olması, modelde otokorelasyon sorunu bulunmadığını göstermektedir.

Aktif-Destekleyici Aracılık değişkeninin problemli teknoloji kullanımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmektedir ($\beta = -.096$. $t = -1.255$. $p = .210$). Benzer şekilde Aktif-Sınırlayıcı Aracılık değişkeninin de problemli teknoloji kullanımı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($\beta = .085$. $t = 1.427$. $p = .155$). Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı Aracılık da anlamlı bir yordayıcı değildir ($\beta = -.057$. $t = -.984$. $p = .326$). Kısıtlayıcı-Engelleyici Aracılık değişkeni de problemli teknoloji kullanımı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir ($\beta = .029$. $t = .566$. $p = .572$).

Kısıtlayıcı-Destekleyici Aracılık değişkeninin problemli teknoloji kullanımını anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($\beta = -.354$. $t = -5.347$. $p = .000$). Bu bulgu,

destekleyici açıklamalarla birlikte yapılan sınır koyma davranışlarının problemli teknoloji kullanımını azalttığını göstermektedir.

Aktif-Yorumlayıcı Aracılık değişkeni ise problemli teknoloji kullanımını pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordamaktadır ($\beta = .199$. $t = 3.068$. $p = .002$). Bu sonuç, yorumlayıcı aracılığın çocukların teknoloji kullanım miktarı ya da çeşidini artırabileceğine işaret etmektedir.

5. SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde, verilerden elde edilen sonuçlar, sonuçlara dair tartışma ve önerileri içermektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rolleri incelenmiştir. Ayrıca; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin ebeveynin yaşına, öğrenim durumuna, günlük çalışma süresine, evin aylık gelirine, aile yapısına, çocuk sayısına, günlük teknolojik cihaz kullanım süresine ve ailenin gün içinde birlikte vakit geçirdiği süreye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Bunlara ek olarak; çocukların cinsiyetine, yaş gruplarına, doğum sırasına, teknolojik alet sahiplik durumuna, teknolojik cihaz kullanım süresi ve şekli ile temel değişkenlerine göre arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseninde betimsel olarak tasarlanan bu çalışma; İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığına (MEB'e) bağlı okul öncesi eğitim veren 11 kurumda öğrenim gören çocukların ebeveynlerinden oluşan 350 katılımcı ile yürütülmüştür.

Çalışmaya katılım gösteren ebeveynlerin %86,6'sı kadın, %13,4'ü erkektir. Ebeveynlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; %59,1'inin 31-40 yaş, %30,9'unun 20-30 yaş, %10,0'ının 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların öğrenim durumları; ilköğretim ve altı (%31,4), lise (%28,0), lisans (%22,0) ve yüksek lisans ve üstü (%4,6) şeklinde dağılım göstermektedir. Çalışma sürelerine bakıldığında; ebeveynlerin %64,0'ı çalışmamakta, %24,6'sı tam zamanlı, %7,7'si yarı zamanlı ve %3,7'si evden çalışmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri incelendiğinde; %36,0'ının 22.105 TL-45.000 TL, %28,3'ünün 45.100 TL-65.000 TL, %21,1'inin 65.100 TL ve üstü, %14,6'sının ise 22.104 TL ve altı gelire sahip olduğu saptanmıştır. Aile yapısı açısından ebeveynlerin %78,9'u çekirdek, %21,1'i ise geniş aile yapısına sahiptir. Çocuk sayısına göre dağılımda; %49,7 ile 2 çocuklu aileler ilk

sırada yer alırken, bunu üç çocuklu (%22,3), tek çocuklu (%21,1) ve dört veya daha fazla çocuklu (%6,9) aileler takip etmektedir. Ebeveynlerin gün içinde en sık kullandığı teknolojik cihaz %78,9 ile akıllı telefon iken; bu cihazları televizyon (%15,7), oyun konsolu (%3,7), tablet (%0,6), bilgisayar (%0,6) ve hiçbiri (%0,6) takip etmiştir. Ebeveynlerin %54,0'ı 2-3 saat, %21,4'ü 4-5 saat, %15,7'si 0-1 saat ve %8,9'u 6 saat ve üzeri süreyle teknoloji kullanmaktadır. Ailenin birlikte geçirdiği süreler ise 2-3 saat (%45,7), 4-5 saat (%30,9), 6 saat ve üzeri (%14,3) ve 0-1 saat (%9,1) olarak belirlenmiştir.

Çalışmaya katılım sağlayan çocukların %50,3'ü kız, %49,7'si erkektir. Çocukların %66,9'u 61-72 ay, %26,0'ı 49-60 ay ve %7,1'i 36-48 ay yaş grubundadır. Doğum sırasına göre çocukların %46,9'u birinci, %32,3'ü ikinci, %15,1'i üçüncü ve %5,7'si dördüncü çocuktur. Çocukların %41,4'ünün kendine ait bir teknolojik aleti bulunurken %58,6'sının ise kendine ait bir cihazı yoktur. En sık kullanılan teknolojik aletlerin dağılımında; televizyon (%48,0), akıllı telefon (%29,7), tablet (%18,3), hiçbiri (%2,6), bilgisayar (%1,1) ve oyun konsolu (%0,3) olarak öne çıkmaktadır. Günlük teknolojik cihaz kullanım süreleri incelendiğinde; çocukların %52,6'sının 2-3 saat, %40,0'ının 1 saat ve altı, %6,0'ının 4-5 saat ve %1,4'ünün 6 saat ve üzeri süreyle teknolojik cihaz kullandığı bulunmuştur. Son olarak çocukların %57,4'ünün teknolojik cihazları tek başına, %42,6'sının ise ebeveyniyle birlikte kullandığı tespit edilmiştir.

Araştırma verileri; Konca vd. (2022) tarafından geliştirilen 'Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanım Ölçeği', Şen vd. (2020) tarafından geliştirilen 'Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği (EÇEMAÖ)' ve araştırmacı tarafından hazırlanan 'Demografik Genel Bilgi Formu' kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde; betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal-Wallis H-testi, korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerine ilişkin sonuçlar

Araştırma kapsamındaki çocuklardan elde edilen veriler incelendiğinde; problemli teknoloji kullanım puanlarının 26 ve 124 arasında değiştiği, aritmetik ortalamanın ise 57,30 olduğu görülmüştür. Bu değer, katılımcı çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyinin "düşük-orta" aralığında yer aldığına işaret etmektedir. Standart sapmanın (SS=17,47) yüksekliği, çocuklar arasındaki teknoloji kullanımı odaklı

davranışların bireysel farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Veri setine ilişkin çarpıklık (.541) ve basıklık (.126) değerleri, dağılımın normal dağılım varsayımını karşıladığını ve parametrik analizlerin uygulanması için uygun olduğunu doğrulamaktadır.

Araştırmanın 36-72 aylık çocuklardaki "düşük-orta" düzeydeki problemli teknoloji kullanım bulgusu, literatürdeki benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Okul öncesi dönem çocuklarıyla yürütülen araştırmalarda da çocukların problemli medya/teknoloji kullanım düzeylerinin genel ortalamanın altında olduğu rapor edilmiştir (Arslan, 2023; Göle vd., 2025; Polat, 2025). Polat (2025) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının ekran süreleri ile problemli medya kullanım düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Benzer şekilde, 0-18 yaş grubunu kapsayan veriler, ekran sürelerinin yaşla birlikte artış gösterdiğini; en düşük sürenin 0-5 yaş grubuna ait olduğunu, en yüksek sürenin ise 11-18 yaş grubunda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır (Kırlıoğlu vd., 2023).

Literatürdeki sistematik derleme ve meta-analiz çalışmaları, 12 yaş ve daha küçük çocukların uzun süreli ekran maruziyetinin; saldırganlık ve dikkatsizlik gibi dışsallaştırma, anksiyete ve depresyon gibi içselleştirme problemleriyle zayıf fakat anlamlı düzeyde ilişkili olduğunun vurgulayarak mevcut bulgularımızı desteklemektedir (Eirich vd., 2022). Davranışsal bağımlılıkların erken yaşlarda başlaması, sorunun kronikleşme riskini önemli ölçüde arttırabilmektedir (Block, 2008). Problemli teknoloji kullanımı, uzun süreler teknolojik araçlarla vakit geçirmenin yanı sıra bireylerin teknolojiyi kullanımlarında kontrolsüz ve bağımlılık belirtileri gösteren davranışların eşlik etmesiyle psikososyal olarak olumsuzluklara zemin hazırlamaktadır (Griffiths, 2005; Kardefelt-Winther, 2014). Sonuç olarak; 36-72 aylık çocuklarda saptanan düşük-orta düzeydeki risk, erken çocukluk döneminde bağımlılık eğiliminin henüz başlangıç aşamasında olduğunu, ancak önleyici müdahaleler yapılmadığı takdirde bu durumun ilerleyen yaşlarda kronik bir bağımlılığa dönüşebilmesi öngörülmektedir.

Ebeveynlerin medya aracılıkları ile alt boyut düzeylerine ilişkin sonuçlar

Bu araştırmada ebeveynlerin medya aracılık davranışlarına ilişkin puanları incelendiğinde; toplam medya aracılık uygulamalarının yüksek düzeyde olduğu, alt boyutlarda ise ebeveynlerin farklı stratejiler tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Özellikle

ilk sırada tercih edilen aktif-destekleyici aracılık (*M=51,48*) ve ikinci sırada yer alan kısıtlayıcı-destekleyici aracılık (*M=45,85*) rolleri; ebeveynlerin, çocukların dijital medya kullanımlarında katı sınırlandırmalar yerine açıklama, eşlik etme ve rehberlik etme gibi etkileşim temelli destekleyici yaklaşımlar sergilediklerini düşündürmektedir.

Elde edilen mevcut çalışma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Çalhan (2023) tarafından yapılan çalışmada da okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerinin en fazla uyguladığı medya aracılık rollerin sırasıyla aktif-destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici aracılık rolü olduğu belirtilmiştir. Shin ve Li (2017) ise ilkokul çağındaki çocukların ebeveynlerinin aktif arabuluculuk rolünü daha fazla benimseme gerekçesini; ebeveynlerin, kendi müdahalelerinin çocukların medya kullanımları üzerinde olumlu sonuçlar yaratacağına dair güçlü inançlarıyla açıklamıştır. Benzer şekilde, lisans düzeyindeki öğrencilerle yapılan bir çalışmada, aktif-destekleyici aracılığın temel bir kesişim noktası olduğu saptanmıştır. Söz konusu çalışmada, ebeveynlerin izlenen içerikleri açıklamaları ve tartışmaları gerektiğine yönelik vurguları, aktif tartışmanın birincil medya aracılık rolü olmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Radanielina-Hita, 2015). Mevcut araştırma sonuçları; aktif-destekleyici aracılık rolünün 36-72 aylık çocuklar için de ebeveynler tarafından en çok tercih edilen stratejik uygulama olduğunu doğrulamaktadır.

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerinin ebeveynlerin çeşitli demografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar

Ebeveynlerin yaş değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveyn yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Mevcut araştırma bulgusu, ebeveyn yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının problemli teknoloji kullanım düzeylerinin farklılaşmadığını belirten literatürdeki çalışmalarla (Kurban, 2023) paralellik göstermektedir. Öte yandan, mevcut bulgularla zıtlık içeren araştırmalar da mevcuttur; Özgörü vd. (2024) tarafından yapılan araştırmaya göre çocukların problemli medya kullanımının ebeveyn yaşına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Mevcut araştırmada elde edilen bu sonuç, Bandura'nın (1986) bireylerin davranışlarında asıl yordayıcının gözlem, model alma ve çevresel etmenlerin olduğuna dair görüşünü destekler niteliktedir. Buradan hareketle; çocukların teknoloji kullanım

düzeylerinde ana belirleyicinin ebeveynlerin yaşından ziyade, sergiledikleri ebeveynlik davranışları ve sundukları modeller olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. Literatürdeki çelişkili bulgular, çocuklarda problemli teknoloji kullanım düzeylerinin belirlenmesinde ebeveyn yaşının tek başına yeterli bir değişken olmadığını, sürecin daha karmaşık ebeveynlik pratikleriyle ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Ebeveynlerin öğrenim durumu değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveyn öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Sıra ortalamalarına bakıldığında; problemli teknoloji kullanımına ilişkin en yüksek puanların yüksek lisans ve üzeri mezuniyete sahip ebeveynlerin çocuklarında, en düşük puanların ise lisans mezunu ebeveynlerin çocuklarında toplandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ilköğretim mezunu ebeveynlerin çocuklarının da yüksek lisans ve üzeri grubuna kıyasla daha düşük puanlar aldıkları görülmektedir. Veriler, beklentinin aksine ebeveynlerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe çocuklardaki problemli teknoloji kullanım düzeyinin azalmadığını, aksine artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum ebeveyn öğrenim düzeyinin çocuklarda problemli teknoloji kullanımını doğrusal biçimde azaltmadığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Mevcut araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, ebeveynlerin öğrenim düzeyine göre çocukların dijital bağımlılık/problemli teknoloji kullanım puanlarının farklılaştığı; özellikle yüksek öğrenim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarında daha yüksek puanların rapor edildiği görülmektedir. (Çavuş vd., 2016; Eyimaya vd., 2021; Gökçearslan ve Durakoğlu, 2014; Göldağ, 2018). Bu çalışmaların mevcut araştırmadan farkı, örneklem gruplarının ilkokul, lise, üniversite ve ortaokul öğrencilerinden oluşmasıdır. Örneklem yaş gruplarındaki bu çeşitlilik, sonuçlardaki benzerlik açısından bir engel teşkil etmemektedir. Öte yandan, mevcut araştırma bulgularıyla zıtlık oluşturan çalışmalar da bulunmaktadır; Kurban (2023) tarafından okul öncesi dönemde yapılan çalışmada, ebeveyn öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuklarda problemli teknoloji kullanım düzeylerinin azaldığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda söz konusu çalışmada, bu ilişkinin istatistiksel olarak düşük bir orana sahip olduğu belirtilmiştir.

Ebeveynlerin çalışma süresi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin çalışma süresi

arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Literatürde çocukların problemli teknoloji kullanımlarını ebeveynlerin çalışma durumuna göre inceleyen kısıtlı sayıda araştırmaya rastlanmış olup; Kurban (2023) tarafından yapılan çalışma, ebeveynlerin çalışma durumu ile çocukların problemli teknoloji kullanım puanlarının anlamlı bir farklılık oluşturmadığı yönündeki bu bulgusuyla mevcut araştırmayla paralellik göstermektedir.

Ebeveynlerin gelir düzeyi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveyn gelir düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Mevcut araştırma bulguları, literatürde ebeveynlerin gelir düzeyi ile çocukların problemli medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılaşma saptanmayan çalışmalarla (Ersoy Kır, 2024; Kulu, 2023; Polat, 2025) uyum içindedir. Mevcut araştırmayı destekler nitelikte; üç yaşın altı çocukların ekran kullanım süreleri ile hane gelir düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların %60'ından azında anlamlı bir ilişki saptandığı ifade edilmektedir (Duch vd., 2013). Benzer şekilde; ortaokul öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri (Durak ve Seferoğlu, 2018) ve lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri (Yüksel vd., 2020) ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığına dair veriler mevcuttur. Bu sonuç, teknolojik araçların günümüzde her sosyo-ekonomik düzeyde yüksek oranda erişilebilir hale gelmesi ve hane gelirinden bağımsız bir ev içi standart oluşturmasıyla açıklanabilir.

Aile yapısı değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile aile yapısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Mevcut verilerle uyumlu olarak; literatürde aile yapısı ve problemli medya kullanımı arasında istatistiksel bir fark saptanmayan çalışmalar mevcuttur (Çom Aybal, 2021; Yıldırım, 2025). Ebeveyn-çocuk etkileşimi, ebeveynin medya kullanım sürecini yönetim şekli ve aile içi duygusal iklimin, çocukların ekran kullanım süreçlerinde son derece kritik unsurlar olduğu belirtilmektedir (Radesky ve Christakis, 2016). Buradan hareketle; çocukların problemli teknoloji kullanımlarında aile yapısının fiziksel formundan ziyade, ailenin teknoloji kullanım sürecini yönetme biçiminin daha belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. 2025 yılında "Hane halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması" TÜİK verilerine göre, internet kullanım oranının %90,9 gibi oldukça yüksek bir seviyede olması, teknolojinin aile yapısı fark etmeksizin her haneye ulaştığını göstermektedir.

Bu durum, aile yapısı değişkeninin problemli kullanım üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamasının temel gerekçelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Çocuk sayısı değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. İkili karşılaştırma sonuçlarına göre; tek çocuklu ebeveynlerin problemli teknoloji kullanım sıra ortalaması, 3 çocuklu ve 4 ve üzeri çocuklu ailelere kıyasla anlamlı düzeyde daha düşüktür. Bu durum, ailedeki çocuk sayısı arttıkça problemli teknoloji kullanım riskinin de arttığına işaret etmektedir. Mevcut araştırma bulgularıyla paralel olarak literatürde; tek çocuklu ailelerin çocuklarında problemli teknoloji kullanım düzeylerinin 3 çocuklu ailelere göre daha düşük olduğunu saptayan çalışmalar mevcuttur (Kurban, 2023). Benzer şekilde, okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilen diğer araştırmalarda da çocuk sayısı arttıkça problemli medya kullanımının arttığı (Aslan ve Topuz, 2025; Özgörü vd., 2024) ve dijital bağımlılık eğiliminin yükseldiği (Kara, 2023) tespit edilmiştir. Bu durum; çocuk sayısının artmasıyla birlikte ebeveynlerin her bir çocuk üzerindeki denetim ve medya aracılık rollerinin bölünmesiyle açıklanabilir.

Ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanım süresi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanım süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Araştırma bulgularında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen 0-1 saat arası teknolojik cihaz kullanım ebeveynlerin çocuklarında problemli teknoloji kullanım ortalamasının en düşük seviyede olmasıdır. Mevcut bulgular, ebeveyn ekran süresinin çocuklarda problemli medya kullanımı ile bir ilişkisi olmadığını saptayan literatürdeki bazı çalışmalarla (Kulu, 2023) paralellik göstermektedir. Öte yandan, verilerle çelişen ve ebeveyn ile çocuk ekran sürelerinin birbirini doğrudan etkilediğini savunan araştırmalar da mevcuttur (Konca, 2022). Bu çalışmalarda, ebeveynlerin ekran süresindeki artışla beraber çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin arttığı (Emiroğlu İlvan, 2022) ve çocuklarda problemli medya kullanımının ebeveynin kullanım süresine göre farklılaştığı (Aslan ve Topuz, 2025) bildirilmektedir.

Alan yazındaki bu çelişkili bulgular; ebeveyn ekran kullanım niteliği, ebeveyn-çocuk etkileşimi ve ortak medya kullanımı gibi değişkenlerin belirleyici olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim Hu vd. (2018) tarafından yapılan bir araştırmada; ebeveyn

ekran süresi ile çocukların teknoloji kullanımı arasındaki ilişki değerlendirilirken ebeveynlerin medyaya karşı tutumları, ailenin gelir düzeyi, ebeveynlik modelleri ve dijital içerik kalitesi gibi dört temel faktörün etkili olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu çalışmada belirtildiği gibi ebeveynlerin ekran karşısında geçirdiği süreden ziyade etkili olan başka faktörler söz konusudur. Mevcut araştırmada elde edilen sonuçların bazı çalışmalarla farklılık göstermesinin gerekçesi olarak, ebeveynin ekran başında geçirdiği "saf süreden" ziyade, bahsedilen bu diğer etkileşimsel unsurların daha baskın olması gösterilebilir.

Ebeveynlerin aileyle birlikte geçirdiği süre değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile aileyle geçirilen süre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Aileyle birlikte geçirilen süre arttıkça, çocuklarda problemli teknoloji kullanım ortalamalarının azalma eğilimi gösterdiği saptanmıştır. İkili karşılaştırma sonuçlarına göre; aileyle birlikte en uzun süre (6 saat+) vakit geçiren çocukların, diğer tüm gruplarda (0-1 saat, 2-3 saat ve 4-5 saat) yer alan çocuklara kıyasla problemli teknoloji kullanım düzeylerinin anlamlı şekilde daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Bu bulgu, okul öncesi dönemde ebeveyn-çocuk etkileşiminin, çocukların dijital teknolojileri kullanımına yönelik davranışlarını düzenleyici ve koruyucu bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Literatürde, ev ortamında teknolojik araç kullanımının yaygınlaşmasının iletişimin kalitesini düşürerek yüz yüze etkileşimi azaltabileceği vurgulanmaktadır (McDaniel, 2015). Konca ve Tantekin Erden (2021) tarafından yapılan çalışmada da çocukların dijital faaliyetlerinin, ebeveyn-çocuk etkileşim bağlamından doğrudan etkilendiği belirtilmiştir. Çocuklar, başta aile ortamı olmak üzere çevrelerindeki risk faktörlerinden etkilenmekte ve bu durum onları daha yoğun dijital teknoloji kullanımına yöneltmektedir (Domoff vd., 2020). Mevcut bulgularımızı destekler nitelikteki bir diğer araştırmada, olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisi arttıkça problemli medya kullanımının da arttığı tespit edilmiştir (Ersoy Kır, 2024). Ayrıca evdeki kaotik ortamın çocuklarda yüksek ekran süresi ve bunun paralelinde problemli teknoloji kullanımıyla ilişkili olduğu (Emond vd., 2018), düşük aile fonksiyonlarının ise bu süreci tetikleyen temel unsurlardan biri olduğu (Lin, 2020) ifade edilmektedir. Benzer şekilde, yalnızlık duygusunun dijital bağımlılıkla pozitif bir ilişki içinde olması, aile

içindeki etkileşim eksikliğinin çocukları dijital mecralara yönelttiği çıkarımını güçlendirmektedir.

Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin ebeveynlerin çeşitli demografik değişken özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar

Ebeveynlerin yaş değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanları ile alt boyutlardan aktif-destekleyici (ADES) ve kısıtlayıcı-destekleyici (KDES) aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna karşın; kısıtlayıcı-sınırlayıcı (KSIN), aktif-yorumlayıcı (AYOR), aktif-sınırlayıcı (ASIN) ve kısıtlayıcı-engelleyici (KENG) aracılık rollerinin ebeveyn yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bulgular, 41-50 yaş grubundaki ebeveynlerin, 20-30 yaş ve 31-40 yaş aralığındaki daha genç ebeveynlere kıyasla toplam aracılık puanlarında ve ADES/KDES aracılık rolleri alt boyutlarında anlamlı düzeyde daha düşük puan aldıklarını ortaya koymaktadır.

Mevcut araştırmadan elde edilen veriler, güncel literatürle yüksek düzeyde uyum sergilemektedir. Vural Şenel (2020), 40 yaş üstü ebeveynlerin toplam medya aracılık düzeylerinin ve KDES aracılık rolü puan ortalamalarının daha genç gruplara göre düşük olduğunu saptamıştır. Yeşilyurt (2022) ise benzer bir yaklaşımla, 45 yaş üstü ebeveynlerin sadece medya aracılık toplam puanında değil, aynı zamanda ADES ve KDES aracılık rollerinin her ikisinde de genç ebeveynlere göre anlamlı düzeyde geride kaldığını belirlemiştir. Genç ebeveynlerin bu stratejik rolleri daha aktif benimsediği bulgusunu destekleyen diğer çalışmalarda da Kırmusaoğlu (2021) 18-35 yaş grubunun ADES ve KDES puanlarının yaşça daha büyük ebeveyn grubuna göre puanlarının yüksekliğine, Erdoğan (2022) ise 25-30 yaş grubunun 36 yaş ve üzeri ebeveynlerine göre KDES rolündeki baskınlığına dikkat çekmiştir.

Bu bulgular bütünsel olarak değerlendirildiğinde, ebeveyn yaşının ilerlemesiyle dijital rehberlik rollerinde bir zayıflama yaşanabileceği söylenebilir. Söz konusu durumun temel nedeni olarak; dijital teknolojilerin yaygınlaşma sürecinde genç kuşağın (20-40 yaş grubu) teknolojiyle daha erken tanışması ve dolayısıyla bu alanda daha yüksek öz-yeterliliğe sahip olması gösterilebilir. Seymen (2017), "Y kuşağı" olarak tanımlanan 1980 ve 2000'li yıllarda doğan bu grubun dijital araçları kullanma ve anlamlandırma konusundaki doğal yetkinliğine vurgu yapmaktadır. Livingstone ve Helsper (2008) ise aracılık rollerini benimsemesinde dijital becerilerin belirleyici bir faktör olduğunu

belirtmiştir. Sonuç olarak; yaşı daha büyük olan ebeveynlerin dijital yetkinlik konusundaki olası sınırlılıklarının, çocuklarına yönelik sergiledikleri ADES ile KDES medya aracılık düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha düşük kalmasına yol açtığı değerlendirilmektedir.

Ebeveynlerin öğrenim durumu değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanları ile ADES, KSIN ve AYOR aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık; KDES, ASIN ve KENG aracılık rollerinin ebeveyn öğrenim durumu düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bulgular; ilköğretim ve altı öğrenim düzeyine sahip ebeveynlerin, lise ve yükseköğretim (ön lisans/lisans) mezunu ebeveynlere kıyasla hem toplam aracılık puanı hem de ADES aracılık rolünde anlamlı derecede daha düşük düzeyde aracılık davranışları sergilediğini ortaya koymaktadır.

Mevcut araştırma verileri literatürdeki benzer çalışmalarla yüksek düzeyde paralellik göstermektedir. Bastırmacı (2022), Durak ve Kaygin, (2020) ve Vural Şenel (2020) temel öğrenim düzeyine sahip olan ebeveynlerin medya aracılık davranışlarının, öğrenim düzeyi yüksek olanlara göre daha düşük olduğunu saptamışlardır. Spesifik alt boyutlar incelendiğinde; Kırmusaoğlu (2021) ilköğretim mezunu ebeveynlerin ADES rolü puanlarının diğer gruplara göre daha düşük olduğunu belirtmiştir. Mevcut araştırmada KSIN aracılık rolü sıra ortalamaları incelendiğinde ilköğretim ve altı öğrenim düzeyinde olan ebeveynlerin ise ön lisans ve lisans öğrenim düzeyi ebeveynlerine kıyasla daha düşük aracılık davranışları sergiledikleri görülmektedir. AYOR aracılık ilköğretim ve altı öğrenim düzeyinde olan ebeveynler lise, ön lisans ve lisans öğrenim düzeyinde olan ebeveynlerine göre daha düşük aracılık davranışları sergiledikleri bulunmuştur.

Elde edilen tüm bu veriler, öğrenim düzeyinin dijital ebeveynlik becerileri üzerinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Rideout (2017) ve Konok vd. (2019) tarafından yapılan çalışmalar; öğrenim düzeyi düşük ailelerin çocuklarının dijital teknolojilerle daha fazla vakit harcadığını ve bu ailelerin teknoloji kullanımına yönelik pozitif bir tutum sergilediği bildirilmektedir. Bu durumun çocukların dijital araçlarla kontrolsüz vakit geçirmelerine neden olduğu ve teknoloji bağımlılığı riskini artırdığı vurgulanmaktadır. Sonuç olarak; ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttıkça dijital risklere karşı farkındalıklarının yükseldiği ve çocuklarına daha bilinçli bir rehberlik sundukları değerlendirilmektedir.

Ebeveynlerin çalışma süresi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; medya aracılık toplam puanları ile ADES ve AYOR aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna karşın; KDES, ASIN, KSIN ve KENG alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Araştırma verilerine göre; medya aracılık toplam puanı ve ADES alt boyutunda yarı zamanlı çalışan ebeveynlerin, tam zamanlı çalışan veya çalışmayan ebeveynlere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmektedir. AYOR alt boyutunda ise evden çalışan ebeveynlerin sıra ortalamalarının, tam zamanlı çalışanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Mevcut çalışma bulguları, ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri sürenin niceliğinden ziyade, bu sürenin niteliğinin dijital rehberlikte daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Yarı zamanlı veya evden çalışma modeline sahip ebeveynlerin; çocuklarının medya kullanım süreçlerine daha fazla eşlik ettikleri, dijital içerikleri çocukla birlikte anlamlandırarak süreci aktif olarak destekledikleri söylenebilir. Başka bir deyişle, çalışma yoğunluğu tek başına medya aracılığının niteliğini belirleyen bir engel değildir. Buradaki temel etkenin; ebeveynlerin dijital çağın gerekliliklerine uyum sağlayarak çocuklarını çevrimiçi risklerden koruma mesuliyetini (Kabakçı Yurdakul vd., 2013) daha yüksek düzeyde hissetmeleri olduğu değerlendirilmektedir.

Ebeveynliğin dijitalleşmesi süreci; sadece çocukların teknoloji kullanımıyla sınırlı olmayıp, ebeveynlik kimliği, sorumluluk ve denetim biçimlerinin yeniden şekillenmesini kapsamaktadır (Lupton vd., 2016). Nikken ve Schols (2015) ebeveynlerin teknolojik yeterlilikleri ve bilinçli yaklaşımlarının, çocukların dijital ortamda dengeli bir kullanım sistemi geliştirmelerini desteklediğini vurgulamaktadır. Bu süreçte sergilenen medya aracılık rollerinin niteliğini belirleyen ana unsur ise ebeveynin çocuğuyla kurduğu iletişim biçimidir (Clark, 2011). Sonuç olarak; yarı zamanlı ve esnek çalışma modellerinin, ebeveynlere çocuklarıyla daha nitelikli bir dijital iletişim kurma imkânı sağladığı ve bu durumun ADES rehberlik davranışlarını pekiştirdiği söylenebilir.

Ebeveynlerin gelir düzeyi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; medya aracılık toplam puanları ile ADES ve AYOR aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna karşın; KDES, ASIN, KSIN ve KENG alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre; en düşük gelir grubundaki (A) ailelerin yüksek gelire sahip gruplara

(C ve D) göre medya aracılık toplam puanının ve ADES ile AYOR puanlarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, düşük-orta gelir grubundaki (B) ailelerin de aracılık davranışları daha yüksek gelire sahip iki gruba (C-D) göre medya aracılık toplam puanının ve ADES puanının anlamlı şekilde düşük olduğu tespit edilmiştir.

Mevcut araştırma bulguları, yüksek gelir düzeyine sahip ebeveynlerin; çocuklarının dijital içerikleri eleştirel bir süzgeçten geçirmelerini destekleyen, birlikte değerlendirme ve açıklama yapmaya dayalı etkileşimsel aracılık stratejilerini daha fazla tercih ettiklerini düşündürmektedir. Bu durum literatürle tam bir uyum içerisindedir. Nikken ve Schols (2015), yüksek gelirli ailelerin teknolojik imkanları edinme ve ev ortamını bu imkanlara göre yapılandırma konusundaki avantajlarına dikkat çekmiştir. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı ailelerde ise çocukların dijital medyayı daha yoğun kullandıkları, ancak ebeveynlerin medya kullanım becerilerinin ve içerik yönetimi kapasitelerinin daha sınırlı olduğu saptanmıştır. (Paus-Hasebrink vd., 2014). Bu bağlamda, ailenin sahip olduğu ekonomik koşulların, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya deneyimlerini yönlendirme biçimini doğrudan etkilediği söylenebilir (Nikken ve Opree, 2018).

Mevcut çalışma verilerini destekleyen bir diğer araştırmada da en alt gelir düzeyine sahip ailelerin medya aracılık davranışlarının, üst gelir gruplarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir (Arslan, 2022). Mandara vd. (2012) ise sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe ebeveynlerin çocuklarına karşı daha olumlu bir yaklaşım sergilediklerini vurgulamıştır. Sonuç olarak; ekonomik refahın sunduğu imkanlar, ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğini güçlendirmekte ve ebeveynleri gelişimsel açıdan daha destekleyici, açıklayıcı ve etkileşim temelli medya aracılık stratejilerine teşvik etmektedir.

Ebeveynlerin aile yapısı değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanları ve tüm alt boyutlar (ADES, KDES, ASIN, KSIN, AYOR ve KENG) ile aile yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma belirlenememiştir. Bu bulgu; çekirdek veya geniş aile yapısına sahip olmanın, ebeveynlerin çocuklarına sundukları dijital rehberlik stratejileri üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir.

Literatürde ebeveyn tutumları ile aile yapısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, benzer şekilde aile yapısının ebeveyn tutumları üzerinde istatistiksel bir farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur (Alabay, 2017; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Her ne kadar genel ebeveyn tutumları ile medya aracılıkları rolleri kavramsal olarak ayrışsa da Livingstone vd. (2015), ebeveynlerin dijital medyayı yönetim biçimlerinin temel ebeveynlik tarzları ve uygulamalarıyla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır.

Aile yapısı değişkeninin medya aracılığı üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaması; dijital ebeveynlik sürecinde aile yapısından ziyade, ebeveynlerin bireysel farkındalıklarının ve yönetim becerilerinin ön planda olduğunu düşündürmektedir. Nitekim alan yazında, ebeveynlerin rehberlik faaliyetlerindeki etkinliğinin aile tipinden çok, dijital teknolojilere yönelik bilgi ve öz-yeterlilik düzeylerine bağlı olduğu ifade edilmektedir (Livingstone vd., 2015). Bu durum, ebeveynlerin medya aracılık performanslarını belirleyen asıl unsurun aile yapısı gibi dışsal faktörler değil, ebeveynlerin dijital okuryazarlık ve bireysel donanım gibi içsel yetkinlikleri olduğunu açıklamaktadır.

Ebeveynlerin çocuk sayısı değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; medya aracılık toplam puanları ile ADES, KDES, KSIN ve AYOR aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Buna karşın; ASIN ve KENG alt boyutlarındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Medya aracılık toplam puanı ile KSIN, AYOR alt boyutlarına dair sıra ortalamaları incelendiğinde; çocuk sayısı arttıkça puanların azaldığı, özellikle 4 ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin, daha az çocuğa sahip olanlara (1, 2 ve 3 çocuklu) kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük aracılık davranışı sergilediği görülmektedir.

ADES aracılık rolü bulguları incelendiğinde; tek çocuklu ve 2 çocuklu ebeveynlerin benzer düzeyde yüksek aracılık puanlarına sahip olduğu, ancak çocuk sayısı 3 ve üzerine çıktığında bu puanların anlamlı olarak düştüğü saptanmıştır. KDES aracılık rolünde ise tek çocuklu ebeveynlerin; 2, 3, 4 ve daha fazla çocuğu olan tüm gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu tablo, çocuk sayısının artmasıyla birlikte ebeveynlerin çocuklarına ayırabildikleri dijital rehberlik kapasitesinde bir eşik olduğunu; özellikle 3 ve üzeri çocuk sayısının, ebeveynlerin her bir çocukla kurduğu aktif etkileşimi ve rehberlik sürecini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır.

Mevcut araştırma bulguları literatürle yüksek düzeyde uyum sergilemektedir. Vural Şenel (2020) 3 ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin ADES ve KDES puanlarının, 1-2 çocuklu ailelere göre anlamlı düzeyde düşük olduğunu belirterek mevcut araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Medya aracılık toplam puanı ve AYOR puanlarının ise 2 çocuklu ebeveynlerin 3 ve daha fazla çocuğu olanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailenin büyümesiyle birlikte çocuk başına düşen zaman ve enerji gibi kaynakların bölünmesi (Black vd., 2004), dijital ortamda sunulan nitelikli rehberliğin de azalmasına neden olabilmektedir. Ayrıca çocuk sayısının artması, ev içindeki yaş çeşitliliğini de beraberinde getirmekte ve her çocuk için farklı aracılık stratejileri geliştirme zorunluluğu ebeveynleri güç bir sürece itmektedir (Bybee vd., 1982). Nitekim Davies ve Gentile (2012), çocuk sayısı fazla olan ailelerde çocukların dijital medyanın risklerine karşı daha savunmasız kaldıklarını tespit etmiştir.

Sonuç olarak; çocuk sayısındaki artışın ebeveynlerin rehberlik enerjisini bölerek aracılık puanlarını düşürdüğü söylenebilir. KENG ve ASIN alt boyutlarında anlamlı bir farkın oluşmaması çocuk sayısından bağımsız olarak, bu sert ve engelleyici stratejilerin çocuk sayısından ziyade ebeveynlerin kişisel tutumları veya belirli kriz anlarındaki tercihleriyle ilgili olabileceğini düşündürmektedir.

Ebeveynlerin teknolojik cihaz kullanım süresi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; medya aracılık toplam puanı ve tüm alt boyutlar (ADES, KDES, ASIN, KSIN, AYOR ve KENG) ile ebeveynlerin kullanım süresi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenememiştir. Bu bulgu; ebeveynlerin gün içinde dijital medya araçlarıyla geçirdiği toplam sürenin, çocuklarının medya kullanımına yönelik sergiledikleri aracılık rolleri üzerinde doğrudan belirleyici bir unsur olmadığını göstermektedir. Bir başka ifadeyle, ebeveynlerin dijital teknolojileri kullanım sürelerinden ziyade, çocuklarını dijital teknolojiye nasıl yönlendirdikleri ve onlarla kurdukları iletişimin niteliğinin daha belirleyici olduğu söylenebilir.

Literatür incelendiğinde, ebeveynlerin teknoloji kullanım süreleri ile aracılık rolleri arasındaki ilişkiye dair tutarsız sonuçlar olduğu görülmektedir. Yıldırım (2021) tarafından yapılan çalışmada, mevcut araştırma verilerinden farklı olarak ADES ve KENG alt boyutlarında 3 saat ve üzeri teknoloji kullanan ebeveynler lehine anlamlı fark saptanmıştır. Medya aracılık toplam puanı ve KDES, ASIN, KSIN, AYOR alt boyutlarında ise mevcut araştırma verileriyle paralel olarak anlamlı farklılık

oluşturmamıştır. Erdoğan (2022) günlük 1-2 saat medya kullanan ebeveynlerin, daha uzun süre kullananlara göre aracılık puanları yüksek bulunmuştur. Buna karşın Çalhan (2023), ebeveynlerin dijital oyun oynama süreleri ile medya aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını saptayarak mevcut araştırma bulgularıyla örtüşen sonuçlar elde edilmiştir.

Benzer şekilde Bhoi vd., (2026) tarafından gerçekleştirilen güncel bir çalışma, ebeveynlerin ekran süreleri ile teknolojiye yönelik algı ve tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Tüm bu veriler ışığında, ebeveynlerin dijital teknolojileri kullanım sürelerinin dijital ebeveynlik rolleri için evrensel bir belirleyici olmadığı söylenebilir. Bu durum, teknoloji kulanım süresinden çok, ebeveynlerin dijital araçlara yönelik farkındalıklarının ve katılımcı grubun dijital ebeveynlik yaklaşımlarının aracılık süreçlerinde daha kritik bir rol oynadığına dair güçlü kanıt sunmaktadır.

Ebeveynlerin aileyle birlikte geçirdiği süre değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; medya aracılık toplam puanı ile ADES, KDES ve ASIN aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık; KSIN, AYOR ile KENG aracılık rolleri ve birlikte geçirilen süre arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Araştırma verilerine göre; 0-1 saat gibi kısıtlı bir süre etkileşimde bulunan aileler, medya toplam aracılık puanı ve ADES, KDES, ASIN alt boyutlarında diğer tüm gruplara kıyasla anlamlı düzeyde en düşük ortalamaya sahiptir. Bu durum, yetersiz etkileşim süresinin ebeveynlerin dijital rehberlik davranışlarını sekteye uğrattığına işaret etmektedir. Bulgularda en dikkat çeken boyut olan ADES alt boyutunda, 6 saat ve üzeri etkileşimde bulunan ailelerin de diğer tüm kategorilerden anlamlı düzeyde daha yüksek puan alması, sürenin artmasının dijital rehberlik faaliyetleri için önemli bir fırsat sunduğunu kanıtlamaktadır.

Mevcut araştırma bulguları literatürle yüksek düzeyde örtüşmektedir. Chong vd. (2023), ebeveynlerin gün içindeki zaman kısıtlılığı nedeniyle dijital teknolojileri, çocukları oyalamak veya zaman kazanmak amacıyla bir dijital bakıcı olarak kullandıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda, zaman baskısından kaynaklanan ebeveynlik stresinin medya aracılık davranışlarında belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir (Warren ve Aloia, 2019). Mevcut çalışma bulgularında 0-1 saat etkileşim kuran

ebeveynlerin düşük puanlar alması, bu grubun teknolojik araçları etkileşim kurmak yerine boşluk doldurucu birer nesne olarak konumlandırdıklarını açıklamaktadır.

Livingstone (2007) ise aile dinamikleri ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin bütün olduğunu, dijital medya kullanım stratejilerinin bu bütünlükten ayrı düşünülemeyeceğini vurgulamıştır. Sonuç itibariyle, aileyle birlikte geçirilen sürenin artması, ebeveyn üzerindeki zaman baskısını azaltmaktadır. Bu durum, dijital dünyayı bir kaçış alanı olmaktan çıkarıp, ebeveynlerin çocuklarına aktif ve destekleyici bir rehberlik sunduğu nitelikli bir sürece dönüştürmektedir.

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerinin çocukların çeşitli demografik değişken özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlar

Çocukların cinsiyeti değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile çocukların cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Mevcut bulgular, okul öncesi dönemdeki çocukların cinsiyeti ile problemli medya kullanımları arasında anlamlı bir ilişki saptanmayan güncel araştırmalarla (Aslan ve Topuz, 2025; Bakırcı ve Çetingöz, 2025; Polat, 2025) paralellik göstermektedir. Benzer şekilde, literatürde ekran kullanım süresi (Duch vd., 2013) ve dijital bağımlılık düzeyleri (Anitha vd., 2021) açısından cinsiyet faktörünün belirleyici bir rol oynamadığına dair veriler mevcuttur.

Öte yandan, mevcut araştırmalardan farklı olarak erkek çocuklarının problemli medya kullanım düzeylerinin (Furuncu, 2019; Özgörü vd., 2024) ve dijital bağımlılık eğilimlerinin (Budak, 2020; Emiroğlu İlvan, 2022) daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır. Buna karşın, literatürde kız çocuklarının problemli teknoloji kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptayan sınırlı sayıda çalışma da mevcuttur (Dong vd., 2020). Akbulut (2025) tarafından da belirtildiği üzere, son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalar cinsiyet ile problemli teknoloji kullanımı arasında tutarsız sonuçlar sunmaktadır. Bu durum, erken çocukluk döneminde teknoloji kullanım alışkanlıklarının cinsiyetten ziyade ebeveyn tutumları ve çevresel imkanlar gibi daha ortak faktörlerden etkilendiğini düşündürmektedir.

Çocukların yaş değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile çocukların yaş değişkeni arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Çoklu karşılaştırma sonuçları; 36-48 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerinin, 49-60 ve 61-72 aylık çocuklara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, yaş ilerledikçe çocukların dijital teknolojilerle hem süre hem de içerik açısından daha yoğun etkileşim kurduklarını düşündürmektedir.

Literatürde 0-7 yaş grubu çocukların ekran kullanım süreleri incelendiğinde; yaş büyüdükçe ekran kullanım sürelerinin arttığı saptanmıştır (Nikken ve Schols, 2015). Mevcut araştırmayla benzer şekilde; okul öncesi dönemde daha büyük yaş grubundaki (61-72 aylık) çocukların, küçük yaş grubuna göre dijital bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Budak, 2020; Emiroğlu İlvan, 2022). Dilci vd. (2019) tarafından yapılan çalışmada da 7-12 yaş grubu çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin 0-6 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Alan yazında, erken çocukluk döneminin ilerleyen yıllarında çocukların dijital araçlara daha bağımsız bir biçimde erişebildiği ve ekran faaliyetlerini günlük rutinlerine daha fazla dahil ettikleri belirtilmektedir. Rideout (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre; yaş grupları bazında günlük teknoloji kullanım sürelerinin 2-4 yaş arasında yaklaşık 2 saat 39 dakika iken, 5-8 yaş grubunda 2 saat 56 dakikaya yükseldiği ifade edilmiştir.

Çocukların doğum sırası değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile çocukların doğum sırası arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Yapılan çoklu karşılaştırma analizleri sonucunda; üçüncü çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri birinci ve ikinci çocuklara kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın dördüncü ve sonraki sırada doğan çocuklar ile diğer gruplar arasında anlamlı bir fark oluşmamıştır; bu durumun, örneklem grubundaki dördüncü çocuk sayısının istatistiksel fark oluşturacak yeterli büyüklüğe sahip olmamasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Mevcut araştırma bulgularıyla paralel olarak literatürde de birinci çocukların problemli medya kullanım düzeylerinin, üçüncü çocuklara göre düşük olduğunu saptayan çalışmalar mevcuttur (Özgörü vd., 2024). Doğum sırası ilerledikçe problemli kullanım riskinin artması; ebeveyn denetiminin sonraki çocuklarda esnemesi veya büyük kardeşlerin teknoloji kullanım alışkanlıklarının küçük kardeşler üzerinde kontrolsüz bir model oluşturmasıyla açıklanabilir.

Çocukların teknolojik aletlere sahiplik durumları değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile kendilerine ait bir teknolojik aracın bulunması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, çocukların şahsi bir dijital araca sahip olmamalarının tek başına problemli teknoloji kullanımını engelleyen bir unsur olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum; dijital araca sahip olmaktan ziyade, araç kullanımının niteliği ve ebeveynlerin bu süreci yönetim şeklinin daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir.

Literatür incelendiğinde, erken çocukluk döneminde bireysel cihaz sahipliğinin hızla arttığı görülmektedir; nitekim 2011 yılında %1'in altında olan tablet sahiplik oranı, 2017 yılında %42'ye ulaşmıştır. Bireysel sahiplik oranları, hane halkı bazında akıllı telefon (%95) ve tablet (%78) mevcudiyeti belirlenmiştir (Rideout, 2017). Bu durum, çocukların teknolojiye erişimlerini kolaylaştırmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2016) verileri de bu durumu destekler nitelikte olup, evlerde %96,9 oranında cep telefonu/akıllı telefonu, %29,6 oranında tablet olduğunu göstermektedir.

Mevcut araştırmada çocukların yalnızca %2,6'sının hiçbir teknolojik alet kullanmadığının beyan edilmesi, teknolojinin okul öncesi dönem çocukları için artık kaçınılmaz bir çevre unsuru haline geldiğini kanıtlamaktadır. Sonuç olarak; çocukların bireysel teknolojik alete sahiplik durumlarının problemli teknoloji kullanım üzerinde anlamlı bir etkisinin olmaması "mülkiyet" kavramından ziyade "kesintisiz erişilebilirlik" imkanının temel faktör olduğunu göstermektedir.

Çocukların teknolojik cihaz kullanım süresi değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile kullanım süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Araştırma verilerine göre; problemli teknoloji kullanım riski en düşük olan grup günlük 1 saat ve altında vakit geçiren çocuklar iken, en yüksek risk grubu 6 saat ve üzeri vakit geçirenler olmuştur. İkili karşılaştırma sonuçları; 1 saat ve altında vakit harcayan grubun, diğer tüm sürelere (2-3 saat, 4-5 saat ve 6 saat üzeri) sahip gruplara göre anlamlı şekilde daha düşük risk taşıdığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, 6 saat ve üzeri vakit harcayan grubun da diğer tüm gruplara göre anlamlı biçimde yüksek risk taşıdığı saptanmıştır.

Mevcut araştırma verileriyle paralel olarak literatürde; çocukların günlük internet kullanım süreleri ile problemli medya kullanım düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptayan pek çok çalışma mevcuttur (Çom Aybal, 2021; Kulu, 2023; Özgörü vd., 2024; Polat, 2025). Benzer şekilde Emiroğlu İlvan (2022) tarafından yapılan araştırmada, dijital oyun oynama süresi az olan çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin de düşük olduğu belirlenmiştir. Amerikan Pediatri Akademisi (AAP, 2016) 2-5 yaş arası çocukların dijital teknolojilerle geçirdiği sürenin günlük 1 saat süre sınırını aşmaması gerektiği vurgulanmaktadır. Çocukların uzun süreler ekrana maruz kalmalarının problemli teknoloji kullanımı için ciddi bir risk faktörü oluşturduğu (Marczak vd., 2020) göz önüne alındığında; mevcut araştırma bulguları hem güncel hem de uluslararası sağlık standartlarıyla tam bir uyum içerisinde olduğu söylenebilir.

Çocukların teknolojik cihaz kullanım şekli değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ile kullanım şekli (tek başına veya ebeveyn eşliğinde) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Dijital teknolojileri tek başına kullanan çocukların, ebeveynleriyle birlikte kullanan çocuklara kıyasla problemli teknoloji kullanım puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç; teknolojiyi tek başına kullanmanın problemli kullanım riskini artırdığını, ebeveyn denetimi ve "birlikte kullanım" stratejilerinin ise bu süreçte kritik bir koruyucu rol üstlendiğini göstermektedir.

Literatürde dijital bağımlılık üzerine gerçekleştirilen araştırmalar, dijital teknolojiyle tek başına vakit geçiren çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmektedir (Emiroğlu İlvan, 2022). Ebeveynlerin çocuklarıyla aktif olarak dijital mecralarda vakit geçirmelerinin, problemli teknoloji kullanımına karşı kalkan görevi gördüğü vurgulanmaktadır (Yang vd., 2022). Mevcut araştırma bulgularını destekleyen geniş kapsamlı bir meta-analiz çalışmasında da ebeveynlerin "birlikte izleme" stratejilerinin, çocukları problemli medya kullanımının olumsuz etkilerine karşı koruduğu tespit edilmiştir (Fam vd., 2023). Nitekim Livingstone ve Helsper (2008) tarafından yürütülen çalışmada, ebeveyn rehberliğinin çocukların dijital dünyada karşılaşabilecekleri risklerden olumsuz etkilenme ihtimalini minimize ettiği bulunmuştur.

Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin çocukların çeşitli demografik değişken özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilşkin sonuçlar

Çocukların cinsiyeti değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanları ve tüm alt boyutlar (ADES, KDES, ASIN, KSIN, AYOR ve KENG) ile çocuk cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Mevcut çalışma bulgularıyla örtüşen araştırmalar, cinsiyet değişkeninin medya aracılık toplam puanı (Bastırmacı, 2022) ve tüm alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığına dikkat çekmektedir (Yıldırım, 2021). Benzer şekilde birçok çalışma; medya aracılık toplam puanı ve tüm alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki saptamayarak araştırmamızla paralellik göstermektedir (Arslan, 2022; Erdoğan, 2022; Vural Şenel, 2020; Yeşilyurt, 2022).

Öte yandan literatürdeki bazı çalışmalar, mevcut araştırma bulgularından farklı olarak belirli boyutlarda cinsiyete göre sapmalar olduğunu rapor etmiştir. Örneğin Vural Şenel (2020), ASIN aracılık rolünün erkek çocuklar lehine; Arslan (2022), Erdoğan (2022) ve Yeşilyurt (2022) ise kız çocuklar lehine daha fazla kullanıldığını tespit etmiştir. Arslan, (2022) bu durumun gerekçesi olarak toplumdaki kız çocuklarına yönelik daha korumacı ve kontrolcü algıyı işaret etmektedir. Çalhan (2023), mevcut araştırma bulgularından farklı olarak KENG aracılık rolünün kız çocuklar için daha sık tercih edildiğini bulmuş ve bu durumun toplumsal cinsiyet rollerine dayalı kısıtlayıcı tutumlarla açıklamıştır. Örneklem yaş grubu farklı olsa da Durak ve Kaygin (2020), ortaokul düzeyindeki çocukların cinsiyetleri ile ebeveyn aracılık davranışları arasında bir fark saptamayarak mevcut araştırma bulgularını desteklemiştir.

Tüm bu bilgilerden hareketle; mevcut araştırma bulgularında cinsiyet faktörü açısından homojen bir dağılım görüldüğü söylenebilir. Alan yazında yer alan bazı araştırmalardaki farklılaşmaların ise ebeveynlerin kültürel kodlarından ve toplumsal cinsiyet algılarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Çocukların yaş değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanları ve tüm alt boyutlar (ADES, KDES, ASIN, KSIN, AYOR ve KENG) ile çocukların yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Alan yazında mevcut çalışma bulgularını kısmen destekleyen ve farklılaşan sonuçlar mevcuttur. Çalhan (2023), 3-6 yaş aralığındaki çocukların ebeveynlerinde ADES, KDES, KSIN ve AYOR boyutlarında fark bulamazken; ASIN

ve KENG yaşa göre spesifik sapmalar rapor etmiştir. Benzer şekilde Arslan (2022), sadece KSIN boyutunda 4 yaşındaki çocukların ebeveynlerinin 6 yaşındakilere göre daha kontrolcü olduğunu belirtmiştir.

Mevcut araştırma verileri ile literatürdeki bu kısmi farklılıklar bir arada değerlendirildiğinde; bazı çalışmalarda spesifik boyutlarda yaşa bağlı değişimler görülse de mevcut çalışma sonuçları ebeveynlerin okul öncesi dönem boyunca bütüncül bir medya aracılık yaklaşımı sergilediğini göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin stratejilerini çocukların kronolojik yaşlarından ziyade; 'bebeklik', 'okul öncesi' ve 'okul çağı' gibi temel gelişimsel dönemlere göre şekillendirdiklerini düşündürmektedir.

Amerikan Pediatri Akademisi (AAP, 2016), 0-5 yaş arası çocukları gelişimsel riskler nedeniyle özel bir grup olarak ele almakta; özellikle 2-5 yaş arası için günlük 1 saati geçmeyecek şekilde denetimli bir kullanım önermektedir. Nikken ve Jansz (2014) ise ebeveynlerin 6 yaşından küçük çocukların internet kullanımına yönelik genel bir kaygı taşıdıklarını ve bu dönemi bir bütün olarak kısıtlayıcı veya koruyucu bir yaklaşımla yönettiklerini belirtmiştir. Sonuç olarak; ebeveynlerin çocukların bulundukları mikro yaş farklarından (3, 4 veya 5 yaş gibi) ziyade, okul öncesi dönemin gelişimsel ihtiyaçlarını bir bütün olarak değerlendirdikleri ve medya aracılık faaliyetlerini bu genel dönem ölçeğinde yönettikleri anlaşılmaktadır.

Çocukların doğum sırası değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanı ile ADES ve KSIN aracılık rolleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna karşın; KDES, ASIN, AYOR ve KENG alt boyutlarında doğum sırasına göre anlamlı bir farklılaşma belirlenememiştir. İkili karşılaştırmalar incelendiğinde; toplam aracılık puanı ile ADES ve KSIN 4. ve üzeri sırada yer alan çocuklar için elde edilen puanların, 1. ve 2. sırada yer alan çocuklara kıyasla anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir. Özellikle ADES boyutunda 1. çocuk lehine görülen yüksek puanlar, ebeveynlerin ilk çocukları için dijital rehberlik konusunda daha istekli ve aktif bir tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Mevcut araştırma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Vural Şenel (2020), ebeveynlerin toplam aracılık ve ADES puanlarının 3. ve üzeri sıradaki çocuklarda, ilk iki çocuğa göre belirgin şekilde düştüğünü saptayarak mevcut araştırma bulgularını desteklemektedir. Benzer şekilde Yeşilyurt (2022) da ilk çocuğa sahip ebeveynlerin

ADES puanlarının, doğum sırası ilerleyen çocuklara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Öte yandan, doğum sırası arttıkça aracılık puanlarındaki düşüş; ailenin büyümesiyle birlikte zaman ve finansal kaynakların bölünmesi (Black vd., 2004) ve ebeveynlerin pek çok alanda sorumluluklarının artmasıyla açıklanabilir. Nikken ve Haan (2015), ebeveynlerin bu süreçte yaşadıkları yetersizlik hissiyle çevrelerinden destek aldıklarını belirtmiştir. Bu noktada, ebeveynlerin doğrudan aracılık rolleri sekteye uğrasa da büyük kardeşlerin devreye girdiği düşünülmektedir. Nitekim Ólafsson vd. (2018), büyük kardeşlerin küçük kardeşlerin dijital deneyimlerini çeşitlendirme ve onlara rehberlik etmede etkili bir figür olduğunu saptamıştır. Sonuç olarak; doğum sırasına bağlı olarak değişen ebeveyn tutumları, hem ebeveynin enerji ve zaman yönetimiyle hem de hane içindeki kardeş aracılığı mekanizmasının devreye girmesiyle ilişkilendirilebilir.

Çocukların teknolojik aletlere sahiplik durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanı ve ADES, KDES, ASIN, KSIN, KENG alt boyutları ile cihaz sahipliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Mevcut araştırma bulgusu, çocukların şahsına ait bir tableti veya bilgisayarı olup olmamasının ebeveynlerin genel aracılık tutumlarını kökten değiştirmediğini göstermektedir. Alan yazında Kırmusaoğlu, (2021) tarafından yapılan çalışma, cihaz sahipliği ile aracılık rolleri arasında anlamlı ilişki bulmayarak mevcut araştırma bulgularını desteklemektedir.

Öte yandan, mevcut araştırma bulguları AYOR aracılık rolü açısından anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Kendine ait teknolojik aleti olan çocukların ebeveynleri, cihazı olmayan çocukların ebeveynlerine göre AYOR stratejisini anlamlı düzeyde daha fazla kullanmaktadır. Bu durum, çocuğun kendine ait bir cihazı olmasının ona belli bir dijital özerklik kazandırdığını; ebeveynlerin ise bu özerk alana doğrudan müdahale etmek yerine, iletişim ve rehberliğe dayalı yorumlayıcı bir denetim mekanizması geliştirdiklerini göstermektedir.

Mevcut araştırma bulguları, ebeveynlerin çocuklarının dijital deneyimleri hakkında konuşmayı ve onlara rehberlik etmeyi birincil yöntem olarak benimsediklerini belirten Ofcom (2022) raporuyla örtüşmektedir. Benzer şekilde Clark (2011), ebeveynlerin dijital dünyada yasaklayıcı/kısıtlayıcı tutumlar yerine, içerikleri birlikte değerlendiren

ve açıklamalara dayalı bir yaklaşımı daha fazla tercih etmeye başladıklarını vurgulamaktadır. Sonuç olarak; çocukların kendilerine ait bir dijital araca sahip olmaları onların kullanım özgürlüğünü arttırırken; ebeveynlerin de bu durumu otoriter bir engelleme ile değil, çocukla içerik üzerine diyalog kurarak (AYOR) ve rehberlik sunarak yönettikleri anlaşılmaktadır.

Çocukların teknolojik cihaz kullanım sürelerine ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanı ve KDES aracılık rolü ile çocukların teknolojik cihaz kullanım süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Buna karşın ADES, ASIN, KSIN, AYOR ve KENG alt boyutları ile teknolojik cihaz kullanım süresi arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. İkili karşılaştırmalar neticesinde; medya aracılık toplam puanı ve KDES puanlarının 1 saat ve altı dijital araç kullanan çocukların ebeveynlerinde en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir. Kullanım süresi arttıkça bu puanların düşmesi; ebeveynlerin kural koyma ve açıklama yapma davranışlarındaki zayıflamanın, çocukların ekran sürelerindeki artışla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Mevcut araştırma bulguları; ebeveynlerin yalnızca sınırlayıcı değil, aynı zamanda rehberlik edici stratejilerle çocukların dijital davranışlarını düzenledilerini savunan literatürle (Nathanson, 2001; Valkenburg vd., 1999) desteklenmektedir. Benzer şekilde Erdoğan (2022) çocukların ekran süresi arttıkça ebeveynlerin medya aracılık toplam puanı (Arslan, 2022) ve KDES aracılık puanlarının anlamlı düzeyde azaldığını saptamışlardır. Bu durum, çocukların ekran süreleri ile ebeveyn müdahalesi arasındaki ters yönlü ilişkiyi doğrulamaktadır.

Ulusoy ve Bostancı (2014), günümüzde çocukları dijital teknolojilerden korumanın yolunun hem ekran sürelerini kısıtlamaktan hem de teknoloji kullanımı sırasında onlara eşlik ederek rehberlik etmekten geçtiğini vurgulamıştır. Mevcut araştırma bulguları ışığında, ebeveynlerin medya aracılık davranışlarının çocukların ekran süreleri üzerinde denetim eşiği oluşturduğu söylenebilir. Sonuç itibariyle; düşük ekran sürelerinin tesadüfi olmadığı, aksine ebeveynlerin etkin bir şekilde sergiledikleri kural koyucu ve destekleyici davranışlarının somut bir sonucu olduğu değerlendirilmektedir.

Çocukların teknolojik cihaz kullanım şekline ilişkin bulgular incelendiğinde; ebeveynlerin medya aracılık toplam puanı ile ADES, KDES, KSIN ve KENG aracılık rolleri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma belirlenmiştir. Buna

karşın ASIN ve AYOR alt boyutları ile kullanım şekli arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Mevcut araştırma bulguları; ebeveynlerin çocuğun teknoloji kullanım sürecine aktif olarak dahil olduğu durumlarda toplam aracılık puanı ile ADES, KDES ve KSIN puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. Dikkat çeken bir diğer bulgu ise; KENG aracılık rolünün, çocukların teknolojik cihazları tek başına kullandıkları durumlarda anlamlı düzeyde yüksek çıkmasıdır. Bu durum, ebeveynlerin sürece dahil olup rehberlik etmek yerine, uzaktan engelleyen veya yasaklayan denetim stratejilerini tercih ettiklerini düşündürmektedir.

Alan yazında, dijital risklerin doğru yönetilmesi için ebeveynlerin çocuklarıyla çevrimiçi etkinliklere birlikte katılmaları ve bu deneyimler hakkında diyalog kurmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Livingstone vd., 2011). Ancak mevcut araştırma sonuçları, sadece fiziksel birlikteliğin ötesine geçildiğini; ebeveynlerin sürece aktif sorgulama ve destekleme ile katıldıklarını ortaya koymaktadır. Nitekim literatürde, ebeveynin sadece ortamda bulunmasının sessiz onay riski taşıdığı, bu yüzden aktif rehberliğin kritik olduğu ifade edilmektedir (Mendoza, 2009).

Güncel Entertainment Software Association (ESA) (2024) raporuna göre ebeveynlerin %83'ü çocukları dijital oyunları oynarken onlara eşlik etmekte, %37'si ise bunu doğrudan denetim ve takip amacıyla yapmaktadır. Aynı rapor, ebeveynlerin büyük çoğunluğunun (%73) içerik derecelendirme sistemlerini (Entertainment Software Rating Board) aktif kullandığını belirtmektedir. Mevcut araştırma sonuçları ışığında ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte dijital medya araçlarını kullanırken sergiledikleri medya aracılık ve ADES, KDES, KSIN, KENG aracılık rolleri alt boyutları rastgele bir tercih değil; bilinçli bir takip ve dijital rehberlik stratejisi olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, ebeveynin sürece dahil olması aracılık niteliğini artırırken, süreçten kopukluk (tek başına kullanım) daha sert ve engelleyici tutumları (KENG) beraberinde getirmektedir.

36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rolleri arasındaki ilişkiye dair sonuçlar

Araştırmada kapsamında gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçlarına göre; ebeveynlerin genel medya aracılık düzeyleri ile çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -.21$, $p < .01$) tespit edilmiştir. Mevcut araştırma, ebeveynlerin dijital medya süreçlerine aktif katılım

göstererek belirli stratejiler uygulamasının, çocuklardaki problemli teknoloji kullanım puanlarını anlamlı derecede düşürdüğünü kanıtlamaktadır.

Alt boyutlar incelendiğinde, çocuklarda problemli teknoloji kullanımını azaltmada en etkili koruyucunun KDES ($r = -.32$, $p < .01$) aracılık rolünde olduğu saptanmıştır. Bu rolü sırasıyla ADES ($r = -.16$, $p < .01$) ve KSIN ($r = -.13$, $p < .01$) rollerinin takip ettiği belirlenmiştir. Diğer taraftan; ASIN, AYOR ve KENG aracılık rollerinin problemli teknoloji kullanımı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi saptanmamıştır.

Mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlar alan yazındaki güncel çalışmalarla yüksek düzeyde uyum sergilemektedir. Okul öncesi dönemde problemli ekran kullanımında ebeveyn-çocuk ilişkisinin kritik bir yordayıcı olduğu (Li vd., 2022) ve dijital oyun bağımlılığı olan çocukların ebeveynleriyle daha olumsuz ilişkilere sahip olduğu (Emiroğlu İlvan, 2022) bilinmektedir. Çalhan (2023), tarafından yapılan çalışmada benzer olarak ebeveynlerin ADES, KDES ile KSIN aracılık rolleri alt boyutları arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Diğer yandan KENG aracılık rolü için elde edilen sonuç anlamsızdır. Nitekim mevcut çalışmada paralel olarak KENG aracılık alt boyutunda anlamsız sonuç elde edilmesi, ebeveynlerin keskin ve açıklamasız yasaklarının işlevsiz olduğunu kanıtlar niteliktedir. Teknoloji bağımlılığı bağlamında gerçekleştirilen araştırma verileri okul öncesi dönemde teknoloji bağımlılığı olan çocukların ebeveynleriyle zayıf bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Ersoy Kır, 2024).

Ebeveyn denetiminin koruyucu etkileri yalnızca okul öncesi dönemle sınırlı kalmamakta; 3., 4. ve 5. sınıflarla yürütülen çalışmaya göre çocukların dijital medya araçları kullanımının ebeveynler tarafından denetlenmesi ekran kullanımına bağlı olumsuzlukları azaltmada koruyucu bir etkiye sahiptir (Gentile vd., 2014). 5. ve 6. sınıfa devam etmekte olan çocuğa sahip ebeveynlerle yürütülen çalışma verileri çocukların internet kullanımlarının hem ebeveynlerin aracılık davranışlarının hem de dijital veri güvenlik farkındalıklarının etkili olduğu yönündedir (Durak ve Kaygin, 2020). 11-15 yaş aralığında Slovak ve Çek çocuklarla gerçekleştirilen araştırma verilerine göre odalarında bilgisayar bulunan ve ebeveynleri tarafında herhangi bir kural ya da süre sınırlandırması olmayan çocukların dijital teknolojilerle daha fazla zaman geçirme riski olduğu saptanmıştır (Brindova vd., 2014). Ebeveynlerin çocukların dijital teknolojileri kullanımlarında fiziksel sınırları ve kuralları göz ardı etmeleri mevcut çalışma bulgularında elde edilen KSIN ve KDES aracılık alt

boyutlarının koruyucu etkisini doğrulamaktadır. ABD'de ergenlerin problemli internet kullanımı üzerine gerçekleştirilen araştırma verileri ergenlerdeki problemli internet kullanımında ebeveynlerin gözetim yetersizliğinin ve olumsuz ebeveyn ilişkilerinin etkili olduğunu işaret etmektedir (Bleakley vd., 2016). Ergenler üzerinde gerçekleştirilen bir diğer çalışma verileri ergenlerin dijital oyun bağımlılık davranışlarının ebeveyn kontrolü olmayan ergenlerde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Geniş ve Ayaz-Alkaya, 2023).

Bunlardan hareketle okul öncesi dönemden ergenlik dönemine kadar çocukların dijital teknolojileri kullanımlarıyla ilişkili olarak çocukların; problemli ekran kullanımı, dijital oyun bağımlılığı, teknoloji bağımlılığı, ekran kullanım süresi, problemli internet kullanımı ile ebeveyn aracılık davranışları ve ebeveyn-çocuk ilişkisi arasında doğrudan ve kritik bir bağ olduğu anlaşılmaktadır. Ebeveynin çocukla geliştirdiği nitelikli iletişim ve rehberlik stratejileri çocukları dijital teknolojilerin oluşturabileceği risklere karşı koruyucu olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışma bulgularına göre 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanımlarına karşı en yüksek koruyucu etkiyi gösteren KDES aracılık rolü, disiplin ve denetim bileşenlerinin problemli teknoloji kullanım riskini düşürmedeki rolünü teyit eder niteliktedir.

Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanımını yordamasına ilişkin sonuçlar

Araştırmada ebeveynlerin medya aracılık rollerinin çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerini yordama gücünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre; kullanılan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir (R = .367, R^2= .134, F (6. 343) = 8.875, P <.01). Elde edilen bulgular, ebeveyn medya aracılık rollerinin çocuklardaki problemli teknoloji kullanımı toplam varyansın %13,4'ünü açıkladığını göstermektedir.

Ebeveynlerin medya aracılık rollerinin çocuklardaki problemli teknoloji kullanımını yordama gücüne ilişkin bulgular incelendiğinde; KDES aracılık rolünün çocukların problemli teknoloji kullanım düzeylerini düşürmede en temel ve en güçlü belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, korelasyon analizinde elde edilen verileri destekler nitelikte olup ebeveynin yalnızca kural koymasından ziyade bu kuralların gerekçelerinin çocukla paylaşmasının çocuklarda ortaya çıkabilecek problemli teknoloji kullanım riskine karşı en koruyucu etkisi olduğunu kanıtlamaktadır.

Diğer yandan, regresyon modelinde dikkat çeken bir diğer önemli bulgu ise AYOR aracılık rolünü problemli teknoloji kullanımı üzerinde pozitif yönde anlamlı bir yordayıcı etkisinin olmasıdır. Bu durum, ebeveynin dijital içeriklere yönelik yaptığı yorumların doğru bir kural ve sınır çerçevesinde (KDES) desteklenmezse, çocukta içeriğe yönelik ters bir ilgi ve merak uyandırarak çocuklarda problemli teknoloji kullanım puanlarını arttırabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmada elde edilen regresyon analiz sonuçları, ebeveynlerin uyguladıkları pek çok aracılık rolünün çocukların problemli teknoloji kullanımları üzerinde tek başına belirleyici bir role sahip olmadığını göstermektedir. ADES, ASIN, KSIN aracılık rollerinin modelde anlamsız sonuçlar vermesinin temelinde ebeveynlerin çocukla dijital medya karşısında vakit geçirmesinin ya da esnek sınırlandırmalar sunmasının eğer bu süreçte çocuklara açıklayıcı bir disiplin ve mantığa uygun kurallar (KDES) ile bütünleşmemişse, çocuklarda problemli teknoloji kullanım riskini düşürmede etkisiz kaldığına işaret etmektedir. Benzer şekilde KENG aracılık rolü de modelde yordayıcı değildir. Bu bulgu, ebeveynler tarafından uygulanan katı ve tek yönlü, çocukla iletişimden uzak "yasaklama" temelli stratejilerinin okul öncesi dönemdeki çocukların problemli teknoloji kullanım davranışlarını yönetme konusunda işlevsiz olduğunu kanıtlamaktadır.

Sonuç olarak modelde KDES aracılık rolü alt boyutunun negatif, AYOR aracılık rolü alt boyutunun ise pozitif anlamlılık göstermesi; dijital ebeveynlikte bilinçsizce yasaklama ve kuralsız bir destekten ziyade açıklayan ve sınırları olan bir rehberlik modelinin çocukları problemli teknoloji kullanımı risklerinden koruyucu bir mekanizma olduğunu doğrulamaktadır.

Mevcut araştırmadan elde edilen temel sonuç, dijital ebeveynlik literatüründeki çocukların problemli teknoloji kullanımında aile içi faktörlerin belirleyiciliği teziyle örtüşmektedir. Nitekim Bozoglan (2018), ebeveyn stratejilerinin çocuklardaki internet temelli problemlerin gelişimini hem destekleme hem de önlemede güçlü bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Bu noktada önemli olan, aile içi süreçlerin niteliği ve sağlıklı ebeveyn-çocuk etkileşimidir (Shek vd., 2019). Ebeveynlerin kısıtlayıcı ya da aktif aracılık rollerini tercih etmelerinin altında yatan odak noktasının ebeveynlerin dijital teknolojilerin oluşturabileceği risklerin şiddetine yönelik algılama düzeylerinin olduğu belirlenmiştir (Hwang vd., 2017). Ancak ebeveynlerin bu risk algısıyla hareket ederken çocukların internet bağımlılığına karşı koruyucu faktörlere sahip olmayışı

çocuklarda internet bağımlılığını arttıran bir etken oluşturmaktadır (Awaluddin vd., 2019). Aracılık rollerini tercih etmelerindeki belirleyici bir diğer unsur ise alan yazında ebeveynler, çocukların yaşları küçüldükçe kısıtlayıcı aracılık rolünü kullanmaya yönelik eğilimin arttığı yönündedir (Garmendia vd., 2012). Ebeveynlerin küçük yaş gruplarında kısıtlayıcı aracılık stratejisini kullanmaları çocukları dijital teknolojilerin zararlı içeriklerine karşı korumada etkilidir (Nathanson, 1999). Bu bağlamda literatürdeki bulgular, modelde KDES aracılık rolü alt boyutunun çocukları, problemli teknoloji kullanımına karşı korurken AYOR aracılık rolü alt boyutu ise teşvik edici yordayıcı olarak çıkmasını açıklar niteliktedir. Nitekim Livingstone vd., (2017) ebeveynlerin çocukların dijital teknolojileri kullanmaları sırasında geliştirdikleri aktif müdahalenin çocukların dijital teknolojiye yönelik beceriler edinmesini sağlarken çocukları dijital risklere de açık hale getirebilir. Öte yandan kısıtlayıcı aracılık rollerinin kullanılarak çocuklara rehberlik edilmesi ise bu risklere karşı daha koruyucu olmaktadır.

Diğer taraftan, araştırmada ebeveyn medya aracılık rollerinin çocuklardaki problemli teknoloji kullanımı varyansının %13,4'ünü açıkladığı saptanmıştır. Bununla birlikte açıklanamayan %86,6'lık payın sosyal bilimlerde tek bir değişken kümesinin açıklamada yeterli olmayarak çocuklardaki problemli teknoloji kullanımı üzerinde etkili olan diğer çok katmanlı faktörlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim açıklanamayan varyans üzerinde, araştırmanın demografik bulgularında da saptandığı üzere; ebeveynlerin öğrenim durumu, ailedeki çocuk sayısı, aileyle birlikte geçirilen süre, çocukların yaş grubu, çocukların doğum sırası, çocukların günlük teknolojik cihaz kullanım süresi ve çocukların teknolojik cihaz kullanım şekli (birlikte/yalnız) değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Literatürde yer alan pek çok çalışma; ebeveynlerin öğrenim düzeyinin (Çavuş vd., 2016; Eyimaya vd., 2021; Gökçearslan ve Durakoğlu, 2014; Göldağ, 2018), çocuk sayısının (Aslan ve Topuz, 2025; Özgörü vd., 2024), olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinin (Ersoy Kır, 2024), çocukların yaş grubunun (Budak, 2020; Dilci vd., 2019; Emiroğlu İlvan, 2022), çocuğun doğum sırasının (Özgörü vd., 2024) ve çocuğun ekran kullanım süresinin (Çom Aybal, 2021; Kulu, 2023; Özgörü vd., 2024; Polat, 2025) problemli teknoloji kullanımı ile ilişkili olduğunu doğrulamaktadır. Bu demografik değişkenlerin, ebeveynlerin medya aracılık rollerinden bağımsız olarak çocukların problemli teknoloji kullanımı varyansı üzerinde pay sahibi olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca

literatürde, okul öncesi çocuklarda ekran kullanımı sırasında temel ihtiyaçların (uyku, yemek, tuvalet) ertelenmesinin problemli teknoloji kullanımına yönelik puanlarındaki artışla ilişkili olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur (Yalçin vd., 2021). Bu bağlamda çocuklardaki dijital risklerin; sadece ebeveyn medya aracılık stratejileriyle sınırlı olmayarak aynı zamanda zayıf öz düzenleme becerileri gibi bireysel faktörler tarafından da şekillendirildiği söylenebilir (Özdemir ve Keleş, 2023).

5.2. Öneriler

Mevcut araştırma sonuçları incelendiğinde ebeveynlere yönelik öneriler;

- Ailenin birlikte geçirdiği sürenin 6 saat ve üzerine çıkmasıyla çocuklarda problemli teknoloji kullanım düzeylerinin anlamlı şekilde düştüğünü göz önünde bulundurarak ebeveynlere çocuklarıyla ekran dışı, ortak paylaşıma dayalı etkinliklerin arttırılması önerilebilir.
- Araştırma bulguları, okul öncesi dönemdeki çocukların günlük 1 saat ve altındaki kullanım süresinin problemli teknoloji kullanım riskini en düşük seviyede tuttuğunu göstermektedir. Bu nedenle ebeveynler çocukların teknoloji kullanımını 1 saat ile sınırlandırarak gün içinde bu süreyi bölerek kullanmalarını sağlamaları önerilebilir.
- Araştırma sonucunda, dijital teknolojileri ebeveynle kullanan çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri tek başına kullananlara göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Ebeveynlere çocuğu dijital teknolojilerle yalnız bırakmak yerine sürece dahil olarak ekranı ortak paylaşım alanına dönüştürmeleri önerilebilir.
- Araştırmada KDES aracılık rolü çocukların problemli teknoloji kullanımlarına karşı en güçlü koruyucu faktör olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ebeveynler, teknoloji kullanımına sınır koyarken çocuğun gelişimsel düzeyine uygun, mantıklı açıklamalar sunmaları önerilebilir.
- AYOR aracılık rolünün tek başına risk artırıcı olabildiği bulgusundan hareketle ebeveynlerin yalnızca içerikler hakkında konuşmakla kalmayıp bu etkileşimi mutlaka net bir kural çerçevesinde desteklemeleri önerilebilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde araştırmacılara yönelik öneriler;

- Bu çalışma kesitsel bir çalışma olarak yürütülmüştür. Ebeveyn aracılık rollerinin uzun vadeli olarak etkilerini tam anlamıyla yansıtmayabilir. Gelecek

araştırmalarda, okul öncesi dönemdeki KDES ve AYOR aracılık rollerinin, çocuğun gelecek dönemlerdeki alışkanlıklarını nasıl şekillendirdiği boylamsal yöntemlerle takip edilebilr.

- Ebeveynlerin ölçek sorularına verdikleri yanıtlar "ideal ebeveynlik" kaygısıyla verilmiş olabilir. Bu nedenle, nicel verilerin yanı sıra derinlemesine görüşmeleri içeren nitel çalışmalarla desteklenerek karma yöntemlerle çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Ailenin birlikte geçirdiği sürenin 6 saat ve üzerine çıkmasıyla çocuklarda problemli teknoloji kullanım düzeylerinin anlamlı şekilde düştüğü belirlenmiştir. Araştırmacılar, süre detayında nicelikten ziyade faaliyetlerin niteliğine odaklanarak ne tür faaliyetlerin daha koruyucu özellikte olduğunu analiz etmeleri önerilebilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde politikacılara yönelik öneriler;

- Araştırmada, çocukların dijital teknoloji kullanımı için 1 saat ve altında vakit harcamaları problemli teknoloji kullanım riskinin en düşük olduğunu kanıtlanmıştır. Politika yapıcılar, okul öncesi dönem için *günlük maksimum 1 saat* kullanım süresini temele alıp kamu sağlık standardı olarak belirlenerek ulusal bilinçlendirme kampanyaları kurgulanabilir.
- Aile içi etkileşimin koruyucu etkisi dikkate alınarak yerel yönetimlerce ailelerin çocuklarıyla ekran dışında kaliteli, ücretsiz ve güvenli vakit geçirebilecekleri oyun alanları ve aile merkezlerin sayısı arttırılabilir.
- Araştırma, yasaklayıcı (KENG) ebeveynlik stratejilerinin etkisiz olduğu ve açıklayıcı rehberliğin (KDES) ise temel koruyucu olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, ebeveynlere yasaklamaktan ziyade rehberliği öğreten ulusal eğitim programları devlet eliyle desteklenerek yaygınlaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Agarwal, V., & Dhanasekaran, S. (2012). Media and children. *Journal of Indian Associantion for Child and Adolescent Mental Health, 8*(2), 20–24. https://doi.org/10.1177/0973134220120201

Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist, 34*(10), 932–937.

Ak, S. (2019). *Eğitim fakültesi öğrencilerinde problemli internet kullanımının yalnızlık, yaşam doyumu ve algılanan sosyal destek ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayın No. 601740) [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Akbulut, Ö. F. (2025). *Çocukların dijital dünyayla sağlıklı buluşması: Ebeveyn eğitim programının problemli teknoloji kullanımını önlemedeki etkisi* (Yayın No. 934492) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Akçay, D., & Emiroğlu, O. N. (2020). The effect of motivational interviewing with mothers on media interaction and aggression behaviours of preschool-aged children. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing, 43*(3), 217–232. https://doi.org/10.1080/24694193.2019.1651788

Akkoyunlu, B., & Tuğrul, B. (2002). Okul öncesi çocukların ev yaşantısındaki teknolojik etkileşimlerinin bilgisayar okuryazarlığı becerileri üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(23) 12–21. https://dergipark.org.tr/en/pub/hunefd/article/102621

Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 1*(2), 156–174. http://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720171234

Alçay, E. S. (2019). *Ergenlerde problemli internet kullanımı ile bilinçli farkındalık ve öz düzenleme arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayın No. 572345) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Alkan, C. (2011). *Eğitim teknolojisi* (8. baskı). Anı Yayıncılık.

Altıntaş, S., & Öztabak, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin problemli internet kullanımları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 7*(13), 109–128. https://dergipark.org.tr/tr/pub/eibd/article/315928

Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemli internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying, 3*(1), 27–43. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ojtac/article/260970

Altunten, İ. (2019). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile problemli internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 547326) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

American Academy of Child and Adolescent Psychiatry. (2025, Haziran). *Screen time and children.* https://www.aacap.org/AACAP/Families_and_Youth/Facts_for_Families/FFF-Guide/Children-And-Watching-TV-054.aspx

American Academy of Pediatrics. (2011). Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics, 128*(5), 1040–1045. https://doi.org/10.1542/peds.2011-1753

American Academy of Pediatrics. (2013). Children, adolescents, and the media. *Pediatrics, 132*(5), 958–961. https://doi.org/10.1542/peds.2013-2656

American Academy of Pediatrics. (2016). Media and young minds. *Pediatrics, 138*(5), e20162591. https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591

Ançel, G., Açıkgöz, İ., & Ayhan, A. G. Y. (2015). Problemli internet kullanımı ile duygusal zekâ ve bazı sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 16*(4), 255–263. https://trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/175038/problemli-internet-kullanimi-ile-duygusal-zeka-ve-bazi-sosyodemografik-degiskenler-arasindaki-iliski

Anderson, D. R., Alwitt, L. F., Lorch, E. P., & Levin, S. R. (1979). Watching children watch television. In G. A. Hale & M. Lewis (Eds.), *Attention and cognitive development* (pp. 331–361). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-2985-5_12

Anitha, F. S., Narasimhan, U., Janakiraman, A., Janakarajan, N., & Tamilselvan, P. (2021). Association of digital media exposure and addiction with child development and behavior: A cross-sectional study. *Industrial Psychiatry Journal, 30*(2), 265–271. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_157_20

Anlı, G. (2018). İnternet bağımlılığı: Sosyal ve duygusal yalnızlık. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 3*(2), 389–397. https://doi.org/10.21733/ibad.414862

Arı Arat, C., & Gülay Ogelman, H. (2021). Küçük çocukların COVID 19 sürecinde teknolojik araç kullanımının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 5*(1), 15–32. https://doi.org/10.46762/mamulebd.880109

Arifoglu, A. T., & Artan, T. (2024). Factors affecting problematic internet use: Rejectful parental attitudes during childhood. *The Journal of Genetic Psyhology, 185*(6), 427–445. https://doi.org/10.1080/00221325.2024.2322979

Arnold, D. H., Chary, M., Gair, S. L., Helm, A. F., Herman, R., Kang, S., & Lokhandwala, S. (2021). A randomized controlled trial of an educational app to improve preschoolers' emergent literacy skills. *Journal of Children and Media, 15*(4), 457–475. https://doi.org/10.1080/17482798.2020.1863239

Arslan, O. K. (2023). *4–6 yaş aralığındaki çocuklarda problemli medya kullanımı ile duygu dışavurumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 793349) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Arslan, R. C. (2022). *4–6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji ve teknolojik cihaz kullanımlarıyla annelerin medya aracılıklarına göre öz-düzenleme becerilerinin incelenmesi* (Yayın No. 768956) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Aslan, O., & Topuz, İ. (2025). Okul öncesi dönem çocuklarında sosyal beceri düzeyleri ile problemli medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26*(1), 116–134. https://doi.org/10.17679/inuefd.1516664

Ata, E. E., Akpınar, Ş., & Kelleci, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin, 10*(4), 473–480. http://doi.org/10.5455/pmb.20110404060947

Atkin, D. J., Greenberg, B. S., & Baldwin, T. F. (1991). The home ecology of children's television viewing: Parental medition and the new video environment. *Journal of Communication, 41*(3), 40–52. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1991.tb02322.x

Austin, E. W. (1993). Exploring the effects of active parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 37*(2), 147–158. https://doi.org/10.1080/08838159309364212

Austin, E. W., Bolls, P., Fujioka, Y., & Engelbertson, J. (1999). How and why parents take on the tube. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 43*(2), 175–192. https://doi.org/10.1080/08838159909364483

Awaluddin, S. M. B., Ying, C. Y., Yoep, N., Paiwai, F., Lodz, N. A., Muhammad, E. N., Mahmud, N. A., Wong, N. I., Nor, N. S. M., & Rashid, N. R. N. A. (2019). The association of ınternet addiction and perceived parental protective factors among malaysian adolescents. *Asia Pacific Journal of Public Health, 31*(8). https://doi.org/10.1177/1010539519872642

Ayaz, F., & Taşdelen, B. (2022). *Bir yaşam alanı olarak dijital medya.* Eğitim Yayınevi.

Aydın, E., & Birol, S. Ş. (2020). Boş zaman aktivitelerinde akıllı telefon kullanımının anne çocuk etkileşimi açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 13–24. https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubesyo/article/735458

Aydın, M. (2017). *Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımları ile akılcı olmayan inançları ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkiler* (Yayın No. 479915) [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2), 570–585. https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/article/307860

Aylıkcı, Ç. (2018). *Evli bireylerin problemli internet kullanımı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki* (Yayın No. 520070) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Bağcı Çetin, B. (2024). 4-6 yaş aralığındaki çocukların problemli teknoloji kullanımı ve annelerin ebeveynlik stres düzeylerinin çocukların dikkat düzeylerini yordayıcı rolü. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 22*(2), 1147–1171. https://doi.org/10.37217/tebd.1417347

Bahar, H. H., & Meral, D. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde problemli internet kullanımının yalnızlık ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. *Erzincan*

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(2), 1117–1134. https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/article/300568#article_cite

Bakan, U., & Bakan, U. (2017). Facebook'ta aile ilişkileri ve sosyal medya adanmışlığına yönelik bir içerik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(20), 54–68. https://doi.org/10.20875/makusobed.284457

Bakırcı, B., & Çetingöz, D. (2025). Okul öncesi dönem çocuklarının dijital medya ekranını problemli kullanımları ve sosyal becerilerinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim, 39*(1), 162–177. https://doi.org/10.33308/26674874.2025391835

Ball, S., & Bogatz, G. A. (1970). *The first year of Sesame Street: An evaluation*. Educational Testing Service.

Ballagas, R., Kaye, J. J., Ames, M., Go, J., & Raffle, H. (2009, 3 Haziran). Familly communication: Phone conversations with children [Bildiri sunumu]. *In proceedings of the 8th International Conference on Interaction Design and Children* (IDC '09) (pp. 321–324). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/1551788.1551874

Bandalos, D. L., & Finney, S. R. (2019). Factor analysis: Exploratory and confirmatory. In G. R. Hancock, L. M. Stapleton, & R. O. Mueller (Eds.), *The reviewer's guide to quantitative methods in the social sciences* (2nd ed., pp. 98–122). Routledge.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman and Company.

Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media Psychology, 3*(3), 265–299. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0303_03

Bandura, A. (2006). Going global with social cognitive theory: From prospect to paydirt. In S. I. Donaldson, D. E. Berger, & K. Pezdek (Eds.), *Applied psychology: New Frontiers and rewarding careers* (pp. 53–79). Lawrence Erlbaum.

Barcus, F. E. (1969). Parental influence on children's television viewing. *Television Quarterly, 8*(3), 63–73.

Barlett, N. D., Gentile, D. A., Barlett, C. P., Eisenmann J. C., & Walsh, D. A. (2012). Sleep as a mediatör of screen time effectson us children's health outcomes. *Journal of Children and Media, 6*(1), 37–50. https://doi.org/10.1080/17482798.2011.633404

Barr, R. (2013). Memory constraints on infant learning from Picture books, television, and touchscreens. *Child Development Perspectives, 7*(4), 205–210. https://doi.org/10.1111/cdep.12041

Bastırmacı, Ş. (2022). 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayın No. 755171) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Bates, A.W. (2019). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning* (2nd ed.). BCcampus. https://pressbooks.bccampus.ca/teachinginadigitalagev2/

Bauer, N. S. (2018). Technoference over time and parenting. *Pediatric Research*, *84*, 157–158. https://doi.org/10.1038/s41390-018-0059-z

Bayar, M. E., Kulaksiz, T., & Toran, M. (2025). How does parental media mediation regulate the association between digital parental awareness and the parent-child relationship? *Early Childhood Education Journal.* https://doi.org/10.1007/s10643-025-01879-x

Berk, L. E. (2018). *Development through the lifespan* (7th ed.). Pearson.

Bhoi, D., Vijin, J., & Venkatesh, H. (2026). Parents' screen time, parental perception, technology-related parenting in relation to young children's screen time: a cross-sectioanl study. *BMC Psychology, 14.* https://doi.org/10.1186/s40359-025-03574-3

Black, S. E., Devereux, P. J., & Salvanes, K. G. (2004). *The more the marrier? The effect of family composition on children's education* (Discussion Paper No. 1269). IZA Institute of Labor Economics. https://doi.org/10.2139/ssrn.583144

Bleakley, A., Ellithorpe, M., & Romer, D. (2016). The role of parents in problematic internet use among US adolescents. *Media and Communication, 4*(3), 24–34. https://doi.org/10.17645/mac.v4i3.523

Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *American Journal of Psychiatry*, *165*(3), 306–307. https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.07101556

Bogatz, G. A., & Ball, S. (1971). *The second year of Sesame Street: A continuing evaluation*. Educational Testing Service.

Bostancı, S., & Çakır, R. (2022). Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education, 7*(2), 86–116. https://doi.org/10.52797/tujped.1192163

Bozoglan, B. (2018). The role of family factors in internet addiction among children and adolescents: An overview. In B. Bozoglan (Ed.), *Psychological, social, and cultural aspects of ınternet addiction* (pp. 146–168) içinde. IGI Global. https://doi.org/10.4018/978-1-5225-3477-8.ch008

Brindova, D., Pavelka, J., Ševčikova, A., Zezula, I., Dijk, J. P. V., Reijneveld, S. A., & Geckova, A. M. (2014). How parents can affect excessive spending of time on screen-based activities. *BMC Public Health, 14*, 1261. https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-1261

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design.* Harvard University Press.

Bronfenbrenner, U. (1995). The bioecological model from a life course perspective: Reflections of a participant observer. In P. Moen, G. H. Elder, Jr., & K. Lüscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 599–618). American Psychological Association. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/10176-017

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2007). The bioecological model of human development. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Volume 1. Theoretical models of human development* (pp. 793–828). Wiley. https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0114

Budak, K. S. (2020). *Okul öncesi dönem çocukları için dijital oyun bağımlılık eğilimi ölçeğinin ve dijital oyun ebeveyn rehberlik stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi, problem davranışlarla ilişkisinin incelenmesi* (Yayın No. 630581) [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Bulut, A. (2018). Okul öncesi öğrencilerinin teknoloji kullanımlarına ilişkin alışkanlıklarının gelişim özellikleri üzerindeki etkileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 1*(1), 52–69. https://dergipark.org.tr/tr/pub/eyyad/article/595606#article_cite

Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review, 106*(4), 676–713. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-295X.106.4.676

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2023). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (34. baskı). Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2016). *Sosyal bilimler için istatistik* (18. baskı). Pegem Akademi.

Bybee, C. R., Robinson, D., & Turow, J. (1982). Determinants of parental guidance of children's television viewing for a special subgroup: Mass media scholars. *Journal of Broadcasting, 26*(3), 697–710. https://doi.org/10.1080/08838158209364038

Canadian Paediatric Society, Digital Health Task Force. (2017). Screen time and young children: Promoting health and development in a digital world. *Paediatrics & Child Health, 22*(8), 461–468. https://doi.org/10.1093/pch/pxx123

Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic internet use: A two-step approach. *Computer in Human Behavior, 26*(5), 1089–1097. https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chb.2010.03.012

Cengiz Saltuk, M., & Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. *Yeni Medya Elektronik Dergi, 4*(2), 106-120. https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2020.4/2.106-120

Chaibal, S., & Chaiyakul, S. (2022). The association between smartphone and tablet usage and children development. *Acta Psychologica, 228*, 103646. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103646

Chen, W., & Adler, J. L. (2019). Assessment of screen exposure in young children, 1997 to 2014. *JAMA Pediatrics, 173*(4), 391–393. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2018.5546

Chisholm, J. F. (2006). Cyberspace violence against girls and adolescent females. *Annals of the New York Academy of Sciences, 1087*(1), 74–89. https://doi.org/10.1196/annals.1385.022

Chiong, C., & Shuler, C. (2010). *Learning: Is there an app for that? Investigations of young children's usage and learning with mobile devices and apps.* The Joan

Ganz Cooney Center at Sesame Workshop. https://clalliance.org/wp-content/uploads/files/learningapps_final_110410.pdf

Chong, S. C., Teo, W. Z., & Shorey, S. (2023). Exploring the perception of parents on children's screentime: a systematic review and meta-synthesis of qualitative studies. *Pediatric Research, 94*, 915–925. https://doi.org/10.1038/s41390-023-02555-9

Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory, 21*(4), 323–343. https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x

Clayton, C. L. (2014). 'With my parents i can tell them anything': Intimacy levels within British Chinese families. *International Journal of Adolescence and Youth, 19*(1), 22–36. https://doi.org/10.1080/02673843.2014.884007

Conlon, T. (2002). Bilgi Teknolojisi, eğitim ve postmodernizm (Çev., E. Zereyak & E. Genç Çolak). *Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 1*(2), 269–278. (Orijinal çalışma 2000'de yayımlandı).

Connell, S. L., Lauricella, A. R., & Wartella, E. (2015). Parental co-use of media technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media, 9*(1), 5–21. https://doi.org/10.1080/17482798.2015.997440

Comstock, G. (1978). *Television and human behavior*. Columbia Press.

Corcoran, E., Shaffer, E., Warner, M., & Gabrielli, J. (2022). Associations between parental media mediation and youth attitudes about online privacy in a sample of US adolescents. *Computers in Human Behavior. 137*, 107423. https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107423

Cordes, C., & Miller, E. (2000). *Fool's gold: A critial look at computers in childhood*. Alliance for Childhood.

Coyne, S., Linder, J. R., Rasmussen, E. E., Nelson, D. A., & Collier, K. M. (2014). It's a bird! It's a gender stereotype!: Longitudinal associations between superhero viewing and gender stereotyped play. *Sex Roles, 70*, 416–430. https://doi.org/10.1007/s11199-014-0374-8

Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson.

Çağır, G., & Gürgan, U. (2010). Lise ve üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanım düzeyleri ile algılanan iyilik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13*(24), 70–85. https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunsobed/article/647944#article_cite

Çalhan, C. (2023). *Ebeveynlerin medya aracılık rolleri ile okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişki* (Yayın No. 821467) [Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Çalhan, C., & Göksu, İ. (2024). An effort to understand parents' media mediation roles and early childhood children's digital game addiction tendency: A descriptive correlational survey study. *Education and Information Technologies. 29*, 17825–17865. https://doi.org/10.1007/s10639-024-12544-y

Çavuş, S., Ayhan, B., & Tuncer, M. (2016). Bilgisayar oyunları ve bağımlılık: Üniversite öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *İletişim Kuram ve Araştırma*

Dergisi, 43, 265–289. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikad/article/992418#article_cite

Çaylan, N., Yalçın, S. S., Erat Nergiz, M., Yıldız, D., Oflu, A., Tezol, Ö., Çiçek, Ş., & Foto-Özdemir, D. (2021). Associations between parenting styles and excessive screen usage in preschool children. *Turkish Archives of Pediatrics, 56*(3), 261–266. https://doi.org/10.14744/TurkPediatriArs.2020.43765

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (2. baskı). Pegem Akademi.

Çom Aybal, N. (2021). *4-11 yaş çocuklarda ekran bağımlılığı eğiliminin incelenmesi ve ebeveynlerin ekran bağımlılığını önlemeye yönelik tutumlarının değerlendirilmesi* (Yayın No. 674047) [Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Davies, J. J., & Gentile, D. A. (2012). Responses to children's media use in families with and without siblings: A family development perspective. *Family Relations, 61*(3), 410–425. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00703.x

Desmond, R. J., Hirsch, B., Singer, D., & Singer, J. (1987). Gender differences, mediation, and disciplinary styles in children's responses to television. *Sex Roles, 16*, 375–389. https://doi.org/10.1007/BF00289549

Desmond, R. J., Singer, J. L., Singer, D. G., Calam, R., & Colimore, K. (1985). Family mediation patterns and television viewing: Young children's use and grasp of the medium. *Human Communication Research, 11*(4), 461–480. https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1985.tb00056.x

Dilci, T., Arslan, A., & Ersoy, M. (2019). 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenmesi (Sivas ili örneklemi). *Tarih Okulu Dergisi, 12*(38), 122–1442. https://doi.org/10.14225/Joh1514

Domoff, S. E., Borgen, A. L., & Radesky, J. S. (2020). Interactional theory of chilhood problematic media use. *Human Behavior and Emerging Technologies, 2*(4), 343–353. https://doi.org/10.1002/hbe2.217

Domoff, S. E., Harrison, K., Gearhardt, A. N., Gentile, D. A., Lumeng, J. C., & Miller, A. L. (2019). Development and validation of the problematic media use measure: A parent report measure of screen media "addiction" in children. *Psychology of Popular Media Culture, 8*(1), 2–11. https://doi.org/10.1037/ppm0000163

Dong, H., Yang, F., Lu, X., & Hao, W. (2020). Internet addiction and related psychological factors among children and adolescents in china during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) epidemic. *Frontiers in Psychiatry, 11*, 751. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2020.00751

Duch, H., Fisher, E. M., Ensari, I., ve Harrington, A. (2013). Screen time use in children under 3 years old: a systematic review of correlates. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 10*, 102. https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-102

Dulkadir Yaman, N., & Kabakçı Yurdakul, I. (2022). Exploring parental mediation of internet use through young children's perspective. *Education and Information Technologies 27*, 7451–7469. https://doi.org/10.1007/s10639-022-10939-3

Duman, S. (2016). *Ergenlerin problemli internet kullanımı ile akademik başarı ve ertelemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 430697) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Dunckley, V. L. (2015). *Reset your child's brain: A four-week plan to end meltdowns, raise grades and boost social skills by reversing the effects of electronic screen time.* New World Library.

Durak, A., & Kaygin, H. (2020). Parental mediation of young children's internet use: Adaptation of paental mediation scale and review of parental mediation based on the demographic variables and digital data security awareness. *Education and Information Technologies, 25*, 2275–2296. https://doi.org/10.1007/s10639-019-10079-1

Durak, H., & Seferoğlu, S. S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon kullanımları ve bağımlılık düzeyleriyle ilgili unsurlar. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 8*(1), 1–23. https://doi.org/10.17943/etku.288822

Eastin, M. S., & LaRose, R. (2000). Internet self-efficacy and the psychology of the digital divide. *Journal of Computer-Mediated Communication, 6*(1) JCMC611. https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2000.tb00110.x

Eirich, R., McArthur, B. A., Anhorn, C., McGuinness, C., Christakis, D. A, & Madigan, S. (2022). Association of screen time with internalizing and externalizing behavior problems in children 12 years or younger: A systematic Review and meta-analysis. *JAMA Psychiatry, 79*(5), 393–405. https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2022.0155

Elkin, N., Kütük, H., Gürol, D. M., & Bilgen, Y. D. (2024). The relationship between emotional eating disorders and problematic internet use in universty students: the mediating role of mukbang behavior. *Revista da Associacao Medica Brasileira, 70*(9), e20240343. https://doi.org/10.1590/1806-9282.20240343

Emiroğlu İlvan, T. (2022). *Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimleri ile anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi* (Yayın No. 742209) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Emond, J. A., Tantum, L. K., Gilbert-Diamond, D., Kim, S. J., Lansigan, R. K., & Neelon, S. B. (2018). Household chaos and screen media use among preschool-aged children: a cross-sectional study. *BMC Public Health, 18*, 1210. https://doi.org/10.1186/s12889-018-6113-2

Entertainment Software Association. (2024). *Essential facts about the U.S. video game industry.* https://www.theesa.com/resources/essential-facts-about-the-us-video-game-industry/

Erdoğan, G. (2022). *Okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların anne ve babalarının ebeveyn tutumları ile medya aracılıklarının incelenmesi* (Yayın No. 750755) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Ersoy Kır, S. (2024). *Okul öncesi eğitim alan çocukların bağlanma düzeylerinin ebeveynleriyle olan ilişkilerine ve ekran kullanım alışkanlıklarına göre incelenmesi* (Yayın No. 859111) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Eyimaya, A. O., Özdemir, F., Tezel, A., & Apay, S. E. (2021). Determining the health lifestyle behaviors and e-health literacy levels in adolescents. *Revista da Escola*

de Enfermagem da USP, 55, e03742. https://doi.org/10.1590/S1980-220X2020021603742

Fam, J. Y., Männikkö, N., Juhari, R., & Kääriäinen, M. (2023). Is parental mediation negatively associated with problematic media use among children and adolescents? A systematic review and meta-analysis. *Canadian Journal of Behavioural Science/ Revue Canadienne des Sciences du Comportement, 55*(2), 89–99. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/cbs0000320

Finn, J.D. (1960). Technology and the instructional process. *AV Communication Review, 8*(1), 5–26.

Fisch, S. M. (2004). *Children's learning from educational television: Sesame Street and beyond.* Routledge.

Furuncu, C. (2019). *Problemli medya kullanım ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu* (Yayın No. 598058) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Furuncu, C., & Öztürk, E. (2020). Problemli medya kullanım ölçeği Türkçe formunun geçerlik güvenirlik çalışması: Çocuklarda ekran bağımlılığı ölçeği ebeveyn formu. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 4*(3), 535–566. https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043237

Galbraith, J. K. (1985). *The new industrial state* (Rev. Ed.). Princeton University Press. https://doi.org/10.2307/j.ctvcm4hjz

Garmendia, M., Garitaonandia, C., Martinez, G., & Casado, M. A. (2012). The effectiveness of parental mediation. In S. Livingstone & L. Haddon (Eds.), *Children, risk and safety on the internet: Researc and policy challenges in comparative perspective* (pp. 231–244). Policy Press.

Geniş, Ç., & Ayaz-Alkaya, S. (2023). Digital game addiction, social anxiety, and parental attitudes in adolescents: A cross-sectional study. *Children and Youth Services Review, 149*, 106931. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.106931

Gentile, D. A., Bailey, K., Bavelier, D., Brockmyer, J. F., Cash, H., Coyne, S. M., Doan, A., Grant, D. S., Green, C. S., Griffiths, M., Markle, T., Petry, N. M., Prot, S., Rae, C. D., Rehbein, F., Rich, M., Sullivian, D., Woolley, E., & Young, K. (2017). Internet gaming disorder in children and adolescents. *Pediatrics, 140*(Suppl. 2), S81–S85. https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758H

Gentile, D. A., Reimer, R. A., Nathanson, A. I., Walsh, D. A., & Eisenmann, J. C. (2014). Protective effects of parental monitoring of children's media use: A prospective study. *JAMA Pediatrics, 168*(5), 479–484. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2014.146

Goh, Z. H., Tandoc, E. C., & Chan, V. X. (2023). Alone and lonely? How physical and perceived isolation can lead to problematic internet use. *Behavior & Information Techology, 42*(15), 2588–2600. https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2134825

Gökçearslan, Ş., & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi*

Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 419–435. https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/article/606448#article_cite

Gökçen, A. (2023). *Çocukların ekran kullanım özellikleri, dijital oyun bağımlılık eğilimleri, sosyal yetkinlik ve davranış durumları ve ebeveyn rehberlik stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 782343) [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Göldağ, B. (2018). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 1287–1315. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/article/495673#article_cite

Göle, M. O., Köroğlu, A. Y., & Dumlu, U. (2025). Okul öncesi dönem çocuklarda problemli teknoloji kullanımı ve akran ilişkileri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(47), 931–960. https://doi.org/10.35675/befdergi.1586062

Green, L., Holloway, D., Stevenson, K., Leaver, T., & Haddon, L. (Eds.). (2020). *The Routledge Companion to Digital Media and Children*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781351004107

Griffiths, M. (2005). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use, 10*(4), 191-197. https://doi.org/10.1080/14659890500114359

Gürler, S. A., & Ömeroğlu, E. (2023). The relation between child raising attitudes of parents and their mediation role for the digital technology use of children. *Education and Information Technologies, 28*, 2229–2243. https://doi.org/10.1007/s10639-022-11266-3

Habibi, F., Choolabi, R. H., & Abadi, Z. A. N. (2024). Adolescents' problematic internet use and psychological well-being: The mediating role of sleep quality and self-regulation. *International Journal of Emotional Education. 16*(1), 190–197. https://doi.org/10.56300/CONT8301

Haefner, M. J., & Wartella, E. A. (1987). Effects of sibling coviewing on children's interpretations of television programs. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 31*(2), 153–168. https://doi.org/10.1080/08838158709386654

Holloway, D., Green, L., & Livingstone, S. (2013). *Zero to eight: Young children and their internet use*. The London School of Economics and Political Science, EU Kids Online.

Haugland, S. W. (1999). What role should technology play in young children's learning? Part 1. *Young Children, 54*(6), 26–31. http://www.jstor.org/stable/42727719

Himmelweit, H., Oppenheim, A. N., & Vince, P. (1958). *Television and the child: An empirical study of the effect of television on the young.* Oxford University Press.

Hirsh-Pasek, K., Zosh, J. M., Golinkoff, R. M., Gray, J. H., Robb, M. B., & Kaufman, J. (2015). Putting education in "educational" apps: Lessons from the science of learning. *Psychological Science in the Public Interest, 16*(1), 3–34. https://doi.org/10.1177/1529100615569721

Hoban, C.F. (1965). From theory to policy decision. *AVCR, 13*(2), 121–139. https://doi.org/10.1007/BF02770042

Hochschild, A. R. (1979). Emotion work, feeling rules, and social structure. *American Journal of Sociology, 85*(3), 551–575. http://www.jstor.org/stable/2778583

Hochschild, A. R., & Machung, A. (1989). *The second shift: Working families and the revolution at home*. Penguin Books.

Hu, B. Y., Johnson, G. K., & Wu, H. (2018). Screen time relationship of chinese parents and their children. *Children and Youth Services Review, 94*, 659–669. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.09.008

Huang, S., Lai, X., Li, Y., Wang, W., Zhao, X., Dai, X., Wang, H., & Wang, Y. (2023). Does parental media mediation make a difference for adolescents? Evidence from an empirical cohort study of parent-adolescent dyads. *Heliyon a Cell Press Journal, 9*(4), e14897. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e14897

Hutton, J. S., Dudley, J., Horowitz-Kraus, T., DeWitt, T., & Holland, S. K. (2020). Associations between screen-based media use and brain white matter integrity in preschool-aged children. *JAMA Pediatrics, 174*(1), e193869. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.3869

Hwang, Y., Choi, I., Yum, J. Y., & Jeong, S. H. (2017). Parental mediation regarding children's smartphone use: Role of protection motivation and parenting style. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 20*(6), 362–368. https://doi.org/10.1089/cyber.2016.0555

Izrael, P., Karasová, M., & Yang, M. M. (2020). Parental mediation of digital media use among children aged 3–8 from the perspective of parents' media competence. *The New Education Review.* 28–38. https://doi.org/10.15804/tner.2020.60.2.02

İkiz, E., Asıcı, A., Savcı, M., & Yörük, C. (2015). Problemli internet kullanımı ile üniversite yaşamına uyum ilişkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4*(1), 334–50. https://dergipark.org.tr/en/pub/buefad/article/51218

Jia, J., Tong, W., Wang, X., & Fang, X. (2024). The comorbidity mechanism of problematic internet use and depression among Chinese college students: A cros-lagged panel network analysis. *Addictive Behaviors, 156*, 108057. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2024.108057

Joint Research Centre: Institute for the Protection and Security of the Citizen. (2015). *Young children (0-8) and digital technology: A qualitative exploratory study across seven countries.* Publications Office. https://doi.org/10.2788/00749

Kabakçı Yurdakul, İ., Dönmez, O., Yaman, F., & Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(4), 883–896. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/article/256855#article_cite

Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Nunez-Davis, R., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P., & Bonner, R. L. (2015). Exposure and use of mobile media devices by young children. *Pediatrics, 136*(6), 1044–1050. https://doi.org/10.1542/peds.2015-2151

Kapudere, B. (2020). *Üniversite öğrencilerindeki problemli internet kullanımı, algılanan anne baba tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 615841) [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kara, D. (2023). *Okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılığı eğilimleri ile akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 845710) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Mızrak Şahin, B., Çulha, İ., & Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions, 4*(2), 60–74. http://doi.org/10.1556/2006.4.2015.005

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kardefelt-Winther, D. (2014). A conceptual and methodological critique of internet addiction research: Towards a model of compensatory internet use. *Computers in Human Behavior, 31*, 351–354. https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.059

Kaşıkcı, D. N., Çağıltay, K., Karakuş Yılmaz, T., Kurşun, E., & Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların internet alışkanlıkları ve güvenli internet kullanımı. *Eğitim ve Bilim, 39*(171), 230–243.

Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *Public Opinion Quarterly, 37*(4), 509–523. https://doi.org/10.1086/268109

Kebir, C., & Özkaya, H. (2023). 16-36 ay arası çocuklarda ekran maruziyetinin dil gelişimi üzerindeki etkisinin araştırılması. *Türk Aile Hekimliği Dergisi, 27*(2), 21–28. http://doi.org/10.54308/tahd.2023.21033

Kılıç, S. (2013). Örnekleme yöntemleri. *Journal of Mood Disorders, 3*(1), 44–46. http://doi.org/10.5455/jmood.20130325011730

Kılıç, Z., & Durat, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımının genel psikolojik belirtileri ve sosyal fobi ile ilişkisi. *Sakarya Medical Journal, 7*(2), 97–104. https://doi.org/10.31832/smj.332753

Kırlıoğlu, M., Kayaalp, A., & Arslan, S. (2023). Güncel bir sorun olarak çocuklarda ekran bağımlılığı ve ebeveyn tutumları. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 7*(2), 118–131. https://doi.org/10.55109/tushad.1360037

Kırmusaoğlu, L. (2021). *Ebeveynlerin medya okuryazarlığına dair bilgi düzeyleri ile medya aracılıkları ve dijital oyunların çocuklarına olan etkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 701530) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kirkorian, H. L, Wartella, E. A., & Anderson, D. R. (2008). Media and young children's learning. *The Future of Children, 18*(1), 39–61. https://doi.org/10.1353/foc.0.0002

Konca, A. S., & Tantekin Erden, F. (2021). Young children's social interactions with parents during digital activities at home. *Child Indicators Research, 14*, 1365–1385. https://doi.org/10.1007/s12187-020-09800-1

Konca, A. S. (2022). Digital technology usage of young children: Screen time and families. *Early Childhood Education Journal, 50*, 1097–1108. https://doi.org/10.1007/s10643-021-01245-7

Konca, A. S., Baltacı, Ö., & Akbulut, Ö. F. (2022). Problematic technology use scale for young children (PTUS-YC): Validity and reliability study. *International Journal of Assessment Tools in Education, 9*(2), 267–289. https://doi.org/10.21449/ijate.888936

Konok, V., Bunford, N., & Miklósi, Á. (2019). Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. *Journal of Children and Media, 14*(1), 91–109. https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1684332

Kopp, C. B. (1989). Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental Psychology, 25*(3), 343–354. https://doi.org/10.1037/0012-1649.25.3.343

Korkmaz, S., & Mehmedoğlu, A. U. (2018). Dindarlık, siber zorbalık ve problemli internet kullanımı ilişkisine dair nicel bir araştırma. *Dini Araştırmalar, 21*(53), 35–54. http://doi.org/10.15745/da.433507

Kulu, H. (2023). *Çocuklarda problemli medya kullanımı ve etkileyen faktörler* (Yayın No. 798512) [Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Kurban, E. (2023). *Ebeveyn çocuk ilişkisi bağlamında çocukların problemli teknoloji kullanımı ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 821889) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Lauricella, A. R. (2013). Çocukların medya katılımı (A. Aksakal, Çev.; H. Toker, Ed.). In H. Yavuzer & M. R. Şirin (Eds.), *1. Türkiye çocuk ve medya kongresi bildiriler kitabı: Cilt 2* (ss.117–137). Çocuk Vakfı Yayınları. https://www.academia.edu/5111021/I_%C3%87ocuk_ve_Medya_Kongresi_

Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psycholgy, 36*, 11–17. http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001

Li, H., Luo, W., & He H. (2022). Association of parental screen addiction with young children's screen addiction: A chain-mediating model. International Journal of *Environmental Researc and Publich Health, 19*(19), 12788. https://doi.org/10.3390/ijerph191912788

Lin, H. P., Chen, K. L., Chou, W., Yuan, K. S., Yen, S. Y., Chen, Y. S., & Chow, J. C. (2020). Prolonged touch screen device usage is associated with emotional ande behavioral problems, but not language delay, in toddlers. *Infant Behavior and Development, 58*, 101424. https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2020.101424

Lin, M. P. (2020). Prevalance of internet addiction during the covid-19 outbreak and its risk factors among junior high school students in Taiwan. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(22), 8547. https://doi.org/10.3390/ijerph17228547

Lin, Y. M., Kuo, S. Y., Chang, Y. K., Lin, P. C., Lin, Y. K., Lee, P. H., Lin, P. H., ve Chen, S. R. (2021). Effects of parental education on screen time, sleep disturbances, and psychosocial adaptation among Asian preschoolers: A randomized controlled study. *Journal of Padiatric Nursing, 56*, 27–34. https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.07.003.

Lissak, G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental Research, 164*, 149–157. https://doi.org/10.1016/j.envres.2018.01.015

Liu, J., Riesch, S., Tien, J., Lipman, T., Pinto-Martin, J., & O'Sullivian A. (2022). Screen media overuse and associated physical, cognitive, and

emotional/behavioral outcomes in children and adolescents: An integrative review. *Journal of Pediatric Health Care, 36*(2), 99–109. https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2021.06.003

Livingstone, S. (2007). Strategies of parental rugulation in the media-rich home. *Computers in Human Behavior, 23*(2), 920–941. https://doi.org/10.1016/j.chb.2005.08.002

Livingstone, S. (2008). *Internet literacy: Young people's negotiation of new online opportunities*. In T. McPherson (Ed.), *Digital youth, innovation, and the unexpected* (pp. 101–121). MIT Press. http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/4257

Livingstone, S., & Bovill, M. (1999). *Young people, new media: Report of the research project children, young people and the changing media environment*. London School of Economics and Political Science.

Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's ınternet use. *Journal of Broadcasting and Electronic Media, 52*(4), 581–599. https://doi.org/10.1080/08838150802437396

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *EU Kids Online: Final report*. London School of Economics and Political Science.

Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K. (2015) *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style*. EU Kids Online, LSE.

Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A., & Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication, 67*(1), 82–105. https://doi.org/10.1111/jcom.12277

Lupton, D., Pedersen, S., & Thomas, G. M (2016). Parenting and digital media: From the early web to contemporary digital society. *Sociology Compass, 10*(8), 730–743. https://doi.org/10.1111/soc4.12398

Magee, C. A., Lee, J. K., & Vella, S. A. (2014). Bidirectional relationships between sleep duration and screen time in early childhood. *JAMA Pediatrics, 168*(5), 465–470. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2013.4183

Mandara, J., Murray, C. B., Telesford, J. M., Varner, F. A., & Richman, S. B. (2012). Observed gender differences in African American mother-child relationships and child behavior. Family Relations, 61(1), 129–141. https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00688.x

Manovich, L. (2001). *The language of new media*. The MIT Press.

Marczak, M., Gjoneska, B., Burkauskas, J., Daskalou, V., Flora, K., Gao, S., Li, Y., Liaugaudaite, V., Markovikj, M., Roelands, M., Smrz, P., & Vaz-Robelo, P. (2020). Problematic ınternet use: Media portrayal across eight countries. *Psihologija, 53*(4), 411–430. https://doi.org/10.2298/PSI190801011M

Marsh, J., Plowman, L., Yamada-Rice, D., Bishop, J., Lahmar, J., & Scott, F. (2018). Play and creativity in young children's use of apps. *British Journal of Educational Technology, 49*(5), 870–882. https://doi.org/10.1111/bjet.12622

McArthur, B. A., Browne, D., Tough, S., & Madigan, S. (2020). Trajectories of screen use during early childhood: Predictors and associated behavior and learning

outcomes. *Computers in Human Behavior, 113*, 106501. https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106501

McCabe, P. C., & Altamura, M. (2011). Empirically valid strategies to improve social and emotional competence of preschool children. *Psychology in the Schools, 48*(5), 513–540. https://doi.org/10.1002/pits.20570

McDaniel, B. T. (2015). "Technoference": Everyday instructions and interruptions of technology in couple and family relationships. In C. J. Bruess (Ed.), *Family communication in the age of digital and social media* (pp. 1–24). Peter Lang Publishing.

McDaniel, B. T., Coyne, S. M., & Holmes, E. K. (2012). New mothers and media use: Associations between blogging, social networking, and maternal well-being. *Maternal and Child Health Journal, 16*, 1509–1517. https://doi.org/10.1007/s10995-011-0918-2

McLuhan, M. (1995). *Essential McLuhan*. E. McLuhan & F. Zingrone (Eds.). BasicBooks.

Mendoza, K. (2009). Surveying parental mediation: Connections, challenges and questions for media literacy. *Journal of Media Literacy Education, 1*(1), 28–41. https://doi.org/10.23860/jmle-1-1-3

Mertler, C. A., & Vannatta, R. A. (2016). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* (6th ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315266978

Messaris, P. (1986). Parents, children, and television. In G. Gumpert & R. Cathcart (Eds.), *Inter/Media: Interpersonal communication in a media world* (3rd ed., pp. 519-534). Oxford Universty Press.

Must, A., & Parisi, S. M. (2009). Sedentary behavior and sleep: Paradoxical effects in association with childhood obesity. *International Journal of Obesity. 33*, 82–86. https://doi.org/10.1038/ijo.2009.23

Mustafaoğlu, R., & Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi, 19*(3), 51–58. https://dergipark.org.tr/tr/pub/bagimli/article/447021#article_cite

Nathanson, A. I. (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Resarch, 26*(2), 124–143. https://doi.org/10.1177/009365099026002002

Nathanson, A. I. (2001). Parent and child perspectives on the presence and meaning of parental television mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 45*(2), 201–220. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4502_1

Nie, N. H., & Erbring. L. (2002). Internet and society: A preliminary report. *IT & Society, 1*(1), 275–283.

Nikken, P., & Haan, J. (2015). Guiding young children's internet use at home: Problems that parents experience in their parental mediation and the need for parenting support. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 9*(1). https://doi.org/10.5817/CP2015-1-3

Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology, 39*(2), 250–266. https://doi.org/10.1080/17439884.2013.782038

Nikken, P., & Opree, S. J. (2018). Guiding young children's digital media use: SES-diffrences in mediation concerns and competence. *Journal of Child and Family Studies, 27*, 1844–1857. https://doi.org/10.1007/s10826-018-1018-3

Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies, 24*, 3423–3435. https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4

Nimrod, G., Elias, N., & Lemish, D. (2019). Measuring mediation of children's media use. *Internatioanal Journal of Communication, 13*, 342–358.

Nişanyan, S. (2026). Medya. *Türkçe Etimoloji Sözlüğü.* Erişim tarihi 14 Ekim 2025, https://www.nisanyansozluk.com/kelime/medya

Odacı, H., & Çikrıkci, Ö. (2017). Problemli internet kullanımında depresyon, kaygı ve stres düzeyine dayalı farklılıklar. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions, 4*(1), 41–61. https://doi.org/10.15805/addicta.2017.4.1.0020

Ofcom. (2022). *Children and parents: Media use and attitudes report 2022*. https://www.ofcom.org.uk/siteassets/resources/documents/research-and-data/media-literacy-research/children/childrens-media-use-and-attitudes-2022/childrens-media-use-and-attitudes-report-2022.pdf?v=327686

Oh, W. O. (2003). Factors influencing internet addiction tendency among middle school students in Gyeong-buk area. *Journal of Korean Academy of Nursing, 33*(8), 1135–1144. https://doi.org/10.4040/jkan.2003.33.8.1135

Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 23*(1), 281–292. https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/article/241460

Ólafsson, K., Green, L., & Staksrud, E. (2018). Is big brother more at risk than little sister? The sibling factor in online risk and opportunity. *New Media & Society, 20*(4), 1360–1379. https://doi.org/10.1177/1461444817691531

Outhwaite, L. A., Early, E., Herodotou, C., & Herwegen, j. V. (2023). Understanding how educational maths apps can enhance learning: A content analysis and qualitative comparative analysis. *British Journal of Educational Technology, 54*(5), 1292–1313. https://doi.org/10.1111/bjet.13339

Özcan, A., Tezel Şahin, F., & Kanmaz, T. (2022). Annelerin problemli internet kullanımı ve okul öncesi dönemdeki çocuklarının saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8*(2), 648–667. https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/article/1138957#article_cite

Özdemir, Ç., & Keleş, S. (2023). The relations of screen exposure with sleep quality and self-regulation skills in preschool children. *Turkish Journal of Pediatric Disease, 17*(4), 285–289. https://doi.org/10.12956/tchd.1220617

Özgörü, H., Tutar, Ş., & Şensoy, Ö. (2024). Ebeveynlerin gözünden çocuklarının problemi medya kullanımı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11*(4), 620–629. https://doi.org/10.34087/cbusbed.1490099

Öztürk, E., & Özmen, S. K. (2011). Öğretmen adaylarının problemli internet kullanım davranışlarının, kişilik tipi, utangaçlık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11*(4), 1785–1808.

Paus-Hasebrink, I., Sinner, P., & Prochazka, F. (2014). *Children's online experiences in socially disadvantaged families: European evidence and policy recommendations.* EU Kids Online. http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/57878

Plowman, L., McPake, J., & Stephen, C. (2009). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Chilren and Society, 24*(1), 63–74. https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2008.00180.x

Polat, P. (2025). Examining the relationship between problematic media use and screen time in children aged 5-6. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 54*(2), 715–738. https://doi.org/10.14812/cuefd.1671077

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On The Horizon, 9*(5), 1–6. https://doi.org/10.1108/10748120110424816

Radanielina-Hita, M. L. (2015). Parental mediation of media messages does matter: More interaction about objectionable content is associated with emerging adults' sexual attitudes and behaviors. *Health Communication, 30*(8), 784–798. https://doi.org/10.1080/10410236.2014.900527

Radesky, J. S., & Christakis, D. A. (2016). Increased screen time: Implications for early chilhood development and behavior. *Pediatric Clinics of North America, 63*(5), 827-839. https://doi.org/10.1016/j.pcl.2016.06.006

Radesky, J. S., Schumachar, J., & Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: The good, the bad, and the unknown. *Pediatrics, 135*(1), 1–3. https://doi.org/10.1542/peds.2014-2251

Reisoğlu, İ., Gedik, N., & Göktaş, Y. (2013). Öğretmen adaylarının özsaygı ve duygusal zekâ düzeylerinin problemli internet kullanımıyla ilişkisi. *Eğitim ve Bilim, 38*(170), 151–165. https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/152225/ogretmen-adaylarinin-ozsaygi-ve-duygusal-zeka-duzeylerinin-problemli-internet-kullanimiyla-iliskisi

Rideout, V. (2017). *The common sense census: Media use by kids age zero to eight.* CA: Common Sense Media.

Riesch, S. K., Liu, J., Kaufman, P. G., Doswell, W. M., Cohen, S., & Vessey, J. (2019). Preventing adverse health outcomes among children and adolescents by addressing screen media practices concomitant to sleep disturbance. *Nursing Outlook, 67*(4), 492–496. https://doi.org/10.1016/j.outlook.2019.06.009

Rode, J. A. (2009). Digital parenting: Designing children's safety. *Proceedings of the 23rd British HCI Group Annual Conference on People and Computers: Celebrating People and Technology* (pp. 244-251). British Computer Society. https://doi.org/10.14236/ewic/HCI2009.29

Rubin, A. M. (1984). Ritualized and ınstrumental television viewing. *Journal of Communication, 34*(3), 67–77. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1984.tb02174.x

Ruggiero, T. E. (2000). Uses and gratifications theory in the 21st century. *Mass Communication and Society, 3*(1), 3–37. https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0301_02

Say, G., & Batıgün, A. D. (2016). Problemli internet kullanımı ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 29*(4), 324-334. https://doi.org/10.5350/DAJPN2016290404

Schramm, W., Lyle, J., & Parker, E. B. (1961). *Television in the lives of our children*. Stanford University Press.

Sebre, S. B., Pakalniškiene, V., Jusiene, R., Wu, J. C. L., Miltuze, A., Martisone, B., & Lazdina, E. (2024). Chilren's problematic use of the internet in biological and social context: a one-year longitudinal study. *Journal of Child and Family Studies, 33*, 746-758. https://doi.org/10.1007/s10826-022-02527-3

Seo, J., Lee, C. S., Lee, Y. J., Lee, M. S., Bhang, S. Y., & Lee, D. (2020). The mediating effect of depressive symptoms on the relationship between adverse chilhood experiences and problematic internet use in children and adolescents. *Journal of Korean Medical Science 35*(31), e282. https://doi.org/10.3346/jkms.2020.35.e282

Sergi, K., Gatewood R., Elder, A., & Xu, J. (2017). Parental perspectives on children's use of portable digital devices. *Behaviour & Information Technology, 36*(11), 1148–1161. https://doi.org/10.1080/0144929X.2017.1360941

Seymen, A. F. (2017). Y ve z kuşak insanı özelliklerinin Millî Eğitim Bakanlığı 2014-2019 stratejik programı ve TÜBİTAK vizyon 2023 öngörüleri ile ilişkilendirilmesi. *Kent Akademisi, 10*(4), 467–489. https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/article/346427#article_cite

Shek, D. T., Zhu, X., & Dou, D. (2019). Influence of family processes on Internet addiction among late adolescents in Hong Kong. *Frontiers in Psychiatry, 10*. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2019.00113

Shin, H., & Gweon, G. (2020). Supporting preschoolers' transitions from screen time to screen-free time using augmented reality and encouraging offline leisure activity. *Computers in Human Behavior 105*, 106212. https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.106212

Shin, W., & Li, B. (2017). Parental mediation of children's digital technology use in Singapore. *Journal of Children and Media, 11*(1), 1–19. https://doi.org/10.1080/17482798.2016.1203807

Sigman, A. (2017). Screen dependency disorders: A new challenge for child neurology. *Journal of the International Child Neurology Association, 1*(1). https://doi.org/10.17724/jicna.2017.119

Stifter, C. A., & Braungart, J. M. (1995). The regulation of negative reactivity in infancy: Function and development. *Developmental Psychology, 31*(3), 448–455. https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.31.3.448

Şen, M., Demir, E., Teke, N., & Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 53*, 228–265. https://doi.org/10.21764/maeuefd.646852

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.). Pearson.

Tandon, P. S., Zhou, C., Lozano, P., & Christakis, D. A. (2011). Preschoolers' total daily screen time at home and by type of child care. *The Journal of Pediatrics, 158*(2), 297–300. http://dx.doi.org/10.1016/j.jpeds.2010.08.005

Tang, W., Tseng, H. Y., Lin, M. P., Lee, Y. T., Wu, J. Y., Cheng, L. H., & You, J. (2024). Depression fully mediates the effects of problematic internet use on nonsuicidal self-injury among adolescents during the COVID-19 outbreak. *Journal of Psychiatric Research, 178*, 236–242. https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2024.08.005

Tarasuik, J. C, Galligan, R. & Kaufman, J. (2011). Almost being there: Video communication with young children. *PLoS ONE, 6*(2), e17129. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0017129

Tarasuik, J. C, Galligan, R. & Kaufman, J. (2013). Seeing is believing but is hearing? Comparing audio and video communication for young children. *Frontiers in Psychology, 4*(64). https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00064

Temiz Arslan, K., Altıok, S., & Başgül, Ş. S. (2025). Türkiye'deki 4-11 yaş arası çocukların ekran bağımlılığı ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 18*, 1–7. https://doi.org/10.21733/ibad.1549305

Türk Dil Kurumu. (2022). Medya. *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim Tarihi 14 Ekim 2025, https://sozluk.gov.tr/

Türkiye İstatistik Kurumu. (2016, 18 Ağustos). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması* (Sayı: 21779). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2016-21779

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021, 22 Aralık). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması* (Sayı: 41132). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, 29 Ağustos). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2023* (Sayı: 49407). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407

Türkiye İstatistik Kurumu. (2025, 27 Ağustos). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2025* (Sayı: 53925). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2025-53925

Türkiye Yeşilay Cemiyeti. (2017, 8 Eylül). *Yeşilay'dan ekran karşısında geçirilen süreler için uyarı.* Erişim Tarihi 14 Ekim 2025, https://www.yesilay.org.tr/tr/haberler/yesilaydan-ekran-karsisinda-gecirilen-sureler-icin-uyari#:~:text=%C3%87ocuklar%C4%B1n%20ve%20gen%C3%A7lerin%20ekran%20kar%C5%9F%C4%B1s%C4%B1nda,fazla%20ekran%20kar%C5%9F%C4%B1s%C4%B1nda%20kalmamal%C4%B1%22%20dedi

Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin problemli internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 350006) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Ulusoy, A., & Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *International Journal of Social Science, 28*, 559–572. http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2233

Üstündağ, A. (2019). 4-6 yaş arası çocuklar tarafından tercih edilen dijital oyunlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*(2), 1–19.

Valcke, M., Wever, B. D., Keer, H. V., & Schellens, T. (2011). Long-term study of safe internet use of young children. *Computer & Education, 57*(1), 1292–1305. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.01.010

Valkenburg, P. M., Krcmar, M., Peeters, A. L., & Marseille, N. M. (1999). Developing a scale to asses three styles of television mediation: "Instructive mediation," "restrictive mediation," and "social coviewing". *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 43*(1), 52–66. https://doi.org/10.1080/08838159909364474

Valkenburg, P. M., Piotrowski, J. T., Hermanns, J., & Leeuw, R. D. (2013). Developing and validating the perceived parental media mediation scale: A self-determination perspective. *Human Communication Research, 39*(4), 445–469. https://doi.org/10.1111/hcre.12010

Vanwesenbeeck, I., Walrave, M. & Ponnet, K. (2016). Young adolescents and advertising on social network games: A structural equation model of perceived parental media mediation, advertising literacy, and behavioral ıntention. *Journal of Advertising, 45*(2), 183–197. https://doi.org/10.1080/00913367.2015.1123125

Verenikina, I., & Kervin, L. (2011). IPads, digital play and pre-schoolers. *Peer-reviewed Paper, 2*(5), 4-19. https://www.hekupu.ac.nz/article/ipads-digital-play-and-pre-schoolers

Verrastro, V., Saladino, V., Calaresi, D. & Cuzzocrea, F. (2024). The mediating role of trait mindfulness and dissociative experiences in the relationship between childhood emotional abuse and problematic internet use in Italian adolescents. *International Journal of Psychology, 59*(3), 450–459. https://doi.org/10.1002/ijop.13116

Voort, T. H. A., Nikken, P., & Lil, J. E. (1992). Replication: Determinants of parental guidance of children's television viewing: A dutch replication study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media. 36*(1), 61–74. https://doi.org/10.1080/08838159209364154

Vural Şenel, B. (2020). *Erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının medya aracılık rolleri ile ilişkisi* (Yayın No. 625896) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Harvard University Press.

Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication, 1*(4), 211–231. https://doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01

Warren, R., & Aloia, L. (2019). Parenting style, parental stress, and mediation of children's media use. *Western Journal of Communication, 83*(4), 483–500. https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/10570314.2019.1582087

Wartella, E. (1980). Children's impressions of television mothers. *Communication Research & Broadcasting, 3*, 76-84. https://psycnet.apa.org/record/1982-30201-001

Webster-Stratton, C., Reid, J. & Hammond, M. (2001). Social skills and problem-solving training for children with eraly-onset concuct problems: who benefits? *Journal of Child Psychololgy and Psychiatry, and Allied Disciplines, 42*(7), 943–952. https://doi.org/10.1111/1469-7610.00790

Yalçın, V., & Erden, Ş. (2018). Okul öncesi çocuklarının akıllı cihaz kullanma durumları üzerine ebeveyn algılarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*(2), 461–480. https://doi.org/10.17556/erziefd.404237

Yalçin, S. S., Tuğrul, B., Naçar, N., Tuncer, M., & Yurdakök, K. (2003). Factors that affect television viewing time in preschool and primary schoolchildren. *Pediatrics International, 44*(6), 622–627. https://doi.org/10.1046/j.1442-200X.2002.01648.x

Yalçin, S. S., Tezol, Ö., Çaylan, N., Nergiz, M. E, Yildiz, D., Çiçek, Ş., & Oflu, A. (2021). Evaluation of promlematic screen exposure in pre-schoolers using a unique tool called "seven-in-seven screen exposure questionnaire": Cross-sectional study. *BMC Pediatrics, 21*, 472. https://doi.org/10.1186/s12887-021-02939-y

Yam, F. C., & İlhan, T. (2020). Modern çağın bütünsel teknolojik bağımlılığı: Phumbbing. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 12*(1), 1–15. https://doi.org/10.18863/pgy.551299

Yang, Y., Liu, R. D., Liu, J., Ding, Y., Hong, W., & Jiang, S. (2022). The relations between parental active mediation, parent-child relationships and children's problematic mobile phone use: a longitudinal study. *Media Psychology, 25*(4), 513-530. https://doi.org/10.1080/15213269.2021.1981945

Yasacı, Z., & Mustafaoğlu, R. (2020). Dijital teknoloji maruziyeti çocukların uyku süresini etkiler mi? *Ankara Medical Journal, 1*, 11–22. https://dx.doi.org/10.5505/amj.2020.04880

Yay, M. (2019). *Dijital Ebeveynlik* (2. baskı). Yeşilay Yayınları.

Yengil, E., Güner, P. D. & Toprakkaya, Ö. K. (2019). Okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanımı. *Mustafa Kemal Paşa Üniversitesi Tıp Dergisi, 10*(36), 14–19. https://doi.org/10.17944/mkutfd.496531

Yeşilyurt, R. A. (2022). *36-72 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin duygu düzenleme beceri düzeyleri ile medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 742740) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım, B. (2021). *Okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıkların incelenmesi* (Yayın No. 683617) [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım, M. E. (2025). *Okul öncesi dönemi çocuklarında ekran bağımlılığının yeme davranışı üzerine etkisi ve ebeveyn tutumlarının yeri* (Yayın No. 969839) [Tıpta Uzmanlık Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yiğit, Z. (2015). *13-18 yaş aralığındaki ergenlerde, problemli internet kullanımı, öz anlayış ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 414502) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, *1*(3), 237–244. https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237

Youssef, E., Ali, S., Malek, M. A., & Riaz, S. (2025) Online risks and parental mediation in social media usage among kids: a quantitative study in Rawalpindi City. *Frontiers in Communication, 9*, 1521814. https://doi.org/10.3389/fcomm.2024.1521814

Yu, X., Li, J., Luan, X., Wang, H. & Zhou, X. (2024). The correlation between problematic internet use and mathematical performance becomes weaker as students grow older. *Current Psychology 43*, 22626–22636. https://doi.org/10.1007/s12144-024-05983-w

Yüksel, R., Kocairi, C., Arslantaş, H., & Söylemez, B. (2020). Ergenlerde internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 10*(1), 19–28. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jss/article/256855#article_cite

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzin Belgesi

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Toplantı Tarihi: 05.02.2025 **Toplantı No: 2025.02**

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU TOPLANTI KARARI

Yürütücülüğünü Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Remziye CEYLAN danışmanlığında lisansüstü öğrencisi FİDAN GÜLTEKİN tarafından yapılacak olan "36 72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri Ve Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi" adlı çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Etik Kurul Üyeleri

DocuSigned by:
Prof. Dr. Murat DONDURAN
Başkan

DocuSigned by:
Prof. Dr. Fatih GÜLGEN
Üye

DocuSigned by:
Prof. Dr. Yiğit EVREN
Üye

DocuSigned by:
Doç. Dr. Begüm SATICI
Üye

DocuSigned by:
Doç. Dr. Nur CEMELELİOĞLU
Üye

DocuSigned by:
Doç. Dr. Gülbin ÖZKAN
Üye

DocuSigned by:
Dr. Öğr. Üyesi H. Ağan KARADUMAN
Üye

Ek 2. Millî Eğitim Bakanlığı Uygulama İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ

EĞİTİMİN YÜZYILI

Başvuru No: MEB.TT.2025.024415.01

T.C. Kimlik No: *******

Adı Soyadı: FİDAN GÜLTEKİN

Araştırmanın Adı: 36-72 AYLIK ÇOCUKLARIN PROBLEMLİ TEKNOLOJİ KULLANIM DÜZEYLERİ VE EBEVEYNLERİN MEDYA ARACILIK ROLLERİNİN İNCELENMESİ

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci, Veli

Veri Toplama Aracının Başlığı: Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği, Demografik Genel Bilgi Formu

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 25.04.2025

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 25.04.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Yönergesine" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
İSTANBUL	İmam Hatip Lisesi		
İSTANBUL	Anadolu İmam Hatip Lisesi		
İSTANBUL	İmam Hatip Ortaokulu		
İSTANBUL	Anaokulu		
İSTANBUL	Anaokulu		

Sayfa 1/2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
İSTANBUL	Ortaokul		
İSTANBUL	İlkokul		
İSTANBUL	İlkokul		
İSTANBUL	İlkokul		
İSTANBUL	İlkokul		
İSTANBUL	İlkokul		
İSTANBUL	Anaokulu		
İSTANBUL	Anaokulu		

Not: *Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.*

Ek 3. Ayrıntılı Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu

AYRINTILI BİLGİLENDİRME VE GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcı,

Aşağıda ayrıntılı bilgileri yer alan araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Araştırmaya katılıp katılmamakta özgürsünüz. Araştırma herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Katılımınız tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda okul ile ilgili ilişkileriniz etkilenmeyecektir. Araştırmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürsünüz. Araştırmaya katıldıktan sonra istediğiniz an vazgeçebilirsiniz. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağınızı söylemeniz yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	**Fidan GÜLTEKİN**
Araştırmacının İletişim Bilgileri	
Araştırmanın Adı	**36-72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi**
Araştırmanın Amacı	Araştırmada, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. …/…/.....

İmza:

Katılımcının Adı-Soyadı:

Ses / Görüntü Kaydı Onamı

Yalnızca ses kaydı alınmasına izin veriyorum.
Görüntü kaydı alınmasına izin veriyorum.
Ses ve görüntü kaydı alınmasına izin vermiyorum.

Herhangi bir katılımcı, ses/görüntü kaydının alınmasını onaylamadığı takdirde katılımcıdan kayıt alınmayacaktır.

Ek 4. Veli Onam Formu

VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Aşağıda bilgileri yer alan araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığının izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz araştırmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı sizin onayınıza bağlıdır. Araştırmaya katılım sağlanamaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilenmeyecektir. Araştırmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırma uygulamaları, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında çocuğunuz sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Çocuğunuz araştırmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, araştırmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Araştırmaya katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce konu ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa aşağıda iletişim bilgileri verilen araştırmacıya sorabilirsiniz.

Araştırmacının Adı Soyadı	**Fidan GÜLTEKİN**
Araştırmacının İletişim Bilgileri	
Araştırmanın Adı	**36-72 Aylık Çocukların Problemli Teknoloji Kullanım Düzeyleri ve Ebeveynlerin Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi**
Araştırmanın Amacı	Araştırmada, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Velisi bulunduğum ..... sınıfı ..... numaralı öğrenci ..... 'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. …/…/…..

İmza:

Velinin Adı-Soyadı:

(*Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz.)

Ses / Görüntü Kaydı Veli Onamı

Yalnızca ses kaydı alınmasına izin veriyorum.

Görüntü kaydı alınmasına izin veriyorum.

Ses ve görüntü kaydı alınmasına izin vermiyorum.

Herhangi bir veli, çocuğunun ses/görüntü kaydının alınmasını onaylamadığı takdirde çocuktan kayıt alınmayacaktır.

Ek 5. Veri Toplama Aracı Kullanım İzinleri

Çocuklar için Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği İzni

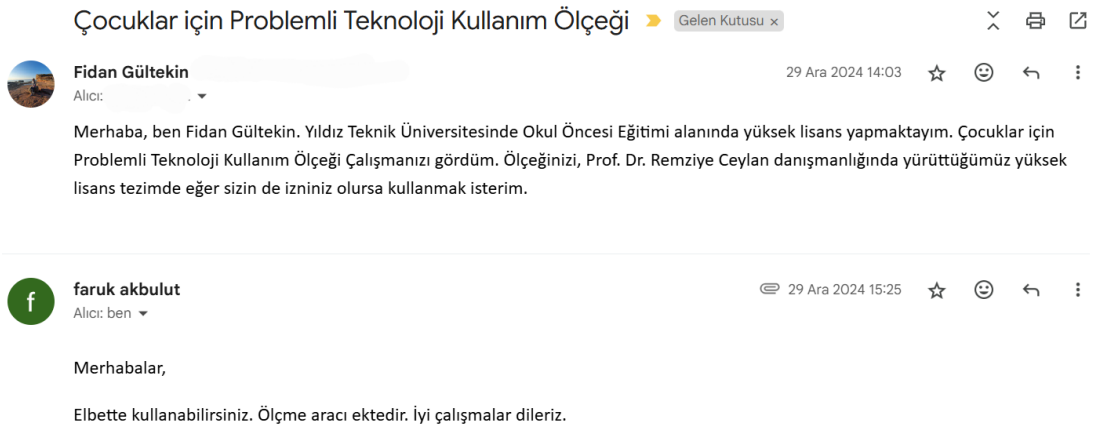

Çocuklar için Problemli Teknoloji Kullanım Ölçeği Gelen Kutusu ×

Fidan Gültekin 29 Ara 2024 14:03

Alıcı:

Merhaba, ben Fidan Gültekin. Yıldız Teknik Üniversitesinde Okul Öncesi Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktayım. Çocuklar için Problemli Teknoloji Kullanım Ölçeği Çalışmanızı gördüm. Ölçeğinizi, Prof. Dr. Remziye Ceylan danışmanlığında yürüttüğümüz yüksek lisans tezimde eğer sizin de izniniz olursa kullanmak isterim.

faruk akbulut 29 Ara 2024 15:25

Alıcı: ben

Merhabalar,

Elbette kullanabilirsiniz. Ölçme aracı ektedir. İyi çalışmalar dileriz.

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği İzni

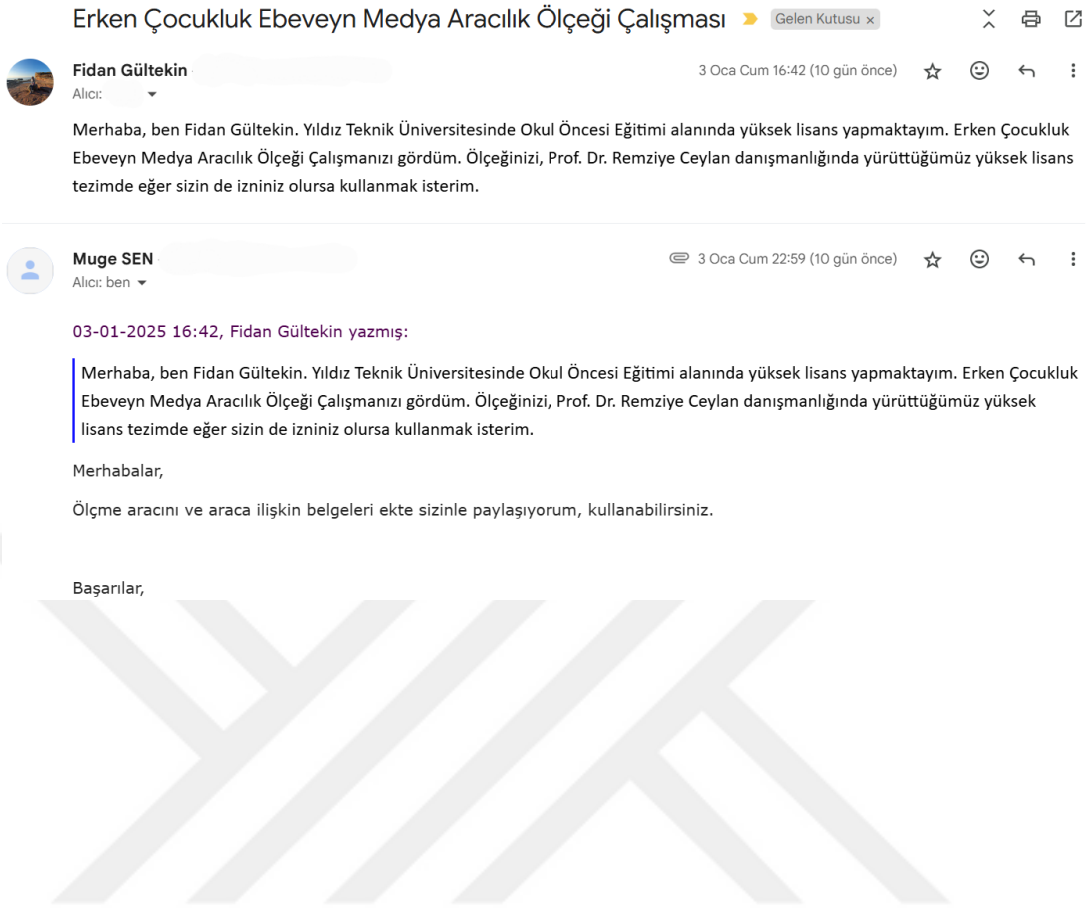

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Çalışması

Gelen Kutusu ×

Fidan Gültekin
Alıcı:
3 Oca Cum 16:42 (10 gün önce)

Merhaba, ben Fidan Gültekin. Yıldız Teknik Üniversitesinde Okul Öncesi Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktayım. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Çalışmanızı gördüm. Ölçeğinizi, Prof. Dr. Remziye Ceylan danışmanlığında yürüttüğümüz yüksek lisans tezimde eğer sizin de izniniz olursa kullanmak isterim.

Muge SEN
Alıcı: ben
3 Oca Cum 22:59 (10 gün önce)

03-01-2025 16:42, Fidan Gültekin yazmış:

> Merhaba, ben Fidan Gültekin. Yıldız Teknik Üniversitesinde Okul Öncesi Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktayım. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Çalışmanızı gördüm. Ölçeğinizi, Prof. Dr. Remziye Ceylan danışmanlığında yürüttüğümüz yüksek lisans tezimde eğer sizin de izniniz olursa kullanmak isterim.

Merhabalar,

Ölçme aracını ve araca ilişkin belgeleri ekte sizinle paylaşıyorum, kullanabilirsiniz.

Başarılar,

Ek 6. Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği

Çocuklar İçin Problemli Teknoloji Kullanımı Ölçeği

Madde No	Aşağıda yer alan ölçekteki maddelerin okul öncesi düzeyinde eğitim gören çocuğunuzun teknolojik araçları (bilgisayar, tablet, akıllı telefon, televizyon vb.) kullanım sıklıklarını düşünerek değerlendiriniz. Lütfen her madde için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Çocuğum gün içerisinde ortalama 1,5 saatten fazla teknolojik araçlarla vakit geçirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Çocuğum teknoloji kullanımı konusunda belirlediğimiz süre sınırını aşar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Çocuğum teknolojik araçlarla vakit geçirme isteğini sıklıkla dile getirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Çocuğumun teknolojiyi ilk zamanlardaki kullanım süresi ile şimdiki kullanım süresi arasında kayda değer bir artış vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 7. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Araclık Ölçeği

ERKEN ÇOCUKLUK EBEVEYN MEDYA ARACILIK ÖLÇEĞİ **DEĞERLİ ANNE BABA,** **Aşağıdaki ifadeleri okuyarak, her bir ifade için size en uygun seçeneği işaretleyiniz.**	**Hiç Bir Zaman**	**Nadiren**	**Zaman Zaman**	**Çoğunluk l**	**Her Zaman**
1.Çocuğumla bilgisayarda/tablette/akıllı telefonda oynadığı oyunlar üzerine konuşurum.	☐	☐	☐	☐	☐
3.Çocuğumla televizyonda program izlerken program hakkında konuşurum.	☐	☐	☐	☐	☐
4.Çocuğumun televizyon izlemeyi sonlandırmasında/uyku saatini hatırlatmada ekran uyarılarını (akıllı işaretleri) kullanırım.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 8. Demografik Genel Bilgi Formu

DEMOGRAFİK GENEL BİLGİ FORMU

Aşağıda yer alan form, Yıldız Teknik Üniversitesinde Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalında ve Prof. Dr. Remziye CEYLAN danışmanlığında yürütülmekte olan yüksek lisans tezi çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Formda, 36-72 aylık çocukların problemli teknoloji kullanım düzeyleri ve ebeveynlerin medya aracılık rollerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Katılım gönüllülük esasına dayanmakta olup formda size ve çocuğunuza ait kişisel bilgileri içeren sorular yer almaktadır. Kişisel bilgi formunda size ya da çocuğunuza ait kimlik bilgilerini içeren sorular yer almamaktadır. Sorulara gerçeği yansıtan yanıtlar vermeniz araştırmanın hedefe ulaşması için önemlidir. Tarafınızca verilen yanıtlar yalnızca araştırma ve geliştirme maksadıyla kullanılacak üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Katılım sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık duymanız halinde çalışmadan ayrılabilirsiniz. Çalışmamıza katılarak araştırmaya sunmuş olduğunuz katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Fidan GÜLTEKİN

Yıldız Teknik Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi

Tezli Yüksek Lisans

ANNE-BABAYA YÖNELİK KİŞİSEL BİLGİLER

1-Yaş: …

2-Cinsiyet ☐ Kadın ☐ Erkek

3-En Son Mezun Olduğu Okul:

☐ Okuma Yazma Bilmiyor

☐ Okuma Yazma Biliyor

☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Ön Lisans
☐ Lisans Mezunu
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora

4-Meslek Grubu:

☐ Ev Hanımı
☐ Memur
☐ Özel Sektör
☐ Çalışmıyor

Diğer: ……

5-Günlük Çalışma Süresi:

☐ Tam Zamanlı
☐ Yarı Zamanlı
☐ Evden Çalışıyor
☐ Çalışmıyor

Diğer: …….

6-Evinizin Aylık Geliri:

☐ 22.104 TL ve altı
☐ 22.105-45.000 TL
☐ 45.100-65.000 TL
☐ 65.100 TL ve üstü

7-Aile Yapınızı En İyi Şekilde Tanımlayan Kategori Hangisidir:

- ☐ Geniş Aile
- ☐ Çekirdek Aile
- ☐ Tek Ebeveynli Aile

8-Çocuk Sayısı:

- ☐ 1 çocuk
- ☐ 2 çocuk
- ☐ 3 çocuk
- ☐ 4 çocuk
- ☐ ocuk ve daha fazla

9-Evdeki Teknolojik Alet Sayısı (kutucuklara adet sayısını yazınız)

- ☐ Akıllı Telefon
- ☐ Tablet
- ☐ Televizyon
- ☐ Bilgisayar

10-Gün İçerisinde En Sık Vakit Geçirdiğiniz Teknolojik Alet:

- ☐ Akıllı Telefon
- ☐ Tablet
- ☐ Televizyon
- ☐ Bilgisayar
- ☐ Oyun Konsolu

Diğer: …….

11-Günlük Teknolojik Alet Kullanma Süreniz:

- ☐ 0-1 saat
- ☐ 2-3 saat
- ☐ 4-5 saat
- ☐ 6 saat ve üzeri

12- Anne-baba-çocuk olarak gün içerisinde teknolojik aletlerin dahil olmadığı birlikte etkileşim (sohbet, oyun, yemek, gezi vb. etkinlik) kurarak geçirilen süre:

- ☐ 0-1 saat
- ☐ 2-3 saat
- ☐ 4-5 saat
- ☐ 6 saat ve üzeri

ARAŞTIRMAYA KONU OLAN ÇOCUĞA YÖNELİK KİŞİSEL BİLGİLER

1-Çocuğun Yaş Grubu:

- ☐ 36-48 Ay
- ☐ 49-60 Ay
- ☐ 61-72 Ay

2-Cinsiyeti:

☐ Kız ☐ Erkek

3-Çocuğun Doğum Sırası:

- ☐ 1. çocuk
- ☐ 2. çocuk
- ☐ 3. çocuk
- ☐ 4. çocuk
- ☐ 5. çocuk

Diğer: …….

4- Evinizde Çocuğunuza Ait Teknolojik Alet Var Mı: (yanıtınız 'evet' ise hangisi/hangileri olduğunu aşağıdaki kutucuklara işaretleyiniz)

☐ Evet ☐ Hayır

☐ Akıllı Telefon
☐ Tablet
☐ Televizyon
☐ Bilgisayar
☐ Oyun Konsolu

Diğer: ……..

5-Çocuğunuzun Gün İçerisinde En Sık Vakit Geçirdiği Teknolojik Alet:

☐ Akıllı Telefon
☐ Tablet
☐ Televizyon
☐ Bilgisayar
☐ Oyun Konsolu

Diğer: ……..

6-Çocuğunuzun Günlük Teknolojik Alet Kullanma Süresi:

☐ 1 saat ve daha az
☐ 2-3 saat
☐ 4-5 saat
☐ 5-6 saat
☐ 7 saat ve daha fazla

7- Çocuğum Teknolojik Aletlerle Vakit Geçirdiğinde…

☐ Tek Başına Kullanır
☐ Teknolojik Alet Kullanımına Yardımcı Olurum